דרישה וחקירה

קובץ תורני
לכל המשפחה
גליון רסט
לך לך וירא
תשפ"ז (שנה ט')

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: **יהושע לינטופ** בכתובת: lintop200@gmail.com

מדורים מגדולי ישראל

הדרכות וחיזוקים / מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל (עמ' 2): מסופר על הנצי"ב שהתבטא פעם ואמר כי הוא מקבל כבוד יותר מהמלך ניקולאי, שהמלך מכבדים אותו חיילים גויים, ואילו הוא, שלוש מאות בני הישיבה עוברים לפניו ואומרים לו 'גוט יום טוב', וזה כבוד גדול יותר ממה שנותנים חיילים גויים...

'חיים של תורה' / מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (עמ' 3): שו"ת בעניני ציצית.

'אורות אילת השחר' / מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל (עמ' 4): אודות מרן ראש הישיבה רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל, כ"ה שנים לפטירתו ◪ הקשר לרבינו הגראי"ל זצוק"ל.

'מתיקות התורה' / מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א (עמ' 6): שכר פעילים להוריד את שלטי הבחירות של המפלגה היריבה, וכשחזרו אינו רוצה לשלם ◪ מדוע הרב מבריסק לא הסכים שידביקו מודעות סמוך לשבת? ומה היתה התוצאה מכך בבחירות? ◪ האם מותר להוריד בשבת, מודעות שנתלו סמוך לבין השמשות, עם השמצות על חבירו ◪ נהג המונית שרצה לשבור מוֹנֶה מזוייף בשבת ◪ למה הורה הגאון ר' אהרן קוטלר, להחזיר את סיר הצ'ולנט על האש בשבת? ◪ מצא מחט מושחלת בחוט בחולצתו, וצריך לעבור ברשות הרבים, מה יעשה?

מדורים על הפרשה והמועד

'אוצרותיהם אמלא' / הגר"א טורק שליט"א (עמ' 7): אבי מורי הרהיב עוז ואמר ל'חזון–איש' מיניה וביה: "כנראה גם זקוקים למשקפיים כמו של הרבי, כדי לזכות ולהבחין בזאת..."

'פניני פרשת השבוע' / הגר"א קובלסקי שליט"א (עמ' 9): ביום שלמחרת, כבר עמד אהרן בבית המדרש, נושא שיעור מרתק. ראש הישיבה עמד לימינו ותמך בו, יישב את מה שמורכב וסייע לו בהסברה. בהתפתחות יוצאת דופן, מהרגע בו הציע את עצמו כמנקה, ועד שזכה בקבוצת תלמידים שומעי לקחו, המחוברים אליו והוא להם כדמות מאירה – לא עברו אלא שבועיים ימים...

'וארטים וסיפורים' / הגר"ש קולדצקי, הגר"ב רובין והגר"ח אייזנבאך שליט"א (עמ' 13): שאלה אותו הרבנית: למה לא יצוה לאחד מבניו להביא את המים, וגם יקיים מצוות חינוך? ענה לה הרבי: גם זה חינוך, שילמדו מזה שמה שאפשר לעשות בעצמו, לא צריכים להטריח אחרים...

'עשרה מי יודע' / יהושע לינטופ, הגרי"ש סטורץ והגר"ש חזקיה שליט"א (עמ' 10): מדוע מסר אברהם נפש בענין שבירת הצלמים? ◪ דיוקים בענין אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר' ◪ מילת אברהם ע"י שם בן נח ◪ ביאור לשון הפיוט 'לשפוך דמו כמים'.

מדורים שונים

'מתיקות השבת' / הגר"ש לוינשטיין שליט"א (עמ' 15): "ירדתי מהמונית ופרצתי בצחוק, אבל מיד לאחר מכן קלטתי שהיהודי הזה, הוא בעל מסירות נפש. מה הוא אשם שהוא עם הארץ? שבת אצלו זה חלות, והוא מוכן למסור נפשו כדי להשיג חלות, אפלו בלונדון הרחוקה...

'שתולים בבית ה" / הגר"י פליסקין שליט"א (עמ' 16): קירוב בני הנעורים במשנת חז"ל, והפעם על רבי אלעזר בן רשב"י.

'אוצר היסודות והחקירות' / יהושע לינטופ (עמ' 17): מלאכות הוצאה – הבערה – בישול.

המדורים: 'מחודדים בפיך' (עמ' 19) ◪ 'מרגליות שאול' (עמ' 20) ◪ החפצים בחיים (עמ' 24)

הדרכות וחיזוקים

ממרן ראש הישיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל ◪ מתוך סדרת הספרים 'דרכי החיזוק'

אין כבוד אלא תורה

נאמר בישיבה, חשון תשע"ד

אמרו חז"ל (אבות ו, ג) אין כבוד אלא תורה, וצריך ביאור, וכי אין בעולם שום כבוד אחר חוץ מלימוד התורה? מסופר על הנצי"ב שהתבטא פעם ואמר כי הוא מקבל כבוד יותר מהמלך ניקולאי, שהמלך מכבדים אותו חיילים גויים, ואילו הוא, שלוש מאות בני הישיבה עוברים לפניו ואומרים לו 'גוט יום טוב', וזה כבוד גדול יותר ממה שנותנים חיילים גויים... אמנם מה שאמרו אין כבוד אלא תורה, אין הכוונה לכבוד שמקבלים על ידי תורה, אלא שהתורה עצמה היא הכבוד, וצריך ביאור בזה.

ויש לפרש, כי הנה מהו כבוד? כבוד זה הנאה נפשית גדולה מאד, שאדם נהנה ממה שמכבדים אותו, והכבוד מושך מאד, עד כדי כך שיש אנשים שמתבזים כדי לקבל איזה מעמד מכובד בציבור, ומוציאים הרבה הוצאות על זה, ומתחננים שיתנו להם את הכבוד והשליטה שהם מבקשים, ואינם מתביישים בזה, כי כן הוא טבע האדם שהכבוד דוחק, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"א.

ויש להיזהר כשמקבלים כבוד אפילו עבור לימוד התורה, שזה מסוכן מאד, ובספר חסידים אות פ"ד כתב "אל ישמח אדם אם מכבדים אותו הבריות, כי לפי הכבוד וההנאה שיש לו מנכים לו מזכויותיו בעולם הבא", וידוע שהחפץ חיים וכל גדולי ישראל היו מתרחקים מאד מהכבוד, כי כל הנאות העולם הזה באות על חשבון העולם הבא, ובפרט הנאת הכבוד שהיא הנאה נפשית מפסידים בה הרבה עולם הבא.

ואמנם, אם אדם נהנה מהנאות העולם הזה לשם שמים, כפי מה שצריך ומוכרח בשביל עבודת השם, אינו מפסיד בזה עולם הבא, אלא אדרבה הוא מקבל על זה עוד עולם הבא, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (ג, ג) שאדם שכל מעשיו לשם שמים, כל מה שהוא עוסק בצרכי הגוף הגשמיים נחשב לו כעבודת השם, מפני שאינו עוסק בהם להנאתו אלא כדי שיהיה בריא ויוכל לעבוד את השם, והוא כמו חייל בצבא המלך שחייב לאכול ולישון כדי שיהיה לו כוח לעבודת המלך.

ובאו חז"ל ואמרו "אין כבוד אלא תורה", שהתורה נותנת הנאה גדולה יותר מהנאת הכבוד המדומה, וכשאדם לומד תורה ונהנה מלימודו, הוא מרגיש בזה שהוא מכובד, ואפילו אם שום אדם לא מכבד אותו, התורה עצמה מכבדת אותו! ומרגיש מכובד בזה שהוא לומד תורה והשכינה נמצאת איתו, כמו שאמרו (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם ומנין אפילו אחד וכו'.

וכמו שאדם נהנה אם מכבדים אותו ומושיבים אותו במקום מכובד, כך גם כשלומד תורה הרי הוא יודע את דרגתו, שיש לו מקום מכובד במתיבתא דרקיעא, וכל המלאכים רואים אותו שהוא יושב קרוב אל השכינה, וכי יש כבוד גדול מזה? כשלומד ומבין את דברי רש"י הוא קרוב לרש"י, וכשמתעמק להבין דברי התוספות הוא קרוב לבעלי התוספות.

זה הפירוש "אין כבוד אלא תורה", שהתורה נותנת אושר יותר מהכבוד המדומה, ומרגישים בזה הרגשה של כבוד אמיתי, הרגשה נעימה מאד של קרבת אלוקים!

ביאור המשנה באבות איזהו מכובד וכו'

ושנינו עוד בפרקי אבות (ד, א) "איזהו מכובד המכבד את הבריות", ולכאורה איזה כבוד יש למי שמכבד את הבריות?

ויש לבאר על דרך הנ"ל, כי מה שאדם מכבד את הבריות, הרי זה נובע מאהבת הבריות שיש בלבו, והמידה הזאת שהוא מכבד אחרים ואוהב את הבריות, נותנת לו הרגשה נעימה יותר מן הכבוד, עד שאינו זקוק כבר לשום כבוד אחר. אמנם זהו בתנאי שאינו מכבד אחרים מתוך חשבונות שרוצה לקבל מהם בתמורה טובת הנאה כלשהי, רק מתוך אהבת הבריות אמיתית.

ועוד אמרו שם "איזהו עשיר השמח בחלקו". מי שאינו שמח בחלקו אינו עשיר, מפני שמרגיש כל הזמן שחסר לו, ובדרך כלל מי שיש לו הרבה כסף אינו שמח בחלקו, אלא רוצה כל הזמן להשיג עוד ועוד, כמו שאמרו (קהלת רבה ג, א) יש לו מנה רוצה מאתיים, ואם יש לו מיליון הוא רוצה שתי מיליון, וטרוד כל הזמן בחשבונות כיצד להרוויח, ואינו ישן טוב בלילה, כמו שכתוב (קהלת ה, יא) "והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון", אבל השמח בחלקו הוא העשיר האמיתי, שלא חסר לו כלום.

וכתוב בספרים שגם בענייני רוחניות צריך להיות שמח בחלקו, שזה אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם, לשמוח בחלק שיש לו בתורה, וכפי שאנו מזכירים בתפילה "ותן חלקנו בתורתך" [וכן הוא לשון המשנה באבות פ"ה משנה כ'], שכל אדם יש לו חלק מיוחד בתורה שאין לאחרים, ואם יש מקצוע בתורה שהוא נמשך אליו, זהו חלקו בתורה משורש נשמתו, וצריך לשמוח בחלק שיש לו בתורה.

ועוד אמרו שם "איזהו גיבור הכובש את יצרו", היינו כגון שמביישים אותו והוא שותק, ולכאורה זהו ההיפך מגבורה, שאחרים פוגעים בו ומבזים אותו, והוא שותק ואינו מחזיר להם, אבל האמת היא שזוהי הגבורה האמיתית, שיש לו גבורה נפשית לכבוש את היצר, וגבורת הנפש היא גבורה גדולה יותר מגבורת הגוף, כי להתגבר על הרצון ולכבוש את היצר קשה יותר מאשר להתגבר בכוח הגוף, ואילו גבורת הגוף היא גבורה שיש גם לבעלי חיים ואינה מעלה.

חכם אמיתי מרגיש שחסר לו חכמה ולומד מכולם

ועוד אמרו "איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר (תהלים קיט, צט) מכל מלמדי השכלתי", ולכאורה מי שצריך ללמוד מאחרים למה הוא חכם, הרי עדיין לא למד הכל [ומעשה שהיה בקהילה בחוץ לארץ, שהרב היה יושב ולומד כל הזמן, והבעלי בתים התפלאו, שהרי רב צריך לדעת הכל, ואם עדיין לא גמר ללמוד כיצד הוא רב...] אבל האמת היא שדווקא מי שלומד מכל אדם, וממשיך ללמוד כל הזמן למרות שהוא כבר יודע הרבה, זהו החכם האמיתי, וגם אם עכשיו חסר לו חכמה, סופו שיהיה חכם יותר מאחרים, כי הוא מרגיש שחסר לו חכמה, ומשתדל כל הזמן ללמוד עוד, ולומד מכל אדם אפילו שהוא קטן ממנו, והנהגה כזו היא החכמה האמיתית.

וכבר אמרו (מכות י, א) מתלמידי יותר מכולם, ופירש רש"י "שעל ידיהם ירבה הפלפול ונותן לב לתרץ קושיותיהם", והיינו כי בדרך הטבע התלמיד שואל את הרב קושיות שהרב לא חשב עליהם, והרב צריך לענות לו תשובה, ועל ידי זה הדברים מתבררים ביותר, כמו שמצינו (ב"מ פד, א) שריש לקיש היה שואל את רבי יוחנן הרבה קושיות ורבי יוחנן היה משיב לו עליהם ועל ידי זה רווחא שמעתתא. ואמנם יש לזה גם סיבה בהשגחה, כי הרב מזכה את התלמיד בתורה, ובשכר זה נותנים לו מן השמים סייעתא דשמיא מיוחדת להצלחה בתורה מידה כנגד מידה.

חיים של תורה

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

עם הוספות ומראי מקומות מהרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס בית מתתיהו ומועדי הגר"ח

באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

בעניני ציצית

מאי שנא ברכת ציצית בעמידה מברכת אכילת מצה

שאלה: בשו"ע או"ח ס"ח ס"א, דמברך ברכת להתעטף מעומד, דברכת המצוות בעמידה, מ"ט מברכין על אכילת מצה ומרור בישיבה, הא ברכת המצוות בעי לברך בעמידה.

תשובה: המצוה בישיבה, גם הברכה.

כן הקשו בפרמ"ג פתיחה להל' ברכות אות י"ח, ובס' שפת אמת מגילה כ"א, וכתירוץ מרן כ"כ לתרץ בשו"ת שמש ומגן ח"ד ס"ו, ועמש"כ בזה מרן זצוק"ל בס' נחל איתן ס"ה סק"ד, ובס' אשיחה ח"ב עמ' שמ"ו, ומש"כ בשו"ת דרכי נועם או"ח ס"ג, ובס' אוצר כתבי האדר"ת בקונ' אלה יעמדון אות ט"ו, ובשו"ת תשובות ישראל ח"ה ס' כ"ה אות י"ב, ובשו"ת בירורי חיים ח"ב ס"א אות י"א, ובס' ערוגות הבושם מועדים עמ' רכ"ג, ומה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"ד ס"ד אות ב' עיי"ש, ביסוד דהמצוה בעמידה גם הברכה, ומש"כ ע"ז בשו"ת באר משה ח"ה ס' י"ז או"ב, ובשו"ת להורות נתן חי"ב ס"א אות י"ח, ובשו"ת מנחת דוד ח"ד ס' ק"ח, ובס' דברי המצוות ס' מ"א, ובס' אור החמה להגר"ז קרויזר זצ"ל.

ברכת התורה בעמידה או בישיבה

שאלה [מעין הנ"ל]: ברכת התורה בעמידה או בישיבה.

תשובה: אפשר לישב.

ובס' אלא ד' אמות של הלכה פ"ג ס"ד, שמרן זצוק"ל יושב בברכה"ת עיי"ש, ומה שהשיב בזה מרן בס' דעת נוטה ציצית תשו' ד' בטעם שאפשר לישב עיי"ש, ובדעת נוטה ח"א עמ' קי"ג, וכ"כ בס' ערוך השולחן ס' מ"ז ס"ז, דברכה"ת בין בעמידה ובין בישיבה עיי"ש, ומש"כ בזה בשו"ת באר משה ח"ה ס' י"ז,

ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ח ס"ג, ולמו"ר הגה"ק רבי יוסף ליברמן זצוק"ל ח"ו ס' י"ז, ובתשו' והנהגות ח"ב ס' ל"ז, ובס' מנחת חן ח"א ס"ג, ובשו"ת שבט הקהתי ח"א ס' ס', ובשו"ת מגדנות אליהו ח"א ס' י"ג, ובשו"ת אבני ברזל ח"ג ס' קמ"א, ובשו"ת שפתי נבונים או"ח ס' ל"ו, ובשו"ת תשובות ישראל ח"ה ס' כ"ה אות י"ג, ובשו"ת שבט הלוי חי"א סו"ס ז', ובשו"ת באר שרים ח"ז ס' נ"ד, ובס' ישראל במעמדם ח"א פ"ד ס"ד, ובשו"ת דעת ישראל ס' מ"ז ס' מ"ד, ובס' ברכת התורה ס"מ, ומה שהשיב מרן בס' שיח התורה עמ' ש"ו, ומש"כ בשו"ת בירורי חיים ח"ב ס"א אות ט', ובס' דברי יוסף ברכות י"א, וכן בס' כאייל תערוג תפילה עמ' קכ"ד שא"צ לעמוד בברכה"ת, ומש"כ בשו"ת והרים הכהן ח"ג ס"ד, ובס' מכתבי קהילות הקודש ח"א ס"י, ובס' הליכות שבט הלוי סדר היום עמ' ר', ובארוכה בספר גם אני אודך על עניינים שונים, חלק ב' סימן ל"ד, ובס' עולת כהן נט"י ס' י"ב אות ט', ובשו"ת ציץ אליעזר חט"ז ס"ב, ומה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"ד ס' ד' אות ט', ומש"כ בס' אשי ישראל פ"ו ס' ט"ו, ומה שכתב מרן בקובץ מה טובו אהליך יעקב [היוצא לאור על ידי ידידי הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א] חלק ז' עמוד צ"ו.

ערבות ויצא מוציא בברכת ציצית

שאלה: במשנ"ב ס"ח ס"ק י"ד, דאם המברך כבר יצא בברכת הציצית יכול להוציא אחרים, דכל ישראל ערבים זל"ז, וצ"ע הא ציצית אי"ז מצוה שבחובה, וכה"ג ל"ש ערבות דאי בעי לא מכסי.

תשובה: זה חובה כשלובש.

כן הקשה בס' הליכות שלמה תפילה פכ"א דה"ל ה"ט, האיך שייך ערבות בציצית ואי"ז חובה, דע"כ יש ערבות לכל הרוצה לעשות מצוה עיי"ש, וכתירוץ מרן זצוק"ל דהוי חובה כשלובש, כ"כ בס' אפיקי מגינים ס"ח סוף סק"ב עיי"ש, ובשו"ת מנחת פרי ח"ג ס' מ"ג, ובשו"ת חיי אברהם ח"א עמ' ר"ל עיי"ש, ועמש"כ בזה בשו"ת אבני נזר חו"מ ס' כ"ו, ובס' שבילי דוד כללי ברכות כלל ג' פ"א או"ד, ובס' עולת כהן נט"י ס' נ"ג אות ל"א,, ובס' מנחת אלימלך ח"ג ס"ח, ובס' אבני חושן שוכ"ע ס' מ"א, ובשו"ת דעת ישראל ציצית ס' נ"ג, ובס' פיקודי העדה בראשית ס' ל"ח, ומה שהשיב מרן זצוק"ל בס' דעת נוטה ציצית תשו' צ', ומש"כ בזה בבית מתתיהו ח"ד ס"ג אות א' יעו"ש, ובשו"ת דברי עני ברכות ח"ב ס' כ"ד.

מאי שנא ציצית מאתרוג דאין בודקין לפני הברכה

שאלה: מ"ט אין בודקין האתרוג קודם שמברך עליו שמא נפסל, כמו שבודק הציצית קודם שמברך כמבו' באו"ח ס"ח.

תשובה: אין מצוי ליפסל.

ובקונ' קרואי מועד סוכות ח"א ס"ו הביא שהגרי"ז הלוי זצ"ל מבריסק היה בודק האתרוג קודם שמברך עיי"ש, וכ"פ בס' נטעי גבריאל ארבעת מינים פמ"ט ס' י"ג עיי"ש, וכתירוץ מרן כ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"י ס' מ"א או"ב, וכ"כ מרן זצוק"ל בס' דעת נוטה ציצית עמ' ע' עיי"ש, ובס' שיח הסוכות עמ' קמ"ז עיי"ש, ואולם בס' פניני שיח עמ' ס' השיב מרן דטוב שיראה האתרוג קודם שמברך, וכן השיב מרן בס' המינים המהודרים עמ' ק', דלכתחילה טוב שיראה האתרוג קודם שמברך עיי"ש, ובקובץ מה טובו אהליך יעקב חלק ד' עמוד קל"ח, בשם הגר"ש דבליצקי זצ"ל שאין צריך לבדוק, ודי להסתכל מקופיא, עיין שם, ומש"כ לחלק בין ציצית לאתרוג בשו"ת חקי חיים ח"ח ס' צ"ט, ובשו"ת שואלין ודורשין ח"ח ס' כ"ח, ובס' אמרי יעקב עה"ת עמ' רנ"א, ובס' פרי חיים ס' כ"ב, ובשו"ת בית העזרי ח"ה ס' פ"ט, ובספר גם אני אודך על ענינים שונים, חלק ב' סימן נ"ט, ובס' היכל הוראה ח"ב הוראה צ"ט, ובשו"ת מחקרי ארץ [שעיו] ח"ג ס' צ"ב, ובס' גנזי ברכה ס' י"ט או"ט, ובספר גם אני אודך תשובות הגר"ז המבורגר זצ"ל, סימן ל"ז, ובקובץ ברכתא ח"ב עמ' קי"ח, ובספר גם אני אודך תשובות מבעל משנת אהרן על סוכות, חלק א' סימן נ"ח, ובשו"ת אבני דרך חי"ב ס' קכ"ד, ובספר גם אני אודך תשובות הגר"י אביטבול, חלק א' סימן ט"ז, ובס' סוכת חיים ארבעת מינים עמ' שכ"ד, ובקונ' בסוכות הושבתי עמ' קצ"ג, ובשו"ת פירות הדר ח"א ס' פ', ובספר גם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה, חלק ל"ג סימן כ"ב, ועי' בס' הנהגת רבינו עמ' ק"י, השיב מרן שא"צ לבדוק רק אם יש ספק עיי"ש, ומש"כ בס' מועדים וזמנים ח"ב ס' קכ"ה, ובס' ברכת רפאל סוכות ס' כ"ב, ומה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"ה ס"מ.

ברכת אשר יצר וברכת ציצית

שאלה: כשצריך לברך אשר יצר וגם ברכת ציצית, מאי קדים, ברכת אשר יצר או ציצית.

תשובה: מברך על מצות ציצית שחיובו בלבישה.

כן השיב מרן בקונטרס גם אני אודך חלק ג' סימן כ"ד, יעויין שם, ובס' דעת נוטה ציצית תשו' רי"ג השיב שיקדים ברכת ציצית שחיובה מיד כשלובש, ובתשו' רי"ד נשאל מרן מ"ט יקדים ברכת הציצית אף שנתחייב בברכת אשר יצר קודם, והשיב ע"ז הטעם שאין ללבוש הציצית בלא ברכה עיי"ש, וכן הביא ממרן בס' מאיר עוז ח"ה ס"ז סק"ה עיי"ש, ובס' שלמי תודה סוכות סו"ס י"א, ובס' ברכת החמה להגר"צ כהן זצ"ל פ"א הערה נ"ג, ובס' חשוקי חמד גיטין ט"ו ע"א, ובס' שערי ציון ח"ב עמ' מ"ו עיי"ש, ומש"כ בזה בשו"ת בירורי חיים ח"א עמ' קמ"ח, ובספר גם אני אודך תשובות בעל אבני ישפה זצ"ל, סימן י', ובס' נתיבות הברכה פל"ח ס"ח, ובשו"ת תשובות ישראל ח"ג ס' ק"ט אות ס"ד, ח"ד ס' קמ"ו, ובספר גם אני אודך תשובות הגרח"ש סגל, חלק ג' סימן ג', ובס' אמרות אברהם ברכת המצוות כלל ד' אות י', ובס' כאייל תערוג הלכה עמ' נ"ז, ובס' דרך מצוותיך תדיר וקדימה במצוות עמ' ל"א, ובספר גם אני אודך תשובות הגר"י טשזנר, עמוד ל"ד, ובס' תמידים כסדרם ס' י"ט, ובס' תדיר קודם עמ' נ"ה, ובשו"ת חקי חיים להגרח"י קעניג זצ"ל ח"ח או"ח ס"ב, ובקובץ המאור ניסן-אייר תשע"ה עמ' ק"ה, ובס' ברכת איתן אשר יצר ס"ד הערה 2, ובספר גם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה, חלק י"א סימן ב', ובשו"ת שפתי דעת ח"ג יו"ד ס' כ"ט אות כ"ד, וכן השיב מרן בס' הליכות חיים ח"א עמ' כ"א עיי"ש, ומש"כ בס' נתיבות הברכה פל"ה ס"ו, ועי' בס' דקדוקי מצוות הנדמ"ח ס"ט, דמרן זצוק"ל היה מקדים לברך על ציצית קודם אשר יצר עיי"ש, ובבית מתתיהו ח"ז ס' י"ב.

הביא טלית אחר מברך שנית

שאלה: במשנ"ב ס' תקפ"ה סק"ד, הביא מהבנין עולם ס' ל"א דהביאו לו שופר אחר כשלא הצליח לתקוע, א"צ לחזור ולברך, וצ"ע מ"ש מטלית אם הביאו אחר מברך, וכמ"ש המשנ"ב ס"ח ס"ק ל'.

תשובה: השופר אינו המצוה רק התקיעות.

וכן השיב מרן בדעת נוטה ציצית תשו' קפ"ו, ויעו"ש בתשו' רכ"ז.

ועמש"כ בזה בשו"ת קנין תורה ח"ז ס' מ"ד, ובס' ברכת יעקב להגר"י בלוי זצ"ל הל' ברכות פכ"ה ס"ה, ומש"כ בזה בבית מתתיהו ח"ג ס' י"ג או"ג, ובס' הציצית ס"ח או"ג, ובשו"ת דעת ישראל ציצית ס' נ"א, ובס' פלגי מים ברכות עמ' תקט"ו.

בירך להתעטף בטלית

שאלה: בירך להתעטף בטלית במקום להתעטף בציצית, אם יצא יד"ח.

תשובה: ספק ברכות להקל.

ובס' חוט שני ציצית עמ' פ"ד כתב שסתם טלית יש בו ציצית ולהכי יצא יעו"ש, וכן מסיק בשו"ת שבט הקהתי ח"ב ס"ו עיי"ש, ומש"כ בס' שגיאות מי יבין ח"א ס"ו הערה ט"ו, ובס' וירא פנחס ח"ב ס"ח ס"כ עמ' ס"ה, וע"ע בשו"ת דעת ישראל ציצית ס' נ"ט בבירך על ט"ק להתעטף עיי"ש.

ועי' במועדי הגר"ח ח"ב תשו' תנ"ג שהשיב מרן זצוק"ל בבירך לתקוע קול שופר במקום לשמוע שופר יצא עיי"ש.

שמע קדיש אחר שכיסה ראשו בטלית

שאלה: בירך על טלית ולאחר שכיסה ראשו קודם שנתעטף שמע קדיש או קדושה, אם יענה.

תשובה: כן.

וכ"כ בס' כף החיים ס"ח ס"ק ל"ט, וכן השיב מרן זצוק"ל בס' דעת נוטה ציצית תשו' מ' עיי"ש, וכ"פ בס' פסקי בושם הנדמ"ח פ"ב ס"ג עיי"ש, ועמש"כ בשו"ת ארחותיך למדני ח"א ס"ד, ח"ב ס"ב עיי"ש, ובשו"ת שרגא המאיר ח"ב ס' ס'.

גוי לעטוף זקן בטלית

שאלה: אם גוי יכול לעטוף זקן בטלית כשאין יכול הזקן בעצמו.

תשובה: יכול.

וכ"כ בשו"ת ברכת ראובן שלמה ח"ג ס"ב עיי"ש, ובס' עזרה כהלכה פ"א ס"ד, ובס' עזרת אבות פ"ב ס"א עיי"ש, ומש"כ בזה בבית מתתיהו ח"ב ס' כ"ה אות ב' יעו"ש.

תחפושת של פורים אם חייב בציצית

שאלה: בתחפושת של פורים אם צריך להטיל בה ציצית, די"ל שאי"ז כבגד אלא תחפושת.

תשובה: יזהר.

ובשו"ת לב חיים להגר"ח פלאג'י ס' ע"ז, כתב לפטור מציצית דאין עשוי להנאת לבישה יעו"ש, ובפסקי תשובות ח"א ס"י ס"ק י"ב.

ומש"כ בזה בס' עטרת שלמה להגר"ש זעפרני או"ח ס' ע"ט, ובשו"ת בריתי שלום ח"ו ס"א, ובקובץ הישר והטוב ח"ג עמ' רס"א, ובקובץ עץ חיים ח"ט עמ' ש"כ עיי"ש, ובס' וירא פנחס ח"ב ס"י עמ' רס"ט ס' כ"ג, ובשו"ת דעת ישראל ציצית ס' ק"ז, ובס' מעדני אשר פורים עמ' ק"מ, ובשו"ת לחם הפנים ח"א ס"ב אות י"א, ובס' הורני חוקיך להג"ר יוסף משדי פורים ס' תרצ"ו ס' כ"א, ובשו"ת ברוך אומר ח"ג ס' רנ"ח, ובספר פרדס יוסף החדש על פורים, לידידי הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, עמוד תתקצ"ג, ובשו"ת אבני דרך ח"כ ס"א, ובס' כרם אליעזר פורים ס' נ"ה, ובס' ואפילו בהסתרה עמ' פ"א, ובבית מתתיהו ח"ו ס' ל"ה או"ב, ועי' במועדי הגר"ח ח"ב תשו' תש"ע, שהשיב מרן על ברכת שהחיינו על תחפושת בפורים, שיש לברך עיי"ש, ובבית מתתיהו ח"ה ס' מ"ה עיי"ש. ובארוכה בספר גם אני אודך מתשבותי, חלק ז' סימן ג'. עיין שם.

בגד על גופו אם חייב בציצית

שאלה: טלית קטן שלובש על גופו ממש, אם פטור מציצית דהוי כבגד זיעה.

תשובה: כן.

וכ"כ מרן זצוק"ל במסכת ציצית ברייתא ה', ליזהר שלא ללבוש הט"ק סמוך לבשרו ממש, דלא להוי כבגד התחתון שעשוי לזיעה דפטור מציצית עיי"ש, ובס' דעת נוטה ציצית תשו' קע"ד נשאל מרן זצ"ל מ"ט השמיטו הפוסקים הך דינא דבגד העשוי לזיעה פטור מציצית: יתכן שזה פשוט יעו"ש, ומש"כ בזה בשו"ת דבר יהושע ח"ו ס"א, ובס' מאיר עוז ח"א ס"י ס' י"ב או"ט, ובשו"ת דעת ישראל ציצית ס' ק"ח, וב' מראה דבר ח"ה ס"ב, ובס' פסקי תשובות ח"א ס"ח אות כ"ב, ובס' זכרון צבי אריה עמ' רנ"ד.

ובשו"ת אבן ישראל ח"ט ס"א, כתב לענין גופיה לעשות שם ציצית כשזה סמוך לגוף הוי כביזוי למצות ציצית עיי"ש, ובשו"ת שיח יצחק ח"א ס"ח, ומש"כ בזה בס' בן ציצית הכסת ענף י' סק"ח, ובשו"ת והשיב משה להגר"מ מלכא זצ"ל או"ח ס"א, ובשו"ת רבבות אפרים ח"ד ס' ט"ו עיי"ש, ובס' אלא ד' אמות של הלכה פ"ו ס"ח בשם מרן זצ"ל דאי"ז כבוד למצוה שהציצית על גופו עיי"ש, ומה שהשיב בדעת נוטה ציצית תשו' קפ"א עיי"ש, וע"ע בשו"ת משנה הלכות ח"י ס' מ"א, ובשו"ת אור לציון ח"ב פ"ב ס"ד, ואולם בס' הליכות שלמה ציצית פ"ג ס"ק י"א שמותר ללבוש על גופו הט"ק, ואי"ז ביזוי מצוה עיי"ש.

מצוה הבאה בעבירה בציצית

שאלה: בס' שיח השדה בקונ' פתשגן הכתב ס"כ, כתב מרן לתרץ המבו' בחולין י"ד דהשוחט בשבת שחיטתו כשרה, ומ"ט אי"ז מצוה בעבירה, משום דליכא חיוב לשחוט, ורק כשרוצה לאכול שוחט, וצ"ע מ"ש מציצית דכתב הט"ז או"ח ס' י"א דציצית הגזול פסול משום מצוה בעבירה אף שציצית הוי רשות.

תשובה: ציצית נענש בריתחא.

ועיקר סברת מרן זצוק"ל דבמצות רשות ליכא פסולא דמצוה בעבירה, כתב המנ"ח מ"ע שכ"ה דבסוכה בשאר ימים ליכא דין מצוה בעבירה דאי בעי לא אכיל בסוכה עיי"ש, וכ"כ בשו"ת משנת רבי אהרן ח"א או"ח ס"י בשם הדבר אברהם שבמ"ע קיומית ליכא פסול מצוה בעבירה עיי"ש, ובשו"ת רבבות אפרים ח"ז ס' קס"ג, ומה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"א ס"א אות כ"ו.

אשה במ"ע שהז"ג אם הוי מצוה בעבירה

שאלה: אשה המקיימת מ"ע שהזמן גרמא כנטילת לולב או שמיעת שופר ע"י עבירה, אם איכא דינא דמצוה הבאה בעבירה, כיון שאינה חייבת במצוה.

תשובה: גם לאשה הוי מצוה בעבירה.

ולכאו' יש לדון בזה למה שהבאנו בבית מתתיהו ח"א ס"א אות מ"ג דלאשה במ"ע שהז"ג גם קיום מצוה אין להם, ורק מקבלות שכר כאינם מצוות ועושות, ושכ"כ הקהילות יעקב סוכה ס"ב יעו"ש, וכן השיב מרן בס' שמחת אברהם עיי"ש, א"כ ל"ש בהם דין מצוה בעבירה, שבל"ה אין להם קיום מצוה.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל ◪ מתוך הספר 'כאיל תערוג'

אודות מרן ראש הישיבה רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק״ל
[כ״ה שנים לפטירתו] והקשר בינו לרבינו זצוק״ל

רבי אלעזר מנחם מן שך נולד לאביו רבי עזריאל בט"ז טבת תרנ"ט בוואלבוניק, ולמד בישיבות פוניבז' סלבודקה וסלוצק. את עיקר תורתו קנה אצל הג"ר איסר זלמן מלצר שלימים נעשה דודו. בשנת תרפ"ח החל בהרבצת תורה בישיבת קלצק סלוצק. לאחר מכן כיהן בראשות ישיבת נובהרדוק ומאוחר יותר כראש ישיבת קרלין בלונינץ. בשנת תש"א זכה להנצל מהשואה ועלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים כשהוא משמש כראש ישיבת נובהרדוק בירושלים והתקרב מאוד לגרי"ז.

בשנת תש"ד עבר לכהן כר"מ בישיבת קלצק רחובות ולאחמ"כ בישיבת לומז'א בפ"ת. בשנת תשי"א נתמנה ע"י הרב מפניבז' לראשות ישיבת פוניבז' שם הרביץ תורה עד ערוב ימיו. חיבר את הספרים 'אבי עזרי' על כל הרמב"ם. נוסף לכך הודפסו שיעוריו שיחותיו ומכתביו ע"י תלמידיו בכמה כרכים.

לאחר שנכנס בשנת תשי"ט כחבר מן המנין במועצת גדולי התורה החל בפעילותו הענפה למען הכלל. מאז כמעט לא היה נושא ציבורי שלא היה מעורב בו, לימים נעשה לנשיא מועצת גדולי התורה, יו"ר החינוך העצמאי, וועד הישיבות, נשיאם של מאות ישיבות וארגונים בארץ ובתפוצות אשר ראשיהם היו מתייעצים עמו בכל ענין.

בערוב ימיו יסד ארגונים למען ציבור בני התורה 'דגל התורה' 'שארית ישראל' 'יתד נאמן' 'לב לאחים' ועוד. נלב"ע ט"ז חשון תשס"ב.

*

מרנן הגרא"מ שך זצוק"ל
והגראי"ל שטיינמן זצוק"ל
בסוד שיח שרפי קודש

הנה בדור האחרון זכה דורנו למנהיג נפלא רבן של כל בני הגולה הגרא"מ שך שבנה והקים את עולם התורה באופן מופלא ואיגד וחיבר את כל בני התורה לאגודה אחת. ורבנו עמד לימינו במפעליו, וסייע לו במה שעשה והקים.

וידוע שבמשך שנים בכל שבת קודש היה עולה רבנו להתפלל מנחה גדולה בהיכל כולל פוניבז' ושם גם היה מתפלל הגרא"מ שך, ואחרי התפילה היו משוחחים שעות ארוכות בלימוד ובעניני השעה. [וכן תקופה ארוכה היה הולך רבנו לגרא"מ שך בער"ש לשוחח עמו בעניני השעה]. והדברים ידועים כמה החשיב הגרא"מ שך את דעתו של רבנו, ולא הסכים לנסוע לכנס היסוד תנועת 'דגל התורה' שהתקיים בתשרי תשמ"ט, מבלי שרבנו יסע עמו, ולקח אותו יחד ברכבו לירושלים, ונכנסו ביחד עם הגרי"ש ויבדלחט"א הגר"ח קניבסקי. וגם בכינוסי מועצת גדולי התורה הושיב את רבנו לידו, ונתן לו הראשון לדבר אחרי שסיים את דבריו. [בדרך כלל רבנו היה שותק בכל האסיפות, אך הגרא"מ שך היה מסכם איתו קודם מה דעתו].

ובמאבק הקשה של הגרא"מ שך בתנועה מסויימת רמז לרבנו שיעזור לו בזה, ואכן רבנו היה היחיד שהצטרף לזה בכך שדיבר בפומבי בהיכל הכולל על זה.

וכן בהקמת העיתון 'יתד נאמן', רבנו אירגן יחד עם הגרמ"י ליפקוביץ ויבדלחט"א הגר"נ קרליץ כינוס לחיזוק העיתון.

וכן בהקמת ארגון הכשרות שארית ישראל, סייע רבנו רבות כל השנים לחיזוקו.

והגרא"מ שך שראה ברבנו אדם השלם בכל מידה, העביר לו דברים שקיבל מרבותיו, וכן פעל עמו בצוותא ברבים מעניני הציבור [ובתקופה האחרונה אף המתיק סוד עמו ברזי הנהגת עולם התורה, ומסר לו מי הם ברי הסמכא ברחבי חו"ל, גדולים ועסקנים שיוכל לסמוך עליהם בענינים אלו. והפנה אליו את ראשי ישיבות וראשי העם].

נ. ב. 'רבינו' המוזכר בתמונות הוא הגרח"פ שיינברג זצוק"ל.

בהקמת דגל התורה

בתשרי תשמ"ט עת שהגרא"מ שך רצה להקים את תנועת 'דגל התורה' [ויצויין שהחתימות נעשו אז בחצר בית רבנו, שהיו אלו הימים שבין יוה"כ לסוכות, ורבים היו עומדים שם להראות לרבנו את אתרוגיהן ולולביהן]. ביקש הגרא"מ שך לדאוג, שבכינוס של דגל התורה, יכנסו עמו יחד לאולם, הגרי"ש רבנו ויבדלחט"א הגר"ח קניבסקי. וכן ביקש הגרא"מ שך שהם ישבו לידו בכינוס הזה, להראות שאינו לבד במהלך זה, אלא הוא הולך יחד עם זקני הדור. [וראה גם בדברי הג"ר דוב יפה שנאמרו בתקופה ההיא בס' וזרח השמש עמ' 278].

ובחזור נסע רבנו יחד עם הגרא"מ שך ברכב. וכשהגיעו לבני ברק אמר הגרא"מ שך שיסעו קודם לבית רבנו, וכשהגיעו לביתו של רבנו יצא הגרא"מ שך מהמכונית וליוה את רבנו עד הבנין ממש, וביקש מרבנו ברכה שיצליח במערכה שעמדה על הפרק.

בישיבת מועצת גדולי התורה

שח לנו הג"ר אפרים צמל מזכיר מועצת גדולי התורה. שבאסיפות מועצת גדולי התורה, כשנכנס רבנו לבית הגרא"מ שך לכינוס, נעמד הגרא"מ שך מלא קומתו ואמר לו: 'רבי אהרן ליב אני צריך אותך לימיני', והושיבו לידו [הגרא"מ שך היה פותח את דבריו – ומציג את רצונותיו ועקרונותיו אשר מעוניין שידונו בהם. כשלאחריו – הוא היה מכבד את רבנו בראש ובראשונה להציג את דעתו. כמו כן היה מבקש שרבנו יבוא לפני הכינוסים, וילבן עמו ביחידות את הענינים שרצונו לדון בהם בכינוס].

בפעמים שלא היה יכול הגרא"מ שך באופן אישי לעת זקנותו להשתתף באסיפות, שלח באמצעותו [–הג"ר אפרים צמל] הודעה ובקשה לרבנו, שיואיל לנהל את הישיבה, כשהוא שולח עמו פרטים על דעתו בענינים העומדים על הפרק, וכן על הנושאים בהם מעוניין הוא שיוצגו לדיון בפני חברי מועצת גדולי התורה.

חברותא עם הגרא״מ שך

שח לנו הרב אשר ברגמן נכדו של הגרא"מ שך שבמהלך חדשי החורף בשנת תש"נ היה רבנו עולה בקביעות למעון קדשו של הגרא"מ שך בכל מוצאי שב"ק, ללמוד בחברותא, ועסקו בתורה בצוותא מתוך ריתחא דאורייתא מופלאה, והיה זה מחזה נאדר בקודש לכל באי הבית, לחזות עין בעין בקדושת ואהבת התורה, שחפפה על אותם מעמדים. הסדר הקבוע היה שהגרא"מ שך הכין מראש כסא לצדו, ולא מעבר לשלחן כרגיל, משום כבודו של רבנו. לאחר הלימוד היה הגרא"מ שך ממתיק עמו סוד בענינים שעמדו אז על הפרק .

[בחודשי הקיץ שלאחר מכן, היה עולה רבנו להתפלל מנחה גדולה בהיכל כולל פוניבז', ושם גם היה מתפלל הגרא"מ שך, ואחרי התפילה היו משוחחים זמן רב בלימוד, ובעניני השעה].

עוד שח הגראי"ש קלור, שבאותה תקופה ביקר רבנו עוד כמה וכמה פעמים במעונו של הגרא"מ שך לדון בבעיות השעה, ובכל אחד מאותם ביקורים מיוחדים טרח הגרא"מ שך בכבודו ובעצמו להכין ולהגיש כוס תה לרבנו [ויצוין שרבנו, לא אבה לשתות ממה שהכין לו הגרא"מ שך, מחשש ספיקות בהלכות ברכות, והכוס הייתה נשארת מלאה בתום הביקור, אולם הגרא"מ

שך לא שת לבו לדבר, ושב וטרח בהכנת הכיבוד מדי פעם בפעם, אשרי עין ראתה זאת].

כולו תורה

שח לנו נאמן ביתו של הגרא"מ שך רבי רפאל וולף, שבאחת ההזדמנויות התבטא הגרא"מ שך על רבנו: 'הוא כולו תורה'.

ושלח לנו ח"א ששמע מהג"ר יעקב יואל גוטמן משגיח בישיבת בית דוד, ששמע מהגרא"מ שך, על רבנו, שהוא: החפץ חיים של דורנו, לא אוכל ולא שותה ולא ישן, וכל היום לומד תורה, ע"כ.

הלכה כמותו בכל מקום

הג"ר אברהם שלזינגר התייעץ פעם עם הגרא"מ שך בענין חשוב, מה עליו לעשות. והגרא"מ שך לא רצה להשיב בזה, ואמר לו שילך לשאול את רבנו, ואמר לו הגרא"מ שך: 'דע לך שרבנו הוא אדם גדול והלכה כמותו בכל מקום'. (מפי אחד מבני הגר"א - ר"י שהיה נוכח שם).

בכל חלקי שולחן ערוך

שח לנו הג"ר שמואל חיים דומב: בבחרותי שמעתי שיעורים כל ליל שבת מהגרב"צ פלמן ופעם שאלתי אותו מתי הוא התחיל עם השיעורים בהלכה, וסיפר לי שראה בבחורתו שאנשים לא נזהרו בהלכות והתחיל ללמוד את הלכות ולמסור שיעורים. ופנה לגרא"מ שך ושאל אותו האם להמשיך בזה, והגרא"מ שך ענה לו: ודאי זה דבר גדול.

וביקש ממנו הגרב"צ, שאם יש לו שאלה בהלכה וכדו' יכול להיכנס לשאול אותו, ואמר לו הגרא"מ שך: לי אין זמן, אני טרוד בשיעורים בישיבה, אבל אני מציע לך שכל שאלה בכל חלקי שו"ע שיש לך, תלך לרבנו ואתה יכול לסמוך עליו בכל נושא. וכך עשה, ומיני מאז החל הקשר של הגרב"צ עם רבנו.

עם ראש ישר

שח רבי דוד פרנקל, שבכל שבוע הייתה לו קביעות עם הגרא"מ שך לדבר עימו בלימוד והלכה וענייני השעה וכדו'. ופעמים רבות הדבר נגע לענייני הלכה והיו מתווכחים לפעמים. והיה אומר לו הגרא"מ שך שישאל לרבנו שהוא ת"ח עם ראש ישר ומה שיאמר כך נעשה, והיה הולך הגר"ד לרבנו ושואלו. וכשהיה חוזר לגרא"מ שך עם התשובה היה אומר הגרא"מ שך, הנה יש לנו עכשיו דבר ברור. והוסיף הגר"ד שבפעמים שהרבנו הכריע אחרת ממה שחשב הגרא"מ שך, מיד היה הגרא"מ שך משנה את מנהגו אפילו שהיה זה מנהג שנהג בו עשרות שנים קודם לכן.

בישיבת מועצג"ת, מימין לשמאל: רבי מרדכי מן, רבי נסים קרליץ, רבי זלמן רוטברג, רבינו, רבי משה שמואל שפירא, רבי צבי מרקוביץ, רבי שמחה זיסל ברוידא, (עומד שלוחא דרבנן, רבי אברהם רביץ) רבי אלעזר מנחם שך, רבי אהרן יהודה שטיינמן, אדמו"ר מבעלזא

לך תבקש ברכה

יהודי מחו"ל שאביו חלה מאוד, ונסע לבקש ברכה מהגרא"מ שך, נכנס וסיפר לו את כל הענין. אמר לו הגרא"מ שך, זהו ענין מורכב, ואינני יכול לעזור לך בזה. תלך לבית של רבנו ברחוב חזון איש ותבקש ממנו שיברך את אביך בכל הענינים. וכשפנה לצאת, קרא לו שוב הגרא"מ שך ואמר לו, כנראה שתדפוק בדלת אצל רבנו, הוא יגיד לך שהוא לא ראוי לברך וכו', אזי תגיד לו שאני שלחתי אותך לבקש ממנו ברכה. ואכן כך עשה הלך לבית רבנו, וסיפר לו על חולי של אביו, מיד אמר לו מה אני יכול לברך וכו', ואז אמר לו שהגרא"מ שך שלח אותו לכאן, ומיד בירך אותו בכל מה שהיה צריך, ובס"ד כל מה שבירך התקיים. (מפי בעל המעשה רא"י)

להתעלות בלימוד

שח בעל המעשה (רי"ק), שהיה רגיל לדבר בלימוד עם הגרא"מ שך, וכשהגרא"מ שך הזקין ולא היה לו כבר כוח וזמן לדבר עמו בלימוד, אמר לו: לך תשמע את השיעורים כללים של רבנו, ותדבר עמו בלימוד, כי הוא מחנך לסברא ישרה.

תשאל את הגראי"ל

סיפר הג"ר אליהו שווי, שדרכו הייתה להתייעץ עם הגרא"מ שך, ובפעם האחרונה שהתקשר להתייעץ אמר לו הגרא"מ שך: 'אין לי כבר כוח לענות את השאילה'. ושאלתי אז מה אני אעשה? אמר לי: תתחיל להתייעץ עם רבנו. (מפי הג"ר יעקב בנדר ראש ישיבת דרכי תורה בניו יורק בהספדו בישיבה הנ"ל)

סיפר הגרז"ק שפעם אחת שאל את הגרא"מ שך את מי הוא יכול לשאול כשאין באפשרותו לשאול אותו, והשיב לו: את בעל הקהלות יעקב או את רבנו.

דעת תורה

שח לנו הגרמ"ק, שכשלמד בישיבה קטנה [בשנת תש"כ] והיה איזה ענין בישיבה, ורבנו הורה לעשות דבר מסוים, והבחורים רצו לעשות באופן אחר, עלו לשם כך לבית הגרא"מ שך וסיפרו לו את הענין, ומיד אמר להם: 'מה שרבנו אומר זה דעת תורה'.

קחוהו לנשיא

שח הגר"ח מן, שבעוד שהגרא"מ שך היה בשיא כוחו, בשנות המ', הורה לו בעת שפנה אליו בשאלות בעניני ישיבת ירוחם, שיפנה אל רבנו בשאלות הנוגעות לישיבה. וכן היה עם עוד הרבה ישיבות כעי"ז, וכן שלח הגרא"מ שך לרבנו עוד עשרות אנשים פרטיים, עסקנים וראשי ישיבות.

אחריות על צדקה

שח לנו אחד מגדולי התורה דארה"ב, שאמר לו הנגיד המפורסם שהיה דרכו לתת צדקות רבות לגרא"מ שך שיחלקם כראות עיניו לעולם התורה והישיבות, וכשהתחיל להיחלש, שאל את הגרא"מ שך, למי יתן מעתה את כסף הצדקות, ואמר לו הגרא"מ שך שיעבירם לרבנו. ומיני אז מחלק את הצדקות ע"פ הוראות רבנו.

דברי הגרי"ש

שמענו מג"א ממשפחת הגרי"ש אלישיב, שהגרי"ש אמר לו, שבשנת תשנ"ה, בעת שנפגש עם הגרא"מ שך ביד שרה, שוחח עמו הגרא"מ שך על העתיד, וגילה לו אז צפונות לבו שיש לדאוג לכך שרבנו יאות ליטול על עצמו עול ההנהגה. ובאותה שיחה הוסיף הגרא"מ שך וביקש מהגרי"ש שיואיל לעמוד לימין רבנו בכל עוז, ויחדיו ינווטו את ספינת החרדים לדבר ד'. ואכן דברים נרגשים אלו, היו נר לרגלי הגרי"ש לאחר הסתלקותו של הגרא"מ שך לגנזי מרומים, בכל עניני ההנהגה.

הבנה בישיבות

כשהתעוררה מחלוקת באחת הישיבות הק', ביקש הגרא"מ שך שרבנו יהיה הבורר, ואף נסע במיוחד לבית רבנו כדי לשכנע אותו בשביל כך, ובסוף הדבר לא יצא לפועל, ואמר הגרא"מ שך למקורבו, הרי אין לנו מי שגדול ממנו שיכול לעשות דבר כזה, שגם מבין בעניני ישיבות, וגם בעניני ממונות, וראינו גם בבוררות שעשה אצל... שעשה בכזו נקיות ובכזו הבנה, וכמה חבל שלא זכינו שהוא יעשה את זה. (מפי הרה"ג רבי אברהם צבי טויב)

כל שאלה חינוכית

סיפר רי"ג מנהל תלמוד תורה ב"ב, שתמיד היה מרצה את השאלות החינוכיות שלו לגרא"מ שך, וכשהחל להיחלש שאל את הגרא"מ שך את מי ישאל כעת, ואמר לו שיילך לשאול כל שאלה בכל ענין את רבנו.

כבוד הגרא"מ שך

שמענו בשם שלוחא דרבנן הרב שלמה לורינץ שבחיי חיותו והנהגתו של הגרא"מ שך היו מבקשים ומפצירים ברבנו שיגיד את דעתו ג"כ ולא הסכים, רק היה תמיד מסביר את הנהגת הגרא"מ שך, ורק כאשר נחלש הגרא"מ שך החל רבנו להביע את דעתו הרמה בכל חלקי החיים [ואף לאחר מכאן כששמע שד"ר אדלר מאנגליה יש בידו לחזק את הגרא"מ שך ושיחזור להנהיג, התחנן וביקש מאוד שיביאו אותו לטפל בהגרא"מ שך כדי שהוא יחזור להנהגה, רק מכמה טעמים זה לא יצא לפועל] .

התעניינות בדברי רבנו

הג"ר אברהם שלזינגר היה מקורב בבחרותו לגרא"מ שך ובמשך תקופה מסוימת סעד עמו בעת שאכל פת שחרית, ונהג לספר לו דברים שאמרו גדולי ישראל, הוא סיפר שבכל עת שהזכיר דבר מה מרבנו, הייתה נראית מצידו של הגרא"מ שך התעניינות עצומה ורצה לשמוע בדיוק מה אמר. והיה מבקש ממנו שיחזור פעם שניה על הסיפור כדי לדעת בדיוק את הענין. (מפי הרה"ג רבי אברהם צבי טויב)

מבטל דעתו קמיה

סיפר הגר"א רוטר: זכורני היטב שנועדה פעם אסיפה בבית נאמן ביתו של הקהלות יעקב רבי מאיר סטפנסקי בפרשה ידועה, והאסיפה נקראה בעידוד והוראת הגרא"מ שך והרצים כבר יצאו דחופים לקרוא אל האסיפה, אבל רבנו נכנס לגרא"מ שך ואמר לו שתצא מכך מחלוקת גדולה, והגרא"מ שך קיבל דעתו והאסיפה התבטלה. (ית"נ י"ד חשון תשע"ד עמ' 27)

עניני בחירות

מעת שנחלש הגרא"מ שך, שהיה דרכו בכל עת שהגיעו זמני בחירות להביע את קול ה' ברמה, הוטל על רבנו ענין זה, וטרח הרבה והלך ממקום למקום למען הגדלת קידוש ה', הן בדאגה שכל הציבור יצביעו כהוראת גדולי ישראל, והן בהדרכה והכוונה רבה. בעשרים שנה האחרונות נאמרו ע"י רבנו הרבה דברי חיזוק בענין זה, ונדפסו ויצאו לאור בס' ימלא פי תהלתך עניני ציבור. ובקונטרס 'קול ה' בכח'. והבאנו כאן חלק מדברי רבנו וממכתביו לפי סדר השנים. ועיקר הדרשות, להתבונן שע"י שמצביעים מרבים קידוש ה', שע"ז מראים שרוצים שהענינים יהיו ע"פ התורה, וזה עיקר המטרה שהולכים להצביע. ובכל פעם העיר רבנו את העיניים בכיוון חדש. בסוף הבאנו לקט עובדות והליכות של רבנו בעניינים אלו.

בחירות תשנ"ו

לפני בחירות סיון תשנ"ו, הבחירות הראשונות שהגרא"מ שך נחלש ולא יצא לדרשות כדרכו, אמר רבנו בכינוס אלפים בבני ברק, כ"ז אייר תשנ"ו:

קודם כל, מורי ורבותי, אני מודה להשי"ת שזכיתי לקחת חלק באיחוד כל חלקי יהדות התורה, שלא יהא חלילה שום ריב, כמו שהתחיל כבר מרן הגרא"מ שך וכל גדולי ישראל. ברוך השם שזכינו לזה.

והנה בעצם מה לנו שייכות ללכת לכנסת - מקום של חילוניים המחוקקים חוקים, לנו אין חוקים. חוקים שיש לנו זה מהר סיני - מקרא משנה ש"ס בבלי ירושלמי, שו"ע ופוסקים, חוקים אחרים אין לנו. אבל מה נעשה שיש מקום שלדאבוננו כן עושים חוקים, ואנחנו צריכים להתגונן מהם, ובפרט שיש הרבה מהם חכמים מחוכמים להרע ועושים כל מיני עצות להדיח את כלל ישראל מהתורה והמצוות. וצריך תמיד לעמוד על המשמר שלא יכניסו חלילה וחס כל מיני חוקים להדיח את כלל ישראל. ולכן כל מה שאנחנו עושים זה הכל התגוננות מהם. לדאבוננו הם הצליחו כבר הרבה להדיח ולעשות שמות, ויש מקומות שהגזרות שלהם שעשו הם נורא ואיום!

לכן אנו צריכים אנשים שיודעים האיך להתחכם אתם, ושהם יודעים על כל דבר ודבר להתיעץ עם חכמי הדור, עם צדיקי הדור. האיך לטכס עצה שלכל הפחות מה שניתן להציל יצילו. ודבר זה לכאורה כל יהודי חרדי מבין, ובכל זאת יש בכלל הציבור אנשים שבשביל איזה סיבה או איזה טענה שיש לו הוא נעשה 'קר', הוא לא פועל ולא חושב, ועושה קרירות בציבור, משום שלפי דעתו לא עשו כמו שהוא חושב. כל אחד חושב שצריך לעשות כמו שהוא חשב, אם לא - הוא כבר קר. הוא לא פועל ולא עושה מה שצריך לעשות, ואינו מתבונן שעל ידי זה הוא מזיק, הוא מזיק את היהדות החרדית, את יהדות התורה, לא אכפת לו, הוא לא עושה חשבון. והרי זה פלא, הלא הוא יהודי חרדי?!

אומרים בשם הגר"ח מבריסק שאמרו לו פעם על יהודי אחד שהוא בעצם ירא שמים אבל הוא 'תמים'. התבטא הגר"ח ואמר 'נכון, הוא תמים, אבל זה מראה שזה לא הגעשעפט שלו - לא העסק שלו', כי על העסקים שלו הוא לא כ"כ תמים אלא הוא מבין די טוב. לכן אם התורה היתה העסק שלו, אם היה דואג על התורה כמו שהוא דואג על העסקים והגעשעפטן שלו אז הוא היה אחרת, רק שחסר באחריות כלפי כלל ישראל, כלפי התורה!

יש אנשים שלמרות שהם חרדים 'יראי ה'' אבל חסר בהם האחריות, אם יש להם איזה טענה על מישהו שלא נעשה כמו שהם רוצים אז כבר... הרי סוף כל סוף צריך להיות לו אחריות כלפי כלל ישראל, אם חלילה וחס לא יהיה מי שיגן נגד 'החכמים להרע', שעושים כל מיני טצדקי להדיח את ישראל מאביהם שבשמים, וצריך מאד מאד חכמה ובהירות והתייעצות האיך להתגונן בזה.

ורצוני להביא מאמר חז"ל על ענין זה. בתנא דבי אליהו רבא (פרק י"ב) על המעשה של פילגש בגבעה שנהרגו כ"כ הרבה אלפים מכלל ישראל ותובעים על זה חז"ל תביעה נוראה, וז"ל המדרש: ושמא תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו, לפי שהיה להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמהם, היה להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש יום אחד לבית קל יום אחד לחברון יום אחד לירושלים וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ובשתים ובשלש עד שיתיישבו ישראל בארצם, כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא, מסוף העולם ועד סופו, והם לא עשו כן - אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו ולייניו ולשדהו 'ואומרים שלום עליך נפשי' כדי שלא להרבות עליהן את הטורח.... ומסיים המדרש לפיכך בגבעת בנימין שלא היו עוסקין בתורה ובדרך ארץ נתקבצו ויצאו למלחמה ונהרגו בהם שבעים אלף. ומי הרג את כל אלה הוי אומר לא הרגו אותן אלא הסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר, ע"כ דברי התד"א. נורא ואיום. מדברים על הסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר, אנחנו יכולים לתאר לעצמנו מה זה סנהדרין בדורות ההם, איזה גדלות היה להם. אם קשה קצת להבין החיסרון בהלכו לכרמו ולייניו הרי חז"ל מבארים סיבה מסוימת, דכיון שלא הרגישו את האחריות אז עד כד כך מטילין עליהם את האחריות שכל הנפשות שנהרגו - הם אשמים.

בישיבת מועצג"ת הראשונה. משמאל לימין: מרנן הגראי"ל שטיינמן, רבינו, אדמו"ר בעלזא, הגרא"מ שך, הגרש"ז ברוידא

א"כ בן אדם צריך לחשוב ולדעת ממה צריך לפחד, הרי אם עי"ז שהוא נמנע, לא עוזר שיקומו אנשים לבצע, לכל הפחות למחות שלא לעשות גזרות, עד כמה שאפשר, אם לא שייך להציל הכל, אבל קצת ודאי שאפשר לעשות, ואם לא עושים כדי להציל, אז האנשים האלו הם אחראים על כל מה שיקרה. אם ח"ו מתפשט חילול שבת, אכילת חזיר, או מתפשט כל מיני גזרות רעות, אז כל אחד ואחד לא יכול לומר אני לא אחראי, כי כל אחד ואחד יכול בכוחותיו להשפיע למנוע את זה עד כמה שאפשר, ואם אינו עושה אז הוא אחראי על זה. והרי רואים במדרש עד כדי כך שהסנהדרין בגלל שהם לא עשו מה שצריך מאשימים אותם חז"ל, ואומרים עליהם כביכול שהם הגורמים שנהרגו כ"כ הרבה נפשות.

לכן צריך כל אחד ואחד לידע. ברוך השם זכינו שחכמי ישראל צדיקי ישראל כולם הסכימו על הנציגים שחושבים שהם ישתדלו בכל כוחם לעמוד בפרץ לראות להשתדל שלא יקרה חלילה.... ולהציל כמה שאפשר להציל. ומי שהוא מונע ולא רוצה לעשות, הוא עושה באדישות, אז האדישות הזאת יכולה לגרום חלילה וחס להחליש את הכח, ולהחזיק את הכח של האויבים של אלו מחריבי הדת, ממילא כל אחד אחראי לזה. וצריך לדעת ש'רק' עם הכח הזה שכל החכמים החתימו על זה, המסומן באות ג' שהם נבחרי הציבור, וחכמי ישראל וצדיקי ישראל הם ישתדלו להדריכם.

ויש בזה עוד דבר, שעל ידי זה שאחד מצביע הוא מגלה בזה שהוא רוצה שיתקדש שם שמים. ועי"ז הוא מגלה שהוא נגד כל הגזרות וכל הדברים שעושים נגד הדת. וזה יהיה לרצון להקב"ה. ובזכות זה הקב"ה יעזור שיתקדש שם שמים ונזכה שנווש גאולת עולמים. והקב"ה יערה עלינו רוח ממרום ונזכה למצב של 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'. עכ"ד רבנו בדרשה.

למחרת פירסמו את הדרשה בעיתון, והרב חנניה צ'ולק הקריא להגרא"מ שך את הדרשה. ונהנה הגרא"מ שך ואמר אני רואה שרבנו גם דרשן טוב.

באותה עת התעוררה השאלה האם להצביע לבחירה ישירה לראשות הממשלה, ועלה רבנו להגרי"ש לירושלים לדבר עמו על זה. ולפני שנכנס התפרסמה הוראה מהגרא"מ שך להיתר, ושמח רבנו מאוד שלקח הגרא"מ שך את האחריות על זה.

מתיקות התורה

מאוצרותיו של מרן עמוד ההוראה רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

שכר פעילים להוריד את שלטי הבחירות של המפלגה היריבה, וכשחזרו אינו רוצה לשלם

שאלה. כידוע שרבותינו הורו לנו ללכת להצביע בבחירות, אך הורו לנו גם לשמור מאד על גדרי ההלכה גם בשעת הבחירות, וכל דיני התורה נוהגים גם בזמן הבחירות כשהשטן מרקד, ובפרט איסורי גזל לשון הרע ורכילות. ואשרי למי שעומד בנסיון, וכל מטרתו הוא לקדש שם שמים, ומקיימה רק כמצוה לשמוע בקול דברי חכמים.

ומעשה בפעיל של אחד המפלגות שגבר עליו יצרו, ושכר פעילים שילכו ויורידו מודעות של המפלגה היריבה, ואמר להם על כל מודעה שתורידו ותביאו אותו אלי, תקבלו 2 שקל, בערב הם חזרו עם שלל רב, הפעיל כשראה את השלל קיבל הלם מהכסף שהוא צריך לשלם, והכריז, שהוא חוזר בתשובה, והרי כל הפעולה שעשו היא גזל, ואינו רוצה לשלם על מעשה איסור, האם יש אחיזה לטענתו?

תשובה. נאמר במסכת ראש השנה דף כב ע"ב פעם אחת בקשו בייתוסין להטעות את חכמים [שיקדשו את החודש שלא בזמנה] שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז אחד משלנו ואחד משלהם,

שלהם העיד עדותו ויצא, שלנו אמרו לו אמור כיצד ראית את הלבנה, וסיפר להם בדרך ליצנות כדי שיבינו שהוא עד שקר, והראה להם את המאתיים זוז שקיבל, אמרו לו חכמים המאתים זוז נתונין לך במתנה. ופירש"י ותהא רשאי לעכבן, ואף על פי שלא השלמת תנאי שלך לשוכרך, דיש רשות לבית דין לקנוס ממון ולעשותו הפקר. עכ"ל.

משמע שאם היה משלים את עדותו לא היה צריך להחזיר מדינא. ומכאן הוכיח הנתיבות (סימן ט סק"א) שהשוכר עדי שקר, והם עשו כדבריו אינם צריכים להחזיר את המעות שקבלו.

ובספר אמרי בינה (פרק יז מהלכות דיינים) הוסיף שאף אם עדיין לא נתן את הכסף, חייב ליתן להם, וכמו באתנן זונה, שאמרינן בגמרא בעבודה זרה (דף סב ע"א) ובבבא מציעא (דף צא ע"א) דפטור משום דקם ליה בדרבה מיניה, משמע שאם לא היה חייב מיתה היה חייב לשלם מה שהבטיח, אף שנעשה בעבירה, הרי שאדם השוכר לחבירו לעשות עבירה, חייב לשלם שכירותו. וכן כתב מהר"י באסן (סימן פד) דהאומר לחבירו עשה דבר פלוני ואתן לך כך וכך, ועשה חייב ליתן לו מה שאמר, אף על פי שיש דבר עבירה בדבר ההוא שעשה חבירו, ויש ע"ז כמה ראיות אחת מהנה אתנן זונה.

אולם בשו"ת חתם סופר (חו"מ סימן כז) כתב שאינו חייב לשלם אלא מדיני שמים שאין למדין זאת אלא מאתנן, ואתנן דקרא איירי בבא על אמו, והתם ליכא חיובא אלא בדיני שמים, ואתנן הוא חידוש התורה, ואין לך בו אלא חידושו, ובכל אתנן אפילו כשלא קם ליה בדרבה מיניה, אינו חייב לשלם אלא בדיני שמים.

ובשו"ת בית יצחק (אה"ע ח"ב סימן צא) כתב על מה שכתב האמרי בינה להוכיח מאתנן שגם השוכר עדי שקר חייב לשלם, אינו דומה לאתנן, ששם נהנה מאיסור, ומשום הכי חייב לשלם, משא"כ בעדות כיון דע"פ דין מחויב להחזיר המעות שגבה שלא כדין ולא יהנו מעשיו, אינו חייב לשלם.

לאור זאת בנדוננו הוא מחלוקת הפוסקים, שדעת האמרי בינה שחייב השוכר לשלם לפעילים, ודעת החתם סופר שאינו חייב לשלם אלא בדיני שמים, והבית יצחק כתב שהכא אינו חייב לשלם, כיון שלא נהנה ממעשיו, וצ"ע (ראש השנה כב, ב).

מדוע הרב מבריסק לא הסכים שידביקו מודעות סמוך לשבת? ומה היתה התוצאה מכך בבחירות?

נאמר בספר עובדות והנהגות לבית בריסק (עמ' רעו): סיפר מרן הגרמ"ד הלוי סאלאווייציק זצוק"ל: כאשר התקיימו הבחירות בעיר בריסק, התמודדו שם מפלגת בעלי המלאכות ומפלגת החרדים, וגם מפלגה של ציונים ומזרחים, והבחירות היו צריכות להתקיים ביום ראשון. וכאשר התקרבה השבת, היה נראה באופן ודאי שהעיר תיפול בידי מהרסי הדת, ולחרדים תהיה מפלה גדולה, או אז החליט מרן (הגרי"ז) זצ"ל לתת מכתב למפלגת החרדים, ובו יכתוב שהחובה על כל אחד ואחד להצביע אך ורק בעד החרדים, וידביקו את המודעות בחוצות העיר.

את המכתב נתנו להדפיס בערב שבת בבוקר, ויצא מן הדפוס אחר חצות היום, אז ציוה מרן הגרי"ז זצ"ל שלא ידביקו המודעות, כי חשש שעד גמר ההדבקה יהיה סמוך לשבת, והמדביקים יגיעו לביתם סמוך לחשיכה, וחשש שיצא מזה חילול שבת. ובאו העסקנים לטעון לפניו, שכל הצלחת מפלגת החרדים תלויה בהמודעות האלו, ואם לא ידביקו המודעות אז ח"ו תיפול העיר בידי מהרסי הדת, אך מרן זצ"ל לא התפעל כלל מכל טיעוניהם, ואסר בתוקף להדביק את המודעות. התחילו העסקנים לבכות, ואמרו הרי תחרב העיר! אמר מרן הגרי"ז תחרב העיר ואל יחללו את השבת, והסביר, העסקנים אינם שוקלים הדבר אם הוא מותר או אסור, אלא רק אם הדבר כדאי או לא כדאי, ותמיד צריך לשקול הדבר האם הוא מותר או אסור.

והוסיף, דהנה בגמ' סנהדרין (דף צח ע"ב) איתא דאם יש תחומין למעלה מעשרה, אז אין משיח בא בשבתות וימים טובים. והנה באמת העולם הרי נידון לפי רובו, ואם זמנו של משיח לבוא הוא בשבת, פירושו שעכשיו רוב העולם זכאי הוא, ואם יחכו עד אחר השבת הרי אפשר שבינתים יעשה אדם אחד עבירה אחת, ויכריע את כל העולם כולו לכף חובה, ולא יוכל עוד משיח לבוא, ומי יודע כמה עוד יהיה מן הצורך להמתין עד שיהיה עוד פעם מצב בו העולם יהיה רובו זכאי!

אלא שאין בזה שום נפ"מ, כי אם יש בזה איסור, אין משיח יכול לבוא, ובטלו כל החשבונות... כן סיים מרן הגרי"ז, הוא בנדון דידן, הנה אף אם החרדים יפסידו בבחירות, אבל מכיון שאסור להדביק המודעות מחשש חילול שבת, אז אסור! ואכן לא הדביקו את המודעות.

מרן לא הסתפק בזאת, וביקש להביא לביתו את כל המודעות. הוא חשש שנאמניו לא יעמדו בנסיון, ויתפתו להדביק את המודעות למרות הוראתו, ואכן המודעות הובאו לביתו.

במחנה הציונים והמשכילים, הבינו שבכוונת החרדים לתלות את הכרוז סמוך ממש לכניסת השבת, על מנת להפתיעם ולמנוע מהם אפשרות לענות תשובה. הם לא יכלו להעלות על דעתם שברגע האחרון הענין ידחה, ועל כן הזדרזו להדפיס כרוז משמיץ ופוגע בהרב ובכל החרדים, והדביקו אותו בכל חוצות העיר לפני כניסת השבת, וכן הדביקו המודעות לאחר כניסת השבת.

במשך כל השבת התנוסס הכרוז המשמיץ והפרוע בחוצות העיר בריסק, ותהום כל העיר... אנשים לא יכלו להבין איזו חוצפה איזו פגיעה בכבודו של הרב, הרי לא עשו להם דבר, שכן עד עתה התנהלה מערכת הבחירות על מי מנוחות כפי שצריך להיות...

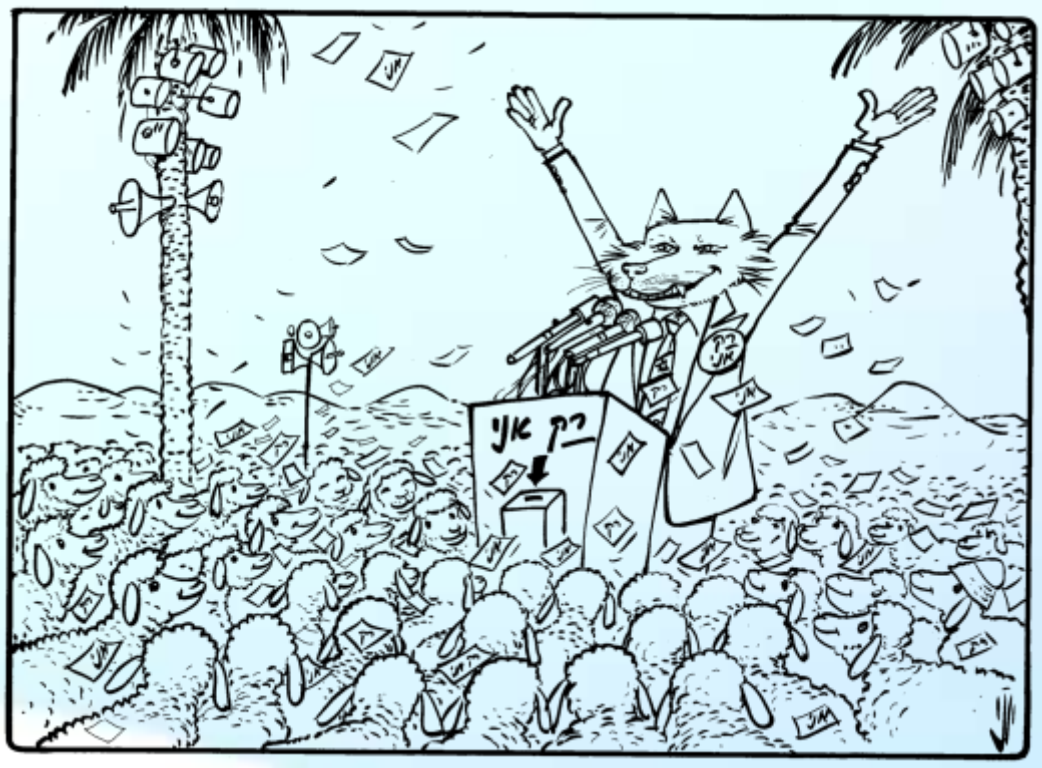
במוצאי שבת הזמין מרן את העסקנים, ואמר להם "עכשיו אתם יכולים להדביק את הכרוז", כמובן שבאוירה שנוצרה במהלך השבת, היה לכרוז של נאמני מרן הגרי"ז הד חזק מאד. הציבור ראה בו תשובה לכרוז הפראי נגד מרן, ובתור שכזה, למרות חריפותו וגילוי קלונם של מועמדי הרשימה הציונית, הוא נראה עוד די מתון...

הכרוז של מרן הגרי"ז פתח את עיני ציבור הבוחרים, וגילה בפניהם מי הם מועמדי הרשימה הציונית, ובנוסף לכך, הכרוז של הצד השני עורר זעם רב נגדם, בשל ההתקפה ללא סיבה שערכו נגד מרן. שני הדברים ביחד עשו את שלהם, והכף הוכרעה לטובתם של נאמני מרן. הרשימה החרדית זכתה ברוב גדול, שמונה מושבים לעומת שלושה בלבד לציונים והמזרחי. כך קיבלו נאמני מרן את הנהגת הקהילה לידם.

מרן סיים את הסיפור ואמר, כי דבר זה מלמד שאם חוששים ונזהרים בכבוד השבת, אפילו לחשש הרחוק ביותר, שלמעשה לא היה צריך לחשוש לו, הקדוש ברוך הוא דואג שלא מפסידים אלא אדרבה - מרוויחים!, עכ"ד. ויעוין שם (בחלק ד עמ' ג ואילך) בענין הבחירות בעיר בריסק ושמירת השבת.

להוריד בשבת מודעות שנתלו סמוך לבין השמשות עם השמצות על חבירו

שאלה. לפני אחת ממערכות הבחירות שהיתה לפני שנים רבות, החליט ראובן להשמיץ את שמעון כדי לפוסלו מלהיות ראש העיר, והכין מודעות רחוב גדולות, ובהם היו כתוב דברים של קלון על שמעון, ותלה אותם סמוך מאוד לכניסת השבת, כך שכל בני העיר יקראו את דברי הבלע במהלך השבת ה"י. לאחר מכן בא אליו חבירו והעיר לו על מעשיו, והזכיר לו את דברי הגמרא בערכין דף טז ע"א א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע... איני והא אמר ר' עננ בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין... מעיל מכפר על לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול... לא קשיא הא דאהנו מעשיו הא דלא אהנו מעשיו, אי אהנו מעשיו אתו נגעים עליה, אי לא אהנו מעשיו מעיל מכפר..., יעו"ש. והזהיר אותו שמכיון שהלשון הרע שהוא מפרסם על חבירו מסתמא שיועילו מעשיו, יש לחשוש על חיין.

הדברים נגעו ללבו ואכן התעורר לתשובה, וכעת בא לשאול האם מותר לו להוריד את המודעות בשבת כדי להינצל מהאיסור החמור של לשון הרע, או שמא אין עצה ואין תבונה?

תשובה. ראשית כל יש לציין שהורדת המודעות בשבת היא רק איסור דרבנן, מפני שהוא קורע שלא על מנת לתקן, ומעתה נראה שבענייננו מותר להוריד את המודעות משני טעמים, א. כבוד הבריות, שלא יתבייש שמעון, ב. שלא יחטא ראובן בחטא החמור של לשון הרע שיהנו מעשיו, וכדלהלן.

נהג המונית שרצה לשבור מונֶה מזוייף בשבת

שאלה. מעשה בדרשן נודע, פה מפיק מרגליות, שבשבת קודש פרשת 'קדושים', דרש דברי מוסר חוצבי להבות, בחומרת עוונו של המרמה במדות ומשקולות, כנאמר בתורה (ויקרא יט, לה): לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה, ופירש רש"י: "מלמד שהמודד נקרא 'דיין' [לפי שהקונים סומכים על יושרו שמדותיו מדוייקות, כשם שבעלי הדין סומכים על נאמנותו ושיקול דעתו של הדיין], ולכן אם שיקר במדה ובמשקל, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקרוי עָוֶל, שֶׁנאוי, ומשוקץ, חרם ותועבה. וכן גורם לחמישה דברים: מטמא את הארץ, מחלל את השם, מסלק את השכינה, מפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם".

והוסיף הדרשן סיפורים מזעזעים בחומרת עונשו של המרמה במשקולות, ואף ציין, שכלי מדידה שאינו מדוייק, אסור אף בשהייה, כדוגמת איסור 'בל יימצא' בחמץ, כמו שאמרו רבותינו (במסכת ב"ב דף פט ע"ב) "לא ישהה אדם מדה חסרה בתוך ביתו". ומבואר שם בגמרא, שאפילו אם יעשה מהמשקולת עביט של מי רגלים (או עציץ), הדבר אסור, משום שקיים חשש שמא ירחץ את הכלי, ויבוא למדוד בו, הלכך אין לו תקנה אלא שבירה! וכן נפסק ברמב"ם (פ"ז מגניבה ה"ג): "כל מי שמשהה בביתו או בחנותו מדה חסרה או משקל חסר, עובר בלא תעשה, שנאמר (דברים כה, יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה". ונראה מהפוסקים שהשהיית כלי - כזב בבית אסורה מן התורה, אפילו כאשר אין בכוונתו של בעל הבית להשתמש בו.

הדרשן סיים את דרשתו המופלאה, והנה ניגש אליו יהודי ומבקש לשוחח עמו ביחידות. האיש הציג את עצמו כבעל מונית, ואמר: ראה נא כבוד הרב, במונית שלי קיים מונה שאינו מדוייק כל כך, דהיינו, בכל נסיעה הוא מגדיל קצת את התעריף, באופן מתוחכם שהנוסעים אינם מבחינים בו.

לא ידעתי - המשיך האיש - שאיסור המדידה בכלי כזב חמור כל כך, וגם חשבתי בליבי שמגיע לי קצת יותר עבור השירות האדיב, הריפוד האיכותי והאווירה הנעימה ברכבי המפואר... כששמעתי את דברי כבודו, רעדו נימי נפשי, וגמרתי בליבי להשמיד את המכשיר הזה ולרכוש מונה חדש.

והוסיף האיש לשאול (כשהוא שרוי עדיין בלהט הדרשה): מכיון שכבוד הרב הדגיש שעוברים על איסור זה גם בהשהיית מכשיר מדידה שִקרי, אולי אקח אפוא פטיש, ואלך כבר עכשיו ואשבור את המונה על ידי 'מכה בפטיש'... (הוא ציין שמדובר ברכב שפתיחת דלתו אינה כרוכה בהדלקת נורה).

וכאן הרב הסתפק: מצד אחד, הרי מדובר בשבת קודש, ואיך ניתן לשבור את המכשיר כעת? אמנם לכאורה אין בהשחתת המכשיר איסור תורה, משום שזה רק בגדר 'מקלקל', אבל בכל זאת הדבר אסור מדרבנן.

אך מצד שני, האיש הרי עובר לכאורה באיסור מן התורה של השהיית המונה השקרי, ואם כן אולי יהיה מותר לשוברו? וצד נוסף העלה - אולי יש לחשוש שעד שתעבור השבת, תעבור גם ההתעוררות של האיש, והוא ימשיך להורות היתר לעצמו להמשיך לרמות על ידי המכשיר המשוקץ.

ובא לשאול כיצד אפוא צריך לנהוג במקרה שכזה?

תשובה. בשאלה זו הארכנו בספר פריו מתוק (פרשת נח) וכתבנו שם: שההנחה שגם כעת, בשבת קודש, עובר בעל המונית על איסור השהיית המכשיר, אינה נכונה, מכיון שאיסור השהיית כלי כזב, נאמר רק לגבי כלי שקיימת אפשרות למדוד בו בפועל, ומאחר שבשבת קודש בודאי לא יבוא האיש להשתמש במכשיר תוך חילול השבת, (וגם לאחר השבת הוא אינו מעוניין להשתמש בו אלא מתכוין לשוברו), ממילא אין לו שֵם של 'כלי מדידה', ולא עובר לעת - עתה באיסור השהייתו.

ובנוגע לטענת הדרשן, שקיים חשש שעד צאת השבת האיש 'יצטנן', ולכן כדאי לנצל את שעת הכושר ולהורות לו לנפץ את המכשיר - ציינו לספר התעוררות תשובה (ח"ד שיר מעון לפרשת ויקרא), המביא סיפור על יהודי שגנב כסף, ולאחר מכן, ביום שבת קודש, התעורר בתשובה, ובא לשאול אם מותר לו לטלטלו בשבת כדי להשיב את הכסף לבעליו?

ודן ההתעוררות תשובה לומר, שרשאי האיש לעבור על איסור טלטול מוקצה כלאחר יד (בשינוי), כדי להשיב את הגזילה, היות ומדובר במקום 'הפסד' הנגזל; ומדוע המצב מוגדר כמקום ההפסד, הלא ניתן להשיב את הממון הגנוב גם לאחר השבת? התשובה היא - אומר ההתעוררות תשובה - שיש לחשוש, שאם הרב יפסוק לגזלן שלא יחזיר בשבת, אולי יתגבר עליו יצרו עד לצאת השבת, והוא יתחרט ולא ירצה להשיב את הכסף, (והרי כבר ראינו שיצרו תקפו לגזול), ולכן, ניתן להורות לו להחזיר את הכסף בעיצומה של שבת קודש!

והיה מקום ללמוד מהדברים, שאף במקרה דנן ניתן לייעץ לשבור את המונה המתועב בשבת קודש בשינוי.

ברם, נראה שלא ניתן ללמוד משם לענייננו, משתי סיבות: א. בנידון ההתעוררות תשובה, ממונו של הנגזל מוחזק כעת תחת ידו של הגזלן, וקיים חשש שימשיך להחזיק בו באיסור, ולכן הדבר נחשב כ'מקום הפסד', אך בנידון שאלתנו, אין לפנינו גזילה שמוחזקת עתה אצל נהג המונית, ולכן נראה שאין זה בגדר 'מקום הפסד'.

ב. כמו כן, הגזלן עובר בכל רגע על איסור גזילה בהשהיית הממון הגזול ברשותו, אך בנידוננו אין נהג המונית עובר על איסור השהיית המונה בשבת

קודש, כאמור לעיל, וממילא, יתכן שאין די בסברה זו של 'שמא יחזור בו', בכדי לפגוע בשבת הקדושה בנתיצת המכשיר.

ולכן, יש למצוא עצות אחרות על מנת לדאוג שיהא נהג המונית חרד על כך גם בצאת השבת, כגון ליתן לו כעת להחזיק ספר תורה, ויכריז שמתחייב לשבור את הכלי מיד בצאת השבת... או לומר לו: 'אבוא אליך מיד בצאת השבת כדי להשתתף במצוה העצומה'...

לסיכום: אין לשבור את המכשיר בשבת קודש! עכ"ד שם.

אכן בענייננו, האם מותר לתלוש מודעות השמדה, נראה שאין את שני הטעמים המוזכרים שם, שהרי בכל רגע ורגע שהמודעות תלויות הוא עובר על איסור, ולא צריך להגיע לסברא שמא יצטנן, שהרי בכל רגע הוא נכשל באיסור חמור שהולך ומחמיר ככל שיותר אנשים קוראים את המודעות.

ולכן פשוט שמותר להוריד את המודעות בשינוי, שאז יש כאן שבות דשבות במקום מצוה והפסד גדול.

ומה שיש לדון הוא באופן שאי אפשר להוריד את המודעות בשינוי, האם גם אז מותר להוריד אותם שלא להיכשל באיסור החמור של לשון הרע, וכדי למנוע משמעון בזיון גדול.

למה הורה הגאון ר' אהרן קוטלר, להחזיר את סיר הצ'ולנט על האש בשבת?

שאלה. סיפר הגאון רבי יעקב אליעזר שוורצמן שליט"א ראש ישיבת ליקווד בארץ ישראל, שבישיבת ליקווד היתה מבשלת אלמנה, שהבחורים לא היו כל כך אוהבים את תבשיליה, הבחורים התלוננו אצל סבו ראש הישיבה הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, והוא השיב להם אלמנה אסור לצער.

באחד השבתות החליטו שני בחורים ללמדה לקח, והלכו בליל שבת והורידו את הסיר מהאש והחביאו אותו במקלט, כשנודע הדבר לרבי אהרן, הורה ששני הבחורים יקחו את הסיר ויחזירו אותו לבלעך בשבת, ונימוקו שחזרה בשבת הוא דרבנן, ולצער אלמנה הוא דאורייתא.

ולכאורה הדברים מחודשים, שהרי לא מצינו שחכמים התירו לעבור על איסור דרבנן, כדי למנוע איסור דאורייתא, שהרי בראש השנה (דף לב ע"ב) מבואר שחכמים אסרו להוריד את השופר מאילן, אף שעל ידי זה לא יתקעו בשופר ויבטלו מצוה דאורייתא?

תשובה. יעוין בחשוקי חמד עמ"ס ראש השנה (דף כט ע"ב) ששאלתי את ראש הישיבה אולי התיר סבו רק על ידי גוי, וסמך על דעת הפמ"ג שהביא הביאור הלכה (סימן רנג ס"ה ד"ה להחם) שבשעת הדחק אפשר להקל להחזיר על האש דבר יבש על ידי נכרי, כיון שאיסור חזרה הוא שבות, ואמירה לנכרי הוא שבות, והוי שבות דשבות, אמנם בחזו"א (סימן לז ס"ק כא) אסר גם בזה, ולא התיר חזרה על ידי נכרי גם בשעת הדחק, אולם יתכן שבשביל שלא לצער אלמנה התיר רבי אהרן, על פי הפמ"ג.

אמנם הגרי"א שוורצמן אמר לי, שהמעשה היה, שסבו רבי אהרן התיר להחזירו על הבלעך על ידי הבחורים, אף שהיה שם נכרי, כי רצה ללמדם את חומרת הדברים של צער אלמנה, ועל ידי ההיתר הזה הביא אותם לידי זעזוע שיראו את חומרת הדברים, וזה היה הוראת שעה, כדי ללמד כמה חמור בין אדם לחבירו.

וכתבנו שם כמה צדדים לבאר מדוע היה מותר להם להחזיר את הסיר.

דאולי כיון שהסיר לא היה שייך להבחורים, אינם יכולים לאסור את חזרתו.

אך דחינו סברא זו, שהרי הביא בביאור הלכה (סימן רנג ס"ב ד"ה ולא הניחם) את דברי הרע"א שאפילו אם זה המניח היה אדם אחר שאין הקדרה שלו, גם כן מועיל המעשה שלו לאסור שוב להחזיר ע"ג כירה, ולא שייך בזה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ורק אם בעת שסילק מהכירה לא היה בדעתו להחזירו, אם מחשבתו מועלת לאסור שוב להחזיר, זה תלוי במחלוקת הראשונים.

ואולי סמך על פי מה שמצינו לגבי רדיית הפת (בשבת דף ד ע"א), שחז"ל התירו לעבור על איסור דרבנן של רדיית הפת, כדי להצילו מאיסור דאורייתא של אפיה בשבת.

אך גם זה אינו פשוט, שהרי הגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל (בספר אבן ישראל עמוד פא) נסתפק בשכח והניח קדירה שיש בה בשר בחלב בערב שבת, אם מותר לסלק את הקדירה שהיא מוקצה קודם שיבא לידי בשר בחלב. ורצה לפשוט את הספק מהא דהתירו לו לרדות הפת קודם שיבא לידי איסור סקילה.

ודחה ראיה זו בשני אופנים, א. יתכן שכל מה שהתירו חז"ל הוא לעבור על עובדין דחול, אבל לא התירו לטלטל מוקצה שהוא חמור יותר כדי למנוע איסור תורה. ב. יתכן שהתירו לו איסור שבת דרבנן בשביל שלא יעבור על איסור תורה של שבת עצמו, אבל לא התירו לו איסור דרבנן בשביל איסור בשר בחלב, וכעין זה כתוב במנחות (דף מח ע"א) דעמוד וחטא בשבת בשביל שתזכה בחול לא אמרינן, עכ"ד. ויעוין עוד מה שכתבנו בזה בחשוקי חמד עמ"ס שבת (דף קמא ע"א), ואולי גם בעניננו אין להתיר איסור דרבנן חמור של דרבנן, בשביל שלא לצער אלמנה.

אך יתכן שהגאון רבי אהרן, סמך על דברי הר"ן שהביא הרמ"א (סימן רנג ס"ב) שאיסור חזרה נאמרה רק כשהוריד את הקדירה מן הכירה מבעוד יום, ולא החזירו עד שחשכה, אבל אם לקחו משם משחשכה, אפי' הניחו ע"ג קרקע מותר.

עוד יש לצרף את דברי הביאור הלכה (סימן רנג ד"ה ודעתו) שיש ראשונים הסוברים שגם אם הניח את הסיר על גבי קרקע, אם היה בדעתו להחזירה מותר להחזירה, והביאור הלכה נוטה בדעתו להקל בזה, ואם כן בעניננו אף שהבחורים הניחו את הסיר על גבי הקרקע שלא על מנת להחזירה, מכל מקום אילו היה מניחים אותה על מנת להחזירה, היה מקום להקל להחזירה, ורק משום מחשבתם אסור להחזירו, ולגבי מחשבה כתב רע"א (הובא לעיל) שיש ראשונים הסוברים שאין אדם יכול לאסור במחשבתו דבר שאינו שלו.

ואם כן במקום איסור חמור כזה שבחורים יבואו לצער אלמנה, ויעברו על איסור חמור כזה, הורה להתיר איסור דרבנן, כדי לחנכם במצוות, יעו"ש עוד מש"כ בנידון זה.

ומעתה יש לדון בעניננו אם הדבר מותר, שהרי מצד אחד מצינו בשבת שמותר לעבור על איסור של רדיית הפת למנוע איסור תורה של אפיה, ומצד שני כאמור לעיל יתכן שאין להתיר איסורי דרבנן גמורים, ויתכן גם שאין להתיר איסור שבת בשביל איסור אחר שאינו איסור שבת.

אמנם יש לציין, שיתכן שכל דברי הגר"י מסלנט היו לגבי עבירות שבין אדם למקום, שאין לעבור על איסור אחד כדי למנוע איסור אחר אלא אם כן שניהם מאותו איסור כמו איסור שבת, אבל בעניננו (וגם בנידון של מרן הגר"א קוטלר) שהיה מיירי באיסור שבין אדם לחבירו, בזה יתכן שיותר פשוט להתיר איסור שבת בשביל שלא להיכשל באיסור של פגיעה חמורה בשני, ובפרט בעניננו שכל רגע ורגע האיסור הולך וגדל, ועוד שהוא מכשיל את הרבים, ולכן יש צד גדול שמותר לעבור על איסור דרבנן, כדי שלא להיכשל באיסור תורה.

ומעתה נפן לדון להתיר להוריד את המודעות משום כבוד הבריות.

מצא מחט מושחלת בחוט בחולצתו, וצריך לעבור ברשות הרבים, מה יעשה?

שאלה. מעשה באדם שגר בלונדון, שבעת ישיבתו בבית הכנסת מצא מחט מושחלת לחוט תלויה לו בחולצתו, ונזכר שקודם השבת תפר לו כפתור, ומתוך טרדה שכח לנתקה בגמר התפירה, ועתה בשבת קודש מצאה תלויה, ונסתפק יהודי כיצד יגיע הביתה, דללכת בלי חולצה, הוא בושה גדולה בשבילו?

תשובה. יעוין מש"כ בחשוקי חמד עמ"ס שבת (דף יא ע"א) שאם יש לפניו נכרי יבקשו לתלוש ולנתק את המחט, מאחר והוא שבות דשבות לצורך גדול, כי ניתוק המחט מהחולצה הוא רק איסור דרבנן של קורע שלא על מנת לתפור, ומבואר בשו"ע (סימן שז ס"ה) דאמירה לנכרי במקום שבות לצורך הרבה או מפני מצוה מותרת.

ובנידוננו ודאי חשיב צורך הרבה, דהרי מצינו דמשום כבוד הבריות פעמים שהתירו אפילו לישראל לעבור על איסור דרבנן, כמבואר בשו"ע (סימן יג ס"ג) דאם נודע לו בשבת כשהוא בכרמלית שהטלית שעליו פסול לא יסירנו מעליו עד שיגיע לביתו.

ומצינו שאפילו שני איסורי דרבנן התירו, כמו שכתב השו"ע (סימן שיב ס"א) דמשום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים, אפילו מרה"י לכרמלית, עיין שם בביאור הלכה (שם ד"ה דהא). ואף דאפשר קצת לדחות דהתם אי אפשר לו בענין אחר, משא"כ כאן יכול להשאר בבית הכנסת, מ"מ נראה דאף באופן זה מותר, דהוא לצורך מצוה, לקדש לבני ביתו, ולאכול סעודות שבת, יעו"ש עוד מש"כ אם אין לו גוי.

ויעוין עוד בביצה (דף לג ע"ב) שאסור לקטום קיסם כדי לחצוץ בו שיניו. וכתב המשנ"ב (סימן שכב ס"ק יד) שבשביל כבוד הבריות מותר לקטום קיסם לחצוץ שיניו, כי בזיון הוא לאדם שיראה בשר בין שיניו, וקטימת הקיסם ביד היא רק שבות.

עכ"פ בעניננו נראה פשוט שאם יש גוי, שיקראו לגוי שיוריד את המודעות, אך גם בלי גוי, נראה שיש להתיר דאין לך כבוד הבריות גדול מזה, ששמעון הולך ומתבזה כל השבת, וכמו שהתירו טלטול מוקצה מכרמלית לרה"י משום כבוד הבריות, כן יש להתיר הורדות המודעות בשבת שהוא איסור דרבנן, משום כבוד הבריות, ובפרט שראובן נכשל כל רגע ורגע באיסור תורה, וצ"ע בכל זה.
לסיכום: אם אפשר להוריד את המודעות על ידי גוי, יש לעשות כן, ואם אין גוי, עדיף להוריד את המודעות בשינוי, שגם אז הוא רק שבות דשבות במקום צורך גדול שמותר.
ואם אין גוי, ואין אפשרות להוריד את המודעות בשינוי, נראה שמותר להוריד את המודעות, מפני שיש בהורדת המודעות רק איסור דרבנן, ויש להתיר איסור זה במקום כבוד הבריות, ובמקום שהתולה נכשל באיסורי דאורייתא חמורים אין ספור, ועובר על איסור לשון הרע שמהני מעשיו, וצ"ע.

אוצרותיהם אמלא

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' ◪ הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

אבי מורי הרהיב עוז ואמר ל'חזון-איש' מיניה וביה: "כנראה גם זקוקים למשקפיים כמו של הרבי, כדי לזכות ולהבחין בזאת..."

לפרשיות לך לך וירא – אברהם אבינו

ההתרגשות של ראש ישיבת סלבודקה בדברו על אברהם אבינו

לפני שנים רבות השתתפתי בהיכל ישיבת סלבודקה בבני-ברק בשיחתו המוסרית של ראש הישיבה הגאון רבי **מרדכי שולמן** זצ"ל. מראהו האצילי והמרשים כשהוא ניצב כמלך בגדוד בעיצומה של השיחה עומדת בזכרוני עד היום. התלמידים ישבו כרוכים אחר רבם ושמו אוזנם כאפרכסת להאזין לדברים. בעיניהם עקבו בדריכות אחר התנועות. מי כמותם יודעים שלכל הנפת יד ולכל הרמת קול ישנה משמעות מיוחדת.

השיחה עסקה בדמותו של אברהם אבינו, והתרגשות מיוחדת ניכרה בקולו של ראש הישיבה בגלל מושא השיחה. מידי פעם הוא הניף את ידיו כלפי מעלה בדביקות, ואמר בהתלהבות בלתי מוסתרת: "אה! החסד של אברהם אבינו! אה! החסד של אברהם אבינו!...".

בכך הוא ניסה לבטאות את הכמיהה האמורה לקנן בליבו של כל יהודי ויהודי - 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', ולשתול בליבם של התלמידים שאיפה כבירה של השתלמות, לדבוק בדרכיהם הישרות.

חשתי שראש הישיבה מנסה בהבעות הידיים ובדיבוריו להביע ולבטא דבר מה, אלא שהוא מתקשה לעשות זאת...

אחד התלמידים, מן המובחרים בישיבה באותה תקופה, שכיום משמש כאחד מחשובי מרביצי התורה, ישב סמוך אלי והבחין בפליאתי בשעת השיחה, וביקש לסבר את אוזני במשמעות המראה. תוכן דבריו זכורים לי היטב:

"כנראה שאינך מבין מה ראש הישיבה מנסה להביע, אך אל לך להיות נבוך מכך, משער אני שאחוזים ניכרים מהמשתתפים בשיחה לא הבינו. אולם ברצוני להסביר לך דבר מה:

"ראש הישיבה התבטא לא אחת שפעמים רבות בעת שהוא מוסר את השיחה לפתע ניצבת למול עיניו דמותו של מורו ורבו ה'סבא מסלבודקה', ואז נעתקים המילים מפיו... הוא לפתע מדבר ב'שְׂפַת־אַשְׁדּוֹד' [שפה] של 'הסבא'... הוא מנסה להטביע את ה'קודים' שרבו השתמש בהם, ולהביע אותם בפשטות בשפתו.

"בפרט כשהשיחה עוסקת באברהם אבינו, נזכר ראש הישיבה כהרגלו בהתרגשות הרבה שאפפה את כל יישותו של הסבא מסלבודקה. את השיחות הארוכות, שהפיקו לקחים עצומים ואורחות חיים ממעשי אברהם, אזי הקושי בהבעת ובאמירת הדברים הוא בכפל כפליים".

דבריו של הבחור הוסיפו לי נופך משמעותי להבין ולקלוט את אשר ראו עיני!

להתבונן במעשה האבות עם משקפיים של חז"ל

במבט של עשרות שנים אחרונית, כשאני מתבונן מה היתה התועלת שהפקתי מהשיחה הזאת, בוודאי את התחושה המיוחדת שהורגשה שם באויר. להעמיד למול עינינו את המדרגה של האבות כמטרה וכיעד, ולייצר בנפש ניצוצות שאיפה וכמיהה להתקדם הלאה, להגיע אל תכלית זו.

אבי מורי סיפר כי באחד הפעמים כשהגיע לביתו של **מרן ה'חזון-איש' זצ"ל**, יצא מחדרו הגה"צ רבי **משה טשינגל** זצ"ל. רבי משה היה מבחירי תלמידי ה'סבא' מנובהרדוק', ומחבר הספר 'מבקשי השלימות'. כשנכנס אבי מורי אמר לו ה'חזון-איש': "אם הינכם רוצים לראות את השכינה בבני ברק, הביטו על פניו..."

אבי מורי הרהיב עוז ואמר ל'חזון-איש' מיניה וביה: "כנראה גם זקוקים למשקפיים כמו של הרֶבֶּה, כדי לזכות ולהבחין בזאת..."

ה'חזון-איש' חייך, והבעת פניו לימדה - שהוא מסכים עם הדברים.

הנה כאשר מתבוננים בחומש בראשית, הרי בכל פינה וזוית שמעיינים, נוכחים לראות עד כמה עצומים ומאלפים הם מעשי האבות. כל מקרה, כל דיבור שלהם שפע חכמה עילאית, ישרות דרך, צדקות ותום לב, שראויים להילמד לדורות.

יתירה מזאת, הרי אין מי שהוא בן חורין מחובת העיסוק במעשיהם, ועל כל אחד מאתנו החובה ללמוד זאת על מנת לקיים. כפי שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו פרק כה): "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי".

בהקדמת בני הגר"א (לביאור הגר"א על שולחן ערוך) כתבו בשמו, שהיכן שכתוב בחז"ל הלשון 'עשה' אפילו בדברי סופרים שיעורו לקיים עד שתצא נפשו!... וכאן הלוא חז"ל השתמשו בלשון: '**חייב** אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', הרי שזה חיוב גמור ככל החיובים עד כדי מסירות נפש!

אך לזאת אנו זקוקים ל'משקפיים' של חז"ל. לעיניהם החודרות בנבכי העניינים. לראיה הבהירה ולהבנה הקולעת של הראשונים כמלאכים ובעלי המוסר, כדי שאכן חלילה לא נחטא מן האמת, ולא ניכשל בלשוננו.

ההתעסקות שלנו היא מתוך גישה שאין לנו כל שמץ ומושג בגבהות מעשיהם, וכל קנה מידה שננסה לאומדם, זעיר הוא לעומת גובהם האמיתי. הכל הוא רק נסיון להוריד מעט את הדברים אלינו, כדי שנוכל לקבל מהם איזו שהיא תועלת.

וכפי שהסביר אחד מגדולי החסידות כי ודאי מאמר זה של חז"ל 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי' אינו כפשוטו, מאחר ואין ספק שאין ביכולת בן אנוש להגיע לדרגת האבות. אלא כוונתם היא, רק להורות לאדם שעליו לשאוף שמעשיו 'יגיעו' - מלשון 'נגיעה'. נגיעה קלה בלבד, במעשי האבות הקדושים.

אברהם העמיד אומה היודעת את השם

בראשית הדברים ראוי לדעת כיצד נוצרה אומתינו, אומה שלימה היודעת את השם? באיזה כח ובאלו יכולות הצליח אברהם אבינו לפרסם שם אלוקים בעולם בהשפעה כה רחבה?

תיאור מיוחד במינו בענין זה, מביא הרמב"ם בספרו 'משנה תורה' באריכות גדולה (הלכות עבודה זרה פרק א, א-ב).

בתחילת דבריו הנפלאים מקדים הרמב"ם כיצד השיג אברהם אבינו את האמונה מדעתו ומשכלו בהיותו רך בשנים:

"איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן, והתחיל לחשוב ביום ובלילה, והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו. ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר, אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים, והוא עובד עמהם ולבו משוטט ומבין. עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה, וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל, ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו וידע שכל העולם טועים ודבר שגרם להם לטעות זה שעובדים את הכוכבים ואת הצורות עד שאבד האמת מדעתם".

בשלב זה כשכבר היה אברהם בטוח באמת הצרופה שלו, והאמין בצורה גמורה ומוחלטת בעיקרי האמונה, חגר בעוז מותניו ללכת ולהסתובב בכל העולם כולו להכריז את המסקנות שהסיק, וכפי שממשיך הרמב"ם:

"בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו, כיון שהכיר וידע, התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם, ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה, ושיבר הצלמים. והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם, ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך, כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים, וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אלו. -

"כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרן, והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר 'ויקרא שם בשם ה' אל עולם', וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו, עד שיחזירהו לדרך האמת. עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם, ושתל בלבם העיקר הגדול הזה".

לאחר שפעל אברהם להעמיד אלפי מאמינים בכל קצוי תבל, בשלב הבא הוא החל לטעת את האמונה אצל צאצאיו, על ידי שהעלה את משנת האמונה על הכתב, ודאג שהיא תעבור מאב לבנו עד סוף כל הדורות:

"וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו. וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים אליו. ויעקב אבינו למד בניו כולם, והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם. וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח הלמוד, והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'".

בהמשך נרחיב את הדיבור ונתמקד בנקודות שמציין כאן הרמב"ם, המלמדות על מעלותיו העצומות, מעשיו ואורחותיו של אברהם אבינו.

אברהם היה נאה דורש ונאה מקיים

המתבונן יתפלא, הכיצד הצליח אברהם אבינו לזכות הגדולה להיות עמוד האמונה של העולם כולו, בעוד לכאורה קדמו לו רבים וטובים בדורות לפניו שהאמינו בה' בכל מאודם; כמו מתושלח, נח, שם ועבר ועוד, ולא זכו למה שזכה הוא שתהיה לו השפעה כה רחבה על אלפים ורבבות אנשים הנוהים אחריו?

יתירה מזאת יש להתבונן, הלוא חז"ל מתארים לנו (בראשית רבה מב, ח) שאברהם העברי היה יחידי ובודד הניצב בעֵבֶר אחד של העולם, מאמין בעוז ובגבורת נפש בצדקת דרכו ושיטתו, ודואג לפרסם שם אלוקיו בעולם. לעומתו ניצבו בעֵבֶר השני כל העולם כולו מאוחדים ומאוגדים באמונה טפילה באלילים ובמזלות, והוא בא לממלכות גדולות ולערים גדולות עם המצאה חדשה בלתי מוכרת עד עתה, וערער על המוסכמות הברורות והקבועות בבריאה, שיבר צלמים וערך מערכות וויכוחים ברבים, ולמרות זאת היתה לו השפעה כה גדולה. מה היה סוד הקסם שלו? שבאמצעותו זכה לכל זה?

ונראה לבאר על פי המשל הידוע שהשיב **הגאון מוילנא** לרעו הגדול **המגיד מדובנא**, כאשר נשאל על ידו מה היא הדרך הטובה ביותר להשפיע על הכלל ברוחניות?

השיב הגאון, משל למה הדבר דומה? לבקבוק יין שיש סביבותיו כוסות ריקים, וכאשר ממלאים את הבקבוק עד גדותיו נשפך מתוכנו לצדדים ונמצאים הכוסות מלאים מאליהן.

כך גם כאשר רוצה האדם להשפיע על סביבתו יראת שמים ומידות טובות. הרי שהדרך הטובה ביותר לכך היא, שידאג בראש ובראשונה למלא בהן את עצמו, וכך בהיותו מלא וגדוש עד גדותיו בתורה ובמעשים טובים, ממילא תמשך השפעתו ממנו אל סובביו. אך אם לא יעשה כן, מובטח הוא שיפלו דבריו על אוזניים ערלות.

הראשון להנהגה זו היה הוא אברהם אבינו עליו השלום. קודם שהרחיק לכת להשפיע על אחרים עבד על עצמו עבודה אישית מופלגת, בשיפור אישיותו, ריסון מידותיו ותיקון מעשיו. התמיד במחשבות על תכלית האדם בעולמו, ושוטט בדעתו ביום ובלילה מי ברא הכל ומי המשגיח עליהם, וכשהגיע לחקר האמת החדיר זאת למעמקי הלב ללא הרף, ורק אחרי שנים ארוכות של עבודה עצמית זו, החל להשפיע על אחרים!

וזאת מנין?

הנה המעיין בדברי חז"ל והראשונים, יראה כי ישנה סתירה לכאורה באיזה גיל הכיר אברהם את בוראו. הרמב"ם כתב: "בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו". מנגד בתחילת דבריו הוא כותב: "איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן". וכן ידועים דברי הזוהר הקדוש (א, קכט) שכבר בהיותו בן ג' שנים הכיר את בוראו.

כן מצאנו בהדיא בתהילים (קי, ג): "עמך נדבות ביום חילך בהדרי קודש מרחם משחר לך טל ילדותיך", ומפרש שם רש"י שפסוק זה מוסב על אברהם אבינו שכבר משחר ילדותו מרחם, התעטף בהדרת קודש, בכך שהכיר את בוראו, ולכן זכה שיתנדבו לו אוהביו לעזור לו במלחמותיו עם חמשת המלכים.

ואמר בזה המשגיח הגה"צ רבי **יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל, כי בודאי תחילת הכרת אברהם אבינו בבוראו החלה כבר בהיותו כבן ג' שנים, אולם זו היתה רק ההתחלה. התחלה שרחוקה היתה עדיין מרחק רב ממה שהיה עליו להגיע. מכאן ואילך החל תהליך ארוך של עבודה עצמית, שבה שקד בעמל רב על תיקון מידותיו, על טוהר אמונתו ועל זיכוך נפשו, שלב אחר שלב, עד שהגיע בהיותו כבן ארבעים לפסגת ההכרה בבוראו, הכרה כזו שאין למעלה הימנה.

זה הוא שכתב הרמב"ם שמהיותו בן ארבעים שנה התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים, משום שקודם שהגיע לשלמות של 'כיון שהכיר וידע' לא ניסה כלל להשפיע על אחרים, ורק מכאן ואילך התחיל להשיב תשובות.

מעתה, אין זה פלא כיצד הצליח להשפיע על רבבות אנשים עד שזכה להיות 'אב המון גוים', משום שאכן גם לפני אברהם היו גדולים וטובים שהכירו את בוראם בדרגה כזו או אחרת, אך לפי דרגתם לא הגיעו למלא את קנקנם כל כך, באופן שישפיעו גם על סביבתם.

אחד היה אברהם שכן הגיע למילוי עצמי בהכרה מוחלטת כזו שעלתה על גדותיו, עד שמאליה פעלה את פעולתה והצליחה לחדור אל לב ההמונים.

היסוד הוא, שככל שהאדם מלא יותר בתוכן, מעובד יותר בנפש, שוקד יותר על תיקון מידותיו, כך גם השפעתו על סביבתו הולכת וגדלה!

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע' ◪ הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א

ביום שלמחרת, כבר עמד אהרן בבית המדרש, נושא שיעור מרתק. ראש הישיבה עמד לימינו ותמך בו, יישב את מה שמורכב וסייע לו בהסברה. בהתפתחות יוצאת דופן, מהרגע בו הציע את עצמו כמנקה, ועד שזכה בקבוצת תלמידים שומעי לקחו, המחוברים אליו והוא להם כדמות מאירה - לא עברו אלא שבועיים ימים...

לפרשת לך לך – זיכוי הרבים

ואת הנפש אשר עשו... (י"ב, ה')

השאיפה הנכספת ביותר הכמוסה בלבו של כל יהודי, היא להתקרב לאביו שבשמים, לחוש את קרבתו ולהתענג על זיוו. בכל יום ובכל שעה, ממוקדים מאמציו של יהודי בלעשות רצון בוראו, מתוך שאיפה להתקרב אליו, להידבק בו, לחוש את נוכחותו בחייו ולהתרפק על אהבתו.

כמה מרגש לגלות בדברי חז"ל תגלית דרמטית, משנה חשיבה ומכוננת חיים. האם יהודי יכול להידבק בבוראו עד רמה שהיוצא מפיו יהיה כיוצא מפיו של בורא עולם בכבודו ובעצמו? האם יכול ילוד אשה, בשר ודם מצוי, להגיע לדבקות כה גדולה באביו שבשמים, עד שיוכל להחליט, לגזור, ולקבוע גורלות בהבל פיו? הרי כשבורא עולם אומר משהו - כך קורה, 'ותגזר אומר - ויקם לך'. האם יכול אדם להגיע לדרגה כזו? האם מילים שלנו יכולות לפעול כמו אמירה של בורא עולם?!

התשובה היא שכן, וחז"ל מגלים את הנוסחה הסודית לכך, חושפים את הידיעה הנשגבה: אדם שמקרב יהודים אחרים, שפועל בכדי לרומם יהודים אחרים, יהודי שמקדיש את חייו ומאווייו כדי להעניק חוויה רוחנית לאחרים, מי שמתמסר למען זיכוי הרבים בתורה, במצוות וביראת שמים - פעולותיו אלה הן מקפצת ענק, מנוף גבהים רב עוצמה, שהופך אותו לדבוק בבורא עולם ברמה עוצמתית וכבירה, עד שפיו - כפיו של בורא עולם, וככל היוצא מפיו - ייעשה!

לא יאומן כי יסופר, ולולא אלו דברי רבותינו - אין איש יכול לקחת אחריות על כזו תגלית יוצאת דופן. אבל זו בדיוק הבטחת בורא עולם האמורה בספר ירמיהו: 'אם תוציא יקר מזולל - כפי תהיה', שהיא הבטחה ברורה על כך שהקדשת מאמץ כדי לרומם יהודים, שמי שפועל כדי להוציא יוקר רוחני נכבד מיהודים שהם ברמה נמוכה באותה עת, אזי הופך פיו להיות כפיו של בורא עולם, וככל היוצא מפיו ייעשה.

כדי להבין את המשמעות, כדאי לעיין במסכת בבא מציעא על מעלתו של המזכה יהודי אחר: 'שאפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה - מבטלה בשבילו!' כלומר: בורא עולם גוזר גזירה, קשה, כואבת, מייסרת ועצובה ככל שתהיה, והנה בא לו יהודי שפועל כדי לרומם יהודים אחרים, וקורע את הגזירה - מבטל אותה לחלוטין. גזירתו של מזכה הרבים מתקיימת, דיברתו של היהודי שהעניק ליהודי אחר הזדמנות להתפלל כראוי, לברך בכוונה או לשמור שבת - מבטלת גזירת שמים!.

בפרשת השבוע, מתוודעים אנו לדמותו של גדול מזכי הרבים, אברהם אבינו, שקירב אנשים לבורא עולם, ועליו נאמר 'ואת הנפש אשר עשו בחרן' - כי נחשב לו הדבר כאילו 'עשה' ו'יצר' את אותם אנשים, כי הוא זה שהעניק את המימד הרוחני לחייהם, הוא שרומם אותם והעניק להם את הידיעה על רוממותו של הקדוש ברוך הוא, הוא כאילו ברא אותם מחדש!

דמותו והשראתו של אברהם אבינו, הן שעומדות ביסוד האנרגיה המפעמת בלב כולנו, לפעול ולעשות כדי לרומם את מצבו הרוחני של יהודי אחר, להעניק לו את הזכות לחוות טעמו של דף גמרא, סעיף הלכתי, או עונג שבתי מרומם. כי אנו מבינים שזה לא רק חסד עצום כלפי היהודי הזוכה בחוויה רוחנית בלתי נשכחת, אלא זה מה שמקרב אותנו לבוראנו, ומעניק למעשינו מימד של יצירה חדשה, בריאת היהודי מחדש, ממש כך.

הבה נאמץ את הכלי שנקרא 'זיכוי הרבים', בכל הכח ובמלוא העוצמה. יש מי שחושבים שהמשימה הזו כבידה עליהם, אך האמת היא שכולנו יכולים לקרב עוד יהודי, לפגוש מישהו ברחובה של עיר ולהציע לו שיעור יומי או שבועי, שיחה מרוממת על מצוה שהוא יכול לקיים, הזמנה לחוות שבת יהודית אמיתית. ונזכור, כי החיבור של יהודי שהוא מזכה את הרבים עם אביו שבשמים - הופך לחיבור כה אמיץ וחזק, עד שמילה שלו היא כמילה של בורא עולם, הבטחה שלו היא כיוצאת מפיו של הקדוש ברוך הוא.

וגם אם כל אלו אינם בידינו, כולנו - יהודי מבוגר כאיש צעיר, מחנך כמו בחור, איש עמל כמו מרביץ תורה - כולנו יכולים לתת מילה טובה בראותנו ילד או נער צעיר שמתאמץ להתפלל בכוונה, ללמוד שעה עם בחור מתקשה, או לעודד את עוסקי מלאכת החסד. המילה הטובה שלנו יכולה לרומם, להעניק תמיכה ועידוד, לתת תחושה טובה שבעקבותיה ישאפו וגם יגיעו למעלה גבוהה וגדולה יותר.

בידינו גם להוות דוגמא אישית של קידוש שם שמים, ולגרום לכך שעוד יהודים ירצו לפעול כמונו, ללמוד כמונו, להתרומם כמונו, לחזק את הקשר שלהם לבוראם. כל אלו הם זיכוי הרבים אמיתי, שהבטחותיו עצומות ונדירות. כשיהודי מזכה יהודי אחר - זה כאילו שהוא יצר אותו, ברא אותו, העניק משמעות חדשה לחייו. הבה נעשה זאת בכל הכח, ואז נזכה לברכת ה' צמודה **ולמילוי כל היוצא מפינו לטובה ולברכה!**

אהרן היה בחור צעיר, בעת שנשלח ללמוד בישיבה, בה התקשה מאוד לתפקד. אין לדעת מה הביא לתוצאה העצובה, אך בסופו של דבר, מצא את עצמו מחוץ לכותלי הישיבה. לא ארך זמן רב עד שמצא את החברים הלא נכונים בשכונת פארקאווי שבניו יורק בה התגורר, ומשם ואילך הידרדרותו היתה בלתי נמנעת, עד ששינה את שמו, את מלבושיו, ואת חזותו החיצונית. נראה כאילו שכח את מקורו, את החינוך שהוענק לו בילדותו, והתנהגותו כאחד הריקים, ה' ישמור.

אלא שבהיותו רחוק מהוריו, עול פרנסתו הוטל עליו, ולפיכך הוא חיפש עבודה. מודעה שהכריזה על ישיבה שמחפשת מנקה צדה את עיניו, והוא פנה לישיבה והציע את עצמו למשרת המנקה. הוא נקרא לראיון עבודה בחדרו של ראש הישיבה, שהבין מהשיחה כי הנער שלפניו אינו עוד אחד מהשכונה, אלא תלמיד ישיבה בעבר שהתרחק מהיהדות, ופנה אליו בנעימות:

'ראה נא, אהרן יקירי! מנקה כבר מצאנו, אך התפנתה דווקא משרה אחרת, שמתאימה לך בדיוק. משרת מגיד שיעור. יש כאן בישיבה קבוצה של יהודים מבוגרים שעושים את דרכם בעולמה של הגמרא לראשונה בחייהם, ואני זקוק למגיד שיעור עבורם. נראה לי שהתפקיד הזה הולם אותך, הלא כן?'

אהרן התנער מהרעיון, עיוות את פניו לשלילה. הוא? מגיד שיעור? והלא צורת אות לא קרא מזה זמן רב, והלא חזותו אינה לא כשל מגיד שיעור ולא כשל תלמיד, אלא רחוק מכך מאוד! שהוא ישמש מגיד שיעור?!

ראש הישיבה הבין את פשר הסירוב, אך לא התכוון לוותר. 'אינני מבין מה הבעיה', סח כמיתמם, 'הלא יש לך היסטוריה בלימוד הגמרא, אתה מבין בתחום. אינני מציב אותך בפני קבוצת גאונים בכירים, אלא מול קבוצת אנשים שזה עתה עושים צעדים ראשונים. בוא ותהפוך למגיד שיעור עבורם!' - כמעט התחנן ראש הישיבה...

'מה פתאום?' - השיב אהרן ומשך בכתפיו, 'נו, באמת. באתי להיות מנקה. יש את המשרה - מצויין, הבה אתחיל. אם המשרה כבר נתפסה - הנח לי ואלך לחפש פרנסה אחרת. לשמש מגיד שיעור?! אני?!?!'

'כן, אתה. אתה האיש. באת הנה בדיוק בזמן. אל תספר לי סיפורים... באת הנה להציע את עצמך לעבודה - כי אתה זקוק לכסף. הנה לך עבודה,

ומשכורת בצידה. בוא תשמש כמגיד שיעור! אתה נראה לי מועמד מתאים מאוד!'

אהרן הפך נבוך. אכן כן, הוא זקוק לכסף, אך לא התכוון לחזור להיכל הישיבה, לא ללמוד ובטח שלא ללמד! האומנם? הוא ישמש כמגיד שיעור?

'תראה,' אמר לו ראש הישיבה, 'אם תתקשה במשהו - אני כאן לעזור לך, להכין שיעורים, להשיב לשאלות, לסייע לך להבין וגם להסביר. כמובן - גם משכורתך תשולם על ידי, מדי חודש בחודשו. הנח לניקיון, אותו יוכלו לעשות אחרים. מגיד שיעור - זה תפקידך, זו משרתך, עלה והצלח!' - אמר ראש הישיבה ולחץ את ידו בחמימות...

תוהה ונבוך, נאלץ אהרן לחפש פינה שקטה, להחליף לבגד רבני הולם, ולשוב תוך שעה קלה להיכל הישיבה - לקבוצת התלמידים הממתינה לו. 'ננסה, נראה...' - הרהר בעגמימות מה, לא העלה בדעתו שיש סיכוי...

ביום שלמחרת, כבר עמד אהרן בבית המדרש, נושא שיעור מרתק. ראש הישיבה עמד לימינו ותמך בו, יישב את מה שמורכב וסייע לו בהסברה. בהתפתחות יוצאת דופן, מהרגע בו הציע את עצמו כמנקה ועד שזכה בקבוצת תלמידים שומעי לקחו המחוברים אליו והוא להם כדמות מאירה - לא עברו אלא שבועיים ימים...

מאז, חזר אהרן להתענג על מתיקות התורה, עלה ונתעלה בה. בהמשך התחתן, הפך למרביץ תורה נערץ, וכיום משמש הוא כראש כולל חשוב כאן בארץ. נקל לשער את גודל הכאב אם נפשו היתה נאבדת בתהום הניקיון, והיה ממשיך לחיות את חייו כגוי לכל דבר. אך ראש הישיבה זיהה בזמן אמת את הנפש שלפניו, ופעל ברגעי הזדמנות להציל נפש בישראל מכיליון רוחני!

עשרה מי יודע

קושיה בעניני דיומא ועשרה תירוצים ◪ מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה', בעריכת יהושע לינטופ

שותי"ם נוספים מהרבנים הגאונים: רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א, ורבי שלום חזקיה שליט"א

לפרשיות לך לך וירא

מדוע מסר אברהם נפש בענין שבירת הצלמים? ועוד דיוקים בענין אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר'

ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר (יח, כז)

ואנכי עפר ואפר, וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים ואפר על ידי נמרוד, לולי רחמיך אשר עמדו לי (רש"י)

יש לדקדק, מדוע דוקא כאן בהתפללו על סדום, ראה אברהם אבינו להקדים ולומר 'אנכי עפר ואפר', מה שלא אמר בשאר תפילות.

עוד צ"ב, הלא מעשה נמרוד היה לפני מעשה המלכים, וא"כ היה לו להקדים אפר ולומר 'אפר ועפר' [והיה אפש"ל, ד'אין מוקדם ומאוחר בתורה', אך זה אינו, דבפסחים (ו, ב; וברש"י ד"ה בחד) איתא שבפרשה אחת - וכל שכן בפסוק אחד - יש סדר למקרא, ולא אמרינן ביה 'אין מוקדם ומאוחר בתורה'. עיי"ש בתוס' (ד"ה אבל), ודו"ק].

ומה שהושלך אברהם על ידי נמרוד לתוך כבשן האש, גם כן טעון ביאור, איך גרם אברהם לעצמו שיהא נזרק לכבשן האש, ומדוע לא חייש להא שהוא מאבד עצמו לדעת. דהא כשנמרוד זרקו לכבשן האש, לא היה זה משום שלא רצה לעבוד ע"ז, דבזה באמת היה צריך למסור נפשו [כמבואר בכתובות (יט, א)], אלא זרקו אלא בגלל ששיבר צלמים של אביו [כמבואר בבראשית רבה (לח, יג)], ועל זה הרי לא היה מחויב למסור נפשו, וכל שאינו ב'יהרג ואל יעבור' ומוסר נפשו, שוב נקרא מאבד עצמו לדעת. וכי משום מצות עשה של 'הוכח תוכיח את עמיתך' (ויקרא יט, יז), היה מותר לאברהם למסור נפשו להוכיח את אביו ולהכניס עצמו לסכנת נפשות.

תירוץ א. לימד עליהם זכות וחייב עצמו מיתה

מאיר עיני חכמים (למהר"ם מאוסטרובצא, כאן) הקשה הקושיה הראשונה [מה הקשר בין ענין ה'עפר ואפר' לכאן] והקושיה השלישית [כיצד הותר לאברהם לשבור הצלמים, ולמסור נפשו על כך].

ותירץ, שמה שאברהם אבינו מסר את נפשו, היה משום שיש בכך מצות עשה של 'הוכח תוכיח את עמיתך' (ויקרא יט, יז), ורצה אברהם למסור נפשו אף על מצות עשה של הקב"ה, ולכן שיבר את הצלמים כדי להוכיח את דורו, אף שהיה בכך סכנת נפשות [ומיושב חלק מהקושיה השלישית. אך אין זה מיישב את סוף קושייתנו, שתמהנו על זה גופא, כיצד ניתן למסור הנפש על כך, וראה להלן (לה-לט) בענין זה (וחלק זה לא הובא כאן)].

והנה החטא של הצדיקים מסדום היה, שלא מחו בחוטאים, ואף על פי שאם היו מוחים לא היו הרשעים שומעים להם, אף על פי כן היו צריכים לעשות מה שיכולים. אלא שהיתה להם תשובה אחת על כך, שהם ראו אצל לוט, שכיון שביקש להכניס את המלאכים לביתו, רצו הרשעים להרגו; ולכן הם לא מחו ברשעים, משום שחששו שיהרגו אותם, ואינם חייבים למסור הנפש על כך; וזו היתה טענת אברהם להציל את הצדיקים של סדום.

אלא שלפי זה נמצא, שבכך שאברהם לימד זכות על אותם צדיקים, חייב עצמו מיתה למפרע בענין נמרוד, שהרי הוא טוען עתה שאין צריך למסור הנפש על תוכחה, ואם כן לא היה צריך למסור נפשו על ענין זה, ולא היה ראוי להנצל. וזה מה שאמר אברהם: 'הנה נא הואלתי לדבר' בענין הצדיקים שבסדום, ונמצא שעל ידי כך 'ואנכי עפר ואפר' - הייתי ראוי להיות אפר בימי נמרוד [ומיושבת הקושיה הראשונה, שלכן הוזכר ענין זה דווקא כאן. אמנם ראה להלן (תירוץ לח), שאפשר שדווקא אברהם היה יכול למסור נפש על כך, ואף הוא לא היה חייב לעשות כן, ואם כן אין סתירה בין טענתו בענין צדיקי סדום, לבין מה שהוא עצמו מסר נפשו].

והוסיף, שרואים מכך את גודל המסירות נפש של אברהם, שמסר נפשו מהעולם הזה ומהעולם הבא, כדי להציל את הצדיקים, שהרי בתפילתו הוא גילה שהוא מאבד עצמו לדעת, ואין לו חלק לעולם הבא [ראה **תורה תמימה** (בראשית פ"ט הערה ח)]. ומזה ילמד כל אדם, שצריך למסור עצמו מכל וכל עבור חבירו.

תירוץ ב. ה'עפר' מעורר רחמים על סדום

מדרש משה (השמטה לפרשת וירא, כאן) הקשה הקושיה השניה, שהיה לאברהם לומר 'ואנכי אפר ועפר'. ותירץ, שאברהם אבינו רצה לעורר רחמים על אנשי סדום, והרחמים שהיו לאברהם במלחמת המלכים, היה עיקרם על אנשי סדום ולוט השוכן ביניהם, ורצה שיתעוררו עליהם כעת רחמים אלו, כפי שהתעוררו אז. ולכן הקדים את ה'עפר', משום שבזה היתה התעוררות רחמים גם על לוט ואנשי סדום, מה שאין כן בתיבת 'ואפר', שהיה בה רק התעוררות רחמים על זכותו של אברהם בלבד.

ולפי זה מיושבת אף הקושיה הראשונה, שלכן הזכיר אברהם ענין זה דווקא כאן.

תירוץ ג. כנגד בין אדם למקום ובין אדם לחבירו

בחידושי רבינו יוסף נחמיה (קורניצר, אב"ד קראקא; כאן) הקשה כעין הקושיה הראשונה, לאיזה צורך הזכיר ענין זה [דווקא] בתפילתו על סדום.

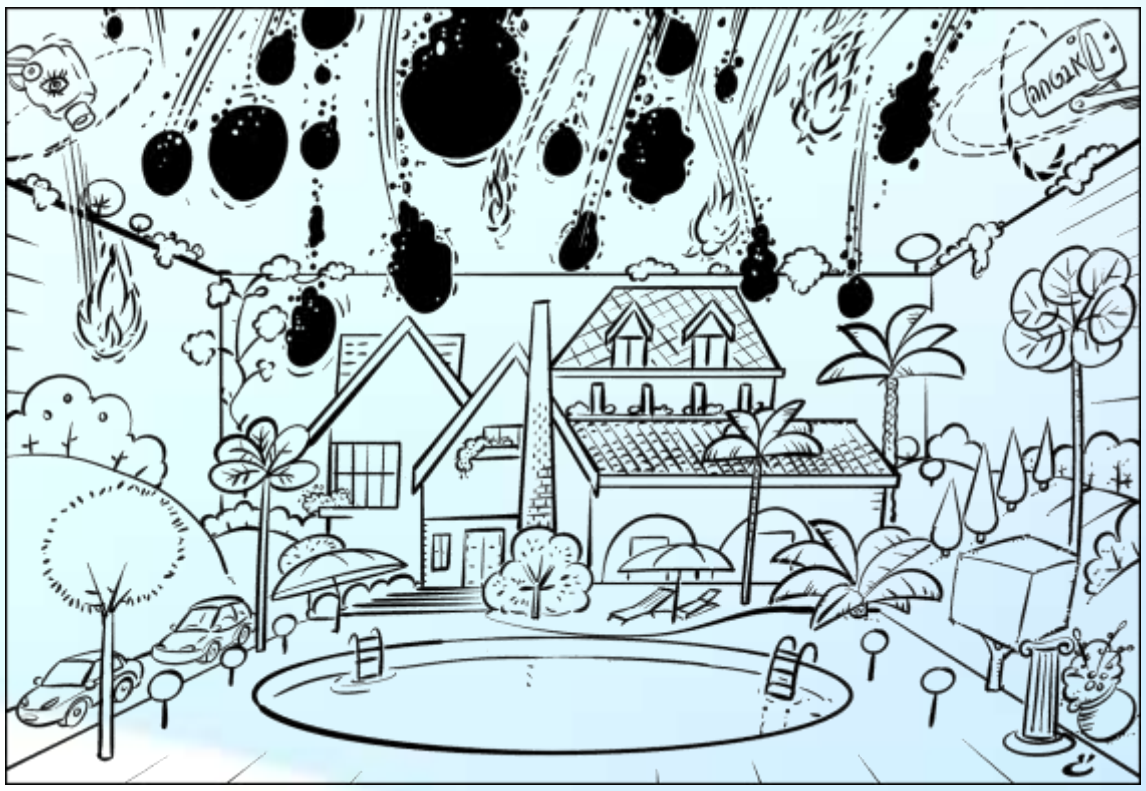
והקדים לתירוצו שתי הקדמות: **א.** תכלית שלימות האדם היא להיות מתחסד עם קונו, בין בדברים שבין אדם למקום, ובין בדברים שבין אדם לחבירו, והיינו להיות טוב לשמים וטוב לבריות (קידושין מ, א). וההיפך הוא בבחינת סדום, שהיו רעים לשמים ורעים לבריות (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ג; רד"ק לעיל יג, יג). **ב.** הצדיק יכול לכפר על עוון הדור, אם זכויותיו מכוונות כנגד הפגם של הדור.

ולפי זה תירץ, שכיון שאנשי סדום חטאו לשמים ולבריות, לכן הזכיר אברהם אבינו בתפילתו 'ואנכי עפר ואפר'. כלומר, כנגד מה שפגמו בבין אדם לחבירו, לעומת זאת הוא עצמו מסר את נפשו לטובת חבירו ואחיו לוט, עד שכבר היה ראוי להיות עפר במלחמתו כנגד המלכים. ולעומת הפגם בבין אדם למקום, כבר היה ראוי הוא להיות אפר על ידי נמרוד, במסירת נפשו על יחוד שמו יתברך, ויבואו אלו ויכפרו על אלו [וראה מה שביאר עוד לפי זה].

ולפי זה יש ליישב אף הקושיה השניה, שכיון שעיקר חטאם היה בבין אדם לחבירו [כמבואר **ברבינו בחיי** (ויקרא ה, טו), שהקב"ה מקפיד יותר על בין אדם לחבירו, מאשר על בין אדם למקום], לכן הקדים ענין ה'עפר', השייך לענין זה.

תירוץ ד. כנגד סקילה ושריפה

עוד ביאר **בחידושי רבינו יוסף נחמיה** (כאן) בדומה לזה, שהנה אנשי סדום חטאו בעבודה זרה וזנות (ירושלמי שם), ועונש עבודה זרה הוא בסקילה (דברים יז, ה; סנהדרין פא, א), ועונש זנות הוא לכל היותר בשריפה (ויקרא כ, יד; סנהדרין עו, ב) [וצ"ע ששנינו בסנהדרין (נג, ב) שיש כמה עניני זנות שהם בסקילה. ויש ליישב, שמכל מקום היה צריך להענישם בעונש נוסף על הזנות, והעונש היותר חמור השייך בזה - מלבד סקילה שבין כך נענשו בה - הוא שריפה]. ולכן נידונו בשניהם, שהמהפכה היא כעין סקילה, והאש וגופרית הן במקום שריפה.

והנה ידע אברהם אבינו שחטאת סדום כבדה מאוד, ורצה לפדות אותם מהעונשים הנ"ל, על ידי יסורי הצדיק שפודים את הדור מהעונש הראוי לו. ולכן הקדים אברהם ואמר, שגם הוא סבל מעין העונשים הראויים לסדום. ולכן אמר: 'ואנכי עפר' - הייתי ראוי להיות עפר, שהוא מעין עונש סקילה, 'ואפר' - שהוא עונש שריפה, ואם כן אני ראוי בכך לפדות את עוון סדום.

ולפי זה יש ליישב הקושיה השניה, שהקדים עונש סקילה משום שהוא חמור יותר (סנהדרין עט, ב). ולדעת רבי שמעון (שם) שהשריפה חמורה, נקט אותה לבסוף בדרך 'לא זו אף זו'.

תירוץ ה. חשש שלא עשה לשם שמים

בתורת השרף ממאגלניצא (כאן) הקשה הקושיה השניה, שהנה מעשה נמרוד היה קודם מלחמת המלכים, ומדוע איפוא הקדים המאוחר, ולא אמר 'ואנכי אפר ועפר'.

ותירץ, שאברהם אבינו בענוותנותו הגדולה אמר את הדברים בסדר של 'לא זו אף זו', וכך אמר: לא מבעיא במלחמת המלכים, אני ירא שמא לא נלחמתי עמהם בכוונה גמורה לשם שמים, אלא גם מתוך כוונה להציל את לוט בן אחי; אלא אפילו בכבשן האש, שמסרתי נפשי לקדש שמו יתברך, אף על פי כן חושש אני שלא היתה כוונתי שלימה לשמו יתברך [ולפי זה יש מקום ליישב אף הקושיה הראשונה, שלכן הזכיר ענין זה כאן, משום שרצה להזכיר את זכותו לטובתם. אלא שסייג את הדברים, משום שחשש שמא לא עשה אותם לשם שמים].

תירוץ ו. רצה שהקב"ה יצטרף עמהם

החתם סופר (ליקוטים תשי"ח, כאן) הקשה כעין קושייתנו הראשונה [באופן מחודד יותר], מדוע בכל הבקשות **המוזכרות כאן** לא הזכיר אברהם שהוא 'עפר ואפר', ורק בבקשה זו 'אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה' הזכיר זאת.

ותירץ, שמבואר **ברש"י** (פסוק כח) שרצה אברהם אבינו, שהקב"ה יצטרף עם כל תשעה ותשעה מהם. ובפשטות לא יתכן לומר כן לקב"ה, שיצטרף עם אנשים, משום שזוהי חוצפה כלפי שמיא. ולכן הקדים אברהם ואמר: כיון שהפלית חסדיך והואלתי לדבר עם ה', אף על פי שאני עפר ואפר, אם כן אני רואה שבמקום גדולתך שם ענוותנותך (ראה מגילה לא, א), ואם כן אבקש שתעשה לי גם זאת, להשלים מנין עשרה.

תירוץ ז. הקב"ה מצטרף לשפלים

עוד תירץ **החתם סופר** (שם), שכיון שרצה אברהם אבינו לצרף הקב"ה עמהם, לכן הקדים ואמר 'ואנכי עפר ואפר', משום שאין השכינה שורה בעולם הזה, אלא אצל שפלי רוח [כפי שאמרו בסוטה (ה, א): אמר רב יוסף, לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות, והשרה שכינתו על הר סיני].

תירוץ ח. רצה להרבות בדברים

רבינו יוסף בכור שור (תלמיד **רבינו תם**, כאן) ביאר, שאברהם אבינו הקטין עצמו, משום שרצה להרבות בדברים, ועל כן אמר: לא בשביל חשיבותי ארבה דברים לפניך, כי אני עפר ואפר, אלא בענוותנותי [-שפלותי] אבקש [ובדרך זו הולכים התירוצים הבאים (ט-יב), שאמר זאת כדי שתתקבל תפילתו].

תירוץ ט. הגביה את קולו

העמק דבר (כאן) ביאר, שבתחילה אברהם אבינו התפלל בלחש - כדין תפילה, אך כשרצה לחזור ולבקש, הרגיש שאין זה מדרך המוסר להיות לבו גס כל כך לפני ה', אך מידת החמלה והרחמים גברה עליו, ועל כן הרים קול בכיה [ולכן נאמר (כאן) 'ויען', והוא לשון הרמת קול (רש"י דברים כו, ה)], ואמר דברי פיוס לכבודו של הקב"ה [ולפי זה מיושב באופן הנ"ל, שלכן אמר דברי ענוה, משום שהוצרך לבקש שוב ולהגביה את קולו].

תירוץ י. התפלל בעד אחרים

מנחה בלולה (לגרא"מ רפ"א מפורט - אבי משפחת רפאפורט - נדפס בשנת שנ"ד; כאן) ביאר, שהמתפלל **בעד אחרים** נראה כמחשיב עצמו גדול לפני ה', שהוא ראוי להתפלל על אחרים, ולכן השפיל אברהם אבינו עצמו, ואמר שלא מגדולה שאל על זה [אמנם לפי זה צ"ע, מדוע בתחילת הדברים לא אמר כן, וכן קשה על תירוצים נוספים].

לתשובות רבות נוספות, ותשובות מרנן ורבנן גדולי התורה בדורינו, ראה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קפב).

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'. ניתן להשיג את הקובץ בבתי המדרשות, ובכתובת lyun1@iyun.co.il

הגרי"ש סטורין שליט"א – לפרשת לך לך

מילת אברהם ע"י שם בן נח

בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו (יז, כו)

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ט) ובילקוט שמעוני (לך לך רמז פ): 'רבן גמליאל אומר, שלח אברהם וקרא לשם בן נח ומל את בשר ערלתו'. וביאר הזית רענן (לבעל המג"א על הילקוט שמעוני) דערל אסור למול אחרים, וכיון ששם נולד מהול (אבבות דרבי נתן פ"ב ה"ה; רש"י בראשית ה לב), קרא אברהם דוקא לו. וכן הוא במדרש שכל טוב (לך לך רמז כז): 'וראיתי בברייתא דר"א, ששלח אברהם וקרא לשם בן נח, שהיה כהן ותמים שנולד מהול,

והודיעו מה שנצטוה, והוא עמד ומל את אברהם, שנא' נימול אברהם, ומשמע על ידי אחרים'. עכ"ל.

והנה מסקנת הגמרא (ע"ז כז.) דערבי וגבנוני מהול, שאין מצווים בכך 'אע"ג דמהילי כמאן דלא מהילי דמו'. ואם כן כיצד נחשב שם מהול, ומה מועיל שקרא לשם.

א. נראה שמה שנולד מהול היינו גופא נחשב שנימול ע"י שמים, ודוקא בסתם תינוק חוששים שהוא ערלה כבושה, ולא אמרינן שמלוהו שמים, אך בשם שידעינן שבאמת לרוב מעלתו מלוהו שמים, ונולד מהול, שפיר יש לו דין מהול. ואפשר ששם הטיף דם ברית. דהרי באבות דרבי נתן יליף : 'אף שם יצא מהול שנאמר ומלכי צדק מלך שלם (שם יד יח)'. וכיון שקרא מעיד עליו שנקרא שלם מחמת מילתו, פשיטא שהיה לו דין מהול, ולא היה ערלה כבושה.

ב. נראה שערבי וגבנוני שמלוהו גרע טפי, דנולד פגום בערלתו, אך מה שמלו אותו שלא כדין יש כאן בנוסף חסרון גופני אך אין המעלה הרוחנית של מהול, ואינה מועלת לסלק מעליו טומאת הערלה. אמנם בשם שהתורה מעידה עליו מלך שלם, בהכרח שנולד בהעדר החסרון הרוחני והפגם של ערל, וכלשון המדרש תמים ומהול.

ג. והנה בכתבי הגרי"ז (סוטה י.) ביאר שהטעם שקרא לשם הוא משום שאברהם אבינו היה לו דין ישראל והותר לו לשמור שבת, אך לשם היה דין בן נח ונאסר עליו לשמור שבת, וממילא אברהם אבינו נאסר עליו למול ביום הכיפורים, משא"כ שם יכול היה למולו ביום הכיפורים. ולפי זה אינו מצד שהוצרך שדוקא מהול ימולו.

ועוד הקשו, לשיטת הש"ך שלא מועילה שליחות במילה, כיצד עשה אברהם שליח.

נראה שהיינו לאב שחייב למול את בנו לא מועיל שליחות, דאין המצוה התוצאה אלא המעשה. מה שאין כן החיוב למול את עצמו החיוב הוא התוצאה שיהיה מהול, ובזה שפיר אם מקיים המצוה ע"י שליח דומה למבקש משליח שיקשור תפילין על ידו של המשלח, דשפיר קיים את המצוה.

הגר"ש חזקיה שליט"א – לפרשת וירא

ביאור לשון הפיוט 'לשפוך דמו כמים'

"קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו' והעלהו שם לעלה" (כב, ב)

בפיוט שב'תפילת גשם' מבקשים: זכור הנולד בבשורת יוקח נא מעט מים, ושחת להורו לשחטו לשפוך דמו כמים. ויל"ע, מהו 'לשפוך דמו כמים', הא איתא בפסחים (טז א וש"נ): מנין לדם קדשים שאינו מכשיר [את האוכלין לקבל טומאה], שנאמר (דברים יב, טז): 'על הארץ תשפכנו כמים' - דם שנשפך כמים מכשיר, שאינו נשפך כמים אינו מכשיר, ע"כ. ודם קדשים אינו נשפך כמים כיון שצריכים לקבלו בכלי וליתנו ע"ג מזבח (רש"י), הרי להדיא שדם קדשים אינו נשפך כמים.

תירוץ א. נשפך אך לא על הארץ

ההר צבי (פרשת ראה) הקשה קושיא זו, והביא ליישב בשם הגר"ח קרייזוירטה זצ"ל דדיוק הגמ' הוא מדכתיב "על הארץ תשפכנו" וזה לא נשפך על הארץ, אבל י"ל דשפיר נקרא נשפך כמים אלא שלא על הארץ.

אך מקשה עליו ההר צבי מדברי התוס' בפסחים (טז: ד"ה דם) דמשמע דחכמים דייקו דכל שמקבלו בכלי לא חשיב נשפך כמים, וא"כ קשה על הפיוט "לשפוך דמו כמים".

תירוץ ב. בעקידה לא היה כלי קבלה

עוד כתבו ליישב (שם בשם חתנו) דהרי מיירי בעקידת יצחק, ואילו היה יצחק נעקד באמת היה דמו נשפך כמים על הארץ, כיון שלא היה דין קבלה בכלי, ולכן אומר הפיוט "לשפוך דמו כמים".

ויש שכתבו כעי"ז (הנותן אמרי שפר, ימים נוראים תפילת גשם) דבימי האבות לא היה דין של קבלת דם בכלי, אלא העלו קרבן על מצבה והדם היה נשפך כמים על המצבה, ורק בימי משה נתחדש דין זריקת דם על המזבח, כמו שכתבו ויקח משה חצי הדם וחצי הדם זרק על המזבח.

ועי' בשפתי צדיק (אות ס"ו) שהקשה למה אברהם לא לקח כלי שרת לקבלת הדם כמו שלקח מאכלת, ומיישב דלכך העלהו בחיים ע"ג המזבח שיתקבל הדם על גוף המזבח בלי צורך בכלי. וא"כ מבוארים שפיר מה שאומר הפייט "לשפוך דמו כמים".

תירוץ ג. אם היה שוחטו לא היה קרבן, כי לא נצטוה

עוד הביא ליישב (הנותן אמרי שפר שם) דהנה יש להקשות מה שאומר הפייט שם "ושחת להורו לשחטו", והרי אברהם לא נצטוה כלל לשחטו אלא רק נאמר לו והעלהו, אלא כוונת הפייטן שאם היה אברהם שוחט את יצחק ולא היה שומע להוראת המלאך שלא לשחטו, ממילא היה דמו נשפך כמים ולא כקרבן, כיון שבאמת לא נצטווה אברהם לשחטו ואין עליו דין קרבן כלל, ושפיר אומר הפייט "לשפוך דמו כמים".

תירוץ ד. היתה בו מצוה לשפוך דמו

עוד כתבו (חיי דוד) בדרך דומה, דביצחק לא היתה מצות זריקת דם, אלא רק והעלהו לעולה, ולכן כשהקב"ה אמר לו אל תשלח ידך אל הנער, אמר אברהם אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, וע"ז אמר לו הקב"ה אל תעש לו מאומה, וכי איזה עבודה יקיים בו אם יוציא ממנו דם בלי שחיטה, אלא היתה בו מצוה של זריקת דמו כמים וכמו שאומר הפייט, ולכן רצה לעשות בו חבורה, וע"ז אמר לו הקב"ה אל תעש לו מאומה.

תירוץ ה. דם הנפש נשפך

הנה יש מי שחולק על דברי הפייט, וסובר שבאמת אברהם לא היה בכוונתו

לשפוך את דמו של יצחק לארץ, אלא כוונתו היתה לקבל את דמו, דהנה בעקידה שבסוף הסליחות של ערב ר"ה כתיב שם "ויאמר אקריב עולתי ואזרוק דם", וזה דלא כהפייט "ושחת להורו לשחטו לשפוך דמו כמים.

והנה לא מצינו שאברהם לקח עמו כלי שרת לקבלה, [ועי' בשפתי צדיק לעיל מה שביאר], ולפי דברי העקידה צ"ב מה שלא לקח עמו כלי לקבלה. וביאר בספר תורת אהרן (קרול) דהנה איתא ביומא (לא:) גבי כה"ג ביוה"כ קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו, ופירש שם רש"י וגמר כהן אחר שחיטה, לפי שאין קבלת הדם כשירה אלא בכהן גדול, וצריך למהר ולקבל. ומבואר שאי אפשר לאדם אחד שיגמור את כל השחיטה וגם לקבל את הדם בכלי, וכיון שלא היה אדם אחר עם אברהם שיקבל את דמו של יצחק אלא רק הוא לבדו, לכן ידע שלא נצטוה לקבל את הדם בכלי מיד אחר השחיטה, אלא חשב אברהם לשפוך את דם השיריים ע"י שיתפוש בידו מה שיוכל אחר השחיטה, ולכן לא לקח עמו כלי. ולביאור זה מבואר מה שנשפך דמו כמים היינו דם הנפש, אך את הזריקה קיים בדם שהצליח אח"כ, וא"כ אפשר דאין מחלוקת. אך מ"מ מבואר מה שאומר הפייט שנשפך דמו כמים.

תירוץ ו. באמת נשפך דמו

עוד כתב בתורת אהרן (שם בהג"ה למטה) לבאר ע"פ מה שכתב הש"ך עה"ת שבאמת שחט אברהם ביצחק רוב שנים והוליכו רפאל לגן עדן לרפאותו, וא"כ מבואר שפיר מה שנשפך דמו כמים כיון שבאמת לא נזרק דמו, ומה שנצטווה אברהם היה רק על השחיטה ולא על ההקרבה.

ווארטים וסיפורים

ווארטים קצרים וסיפורים נפלאים, לשולחן השבת והחג

מהרבנים הגאונים: רבי שלמה קולדצקי שליט"א, רבי ברוך רובין שליט"א, רבי חיים איזנבאך שליט"א

שאלה אותו הרבנית: למה לא יצוה לאחד מבניו להביא את המים, וגם יקיים מצוות חינוך? ענה לה הרבי: גם זה חינוך, שילמדו מזה שמה שאפשר לעשות בעצמו, לא צריכים להטריח אחרים...

הגר"ח אייזנבאך שליט"א – לפרשת לך לך

"לך לך מארצך" (י"ב, א')

המשנה באבות (פ"ה מ"ג) אומרת: עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום, והרמב"ם שם מונה אותם, והראשון הוא "לך לך מארצך". וקשה, מדוע לא מנה הרמב"ם גם את הנסיון של השלכת אברהם אבינו לכבשן האש על עמידתו באמונה.

והתשובה פשוטה, שנסיון זה רק במקום קושי, שיש מה להתחבט ולהתלבט, ובנסיון האמונה אין מה להתלבט, וכי יכפור חלילה באלוקי העולם?! וודאי שימסור את עצמו להריגה על קידוש השם. אבל "לך לך" זה היה קשה, שהרי לא מובן, והלא עשה נפשות בחרן, ולימד וגייר שם, ואז נצטווה לנטוש הכל ולהתחיל מחדש, ואז היה יכול לערער ולהרהר, ולטעון, שכבוד שמים מצריך שישאר במקומו וימשיך במפעלו, ובכל זאת לא ערער ולא הרהר, וזה נסיון שמציינים אותו.

(והגדת)

"לך לך" (י"ב, א')

א. גימ' מאה, ואז אברהם היה בגיל שבעים וחמש, ואמר הקב"ה לאברם שאם ילך יהיה לו עוד מאה שנות חיים, ואכן הוא חי קע"ה שנים.

(בעל הטורים)

ב. פירש"י להנאתך, פי' שאחרי שהוא ירגיש את הטורח שיש בהליכה בדרך יבין מה גודל החסד שהוא עושה וזה הנאה.

(דברות גרשון)

"מארצך וממולדתך ומבית אביך" (י"ב, א)

מרומז כאן המשנה באבות (פ"ג מ"א) הסתכל בג' דברים, ש"מארצך" מרמז לאן הולך לארץ, "וממולדתך" מרמז מאין באת, ומבית אביך כנגד לפני מי אתה עתיד ליתן דין לפני אבינו מלכנו.

(דברות גרשון)

"ונברכו בך" (י"ב, ג')

פירש"י, פשוטו, שאדם אומר לבנו תהא כאברהם, בספר מתוק האור מביא בשם אוצר אפרים, שאם הבן יאמר לאביו שאומר לו שיגדל להיות ת"ח הרי אתה עצמך לא ת"ח, עונה לו אביו תהא כאברהם שאביו היה תרח ובכ"א יצא אברהם כך אתה.

"הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" (י"ב, י"א)

מבאר האוה"ח הקדוש, שהטעם שאברהם אמר לה זאת, משום שרצה לומר לה שרק עכשיו נודע לו שהיא יפה, ולו היה יודע זאת קודם לא היה מורידה כלל לכזה מקום.

"ואברם כבד מאוד וגו'" (י"ג, ב')

ומאידך בפר' וירא (י"ח, ב') "וירץ לקראתם" ועוד הרבה פסוקים שם שאברהם עשה בזריזות, משום שאצל אאע"ה זה כך היה שבכסף וכדו' דברים של גשמיות היה כבד עבורו משא"כ מצוות, ויה"ר שנלך בדרכיו.

(בן איש חי)

"ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב" (י"ג, ב')

אומר הרב שלום מאיר וולך בשם הרוז'ינער, שכדי שיקבלו אנשים תורה מאדם, עדיף שיהיה עשיר וכך דבריו נשמעים. ולכן היו לאברהם ולמשה רבינו ולרבינו הקדוש ולרב אשי תורה וגדולה במקום אחד. ולכן הנהיג הרוז'ינער אצלו ג"כ כך.

והר' וולך הוסיף שזה דברי דוד המלך טוב לי לקבל תורת פיך, ממי שיש לו אלפי זהב וכסף.

(מתוק האור)

רש"י (י"ג, ג') אומר בחזרתו פרע הקפותיו, יש כאן רמז נאה שכאשר חוזרים על הלימוד מבינים את הדברים שלא הבין בפעם הראשונה.

"ויהי ריב וגו' אל נא תהי מריבה" (י"ג, ז'–ח')

ריב לשון זכר מריבה לשון נקיבה, לומר, שמחלו' מתחיל ע"י ריב קטן ואח"ז זה מתרבה כנקיבות שיולדות.

"הפרד נא מעלי וגו'" (י"ג, ט')

אומר ר' ראובן קרלינשטיין שאע"פ שאת כל הגוים אברהם מגייר אנשים ושרה את הנשים, בכל אופן לוט אע"פ שהוא קרובו ריחקו, משום שהוא לא היה עם טענה של חוסר כסף, אלא תירוץ שהוא היורש, אזי לא רצה אברהם להתעסק עם מי שיש לו תירוצים.

(מתוק האור)

"אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך" (י"ב, י"ג)

ופירש"י, ייטב לי, שיתנו לי מתנות.

והקשה ר' יששכר בער מראדאשין זצ"ל, א. מדוע חפץ אברהם במתנות, והלא שונא מתנות יחיה. ב. מדוע הקדים המתנות לחייו, וכי המתנות חשובות לו יותר מהחיים.

ותירץ, דהיא גופא היתה כוונת אברהם אבינו, שכיון שיתנו לו מתנות והוא יסרב לקבלן, אזי בעבור זה הוא יחיה, שהרי שונא מתנות יחיה, וזהו "למען ייטב לי בעבורך" - יתנו לי מתנות, ואסרב לקבלן, ועל ידי זה - "וחיתה נפשי".

(להתעדן באהבתך)

"ויבא הפליט" (י"ב, י"ג)

הטעם מדוע טרח אברהם כ"כ להציל את לוט, פי' א' משום שלוט היה דומה לאברהם, וכדי שלא יאמרו שאברהם בשבי ויהיה ע"ז חילול ה', פי' ב' כי ידע שעתיד לצאת ממנו עמון ומואב שאמור לצאת מהם רות המואביה ונעמה העמונית.

(דברות גרשון)

"אם מחוט ועד שרוך נעל" (י"ד, כ"ג)

א. אומר המשך חכמה שכיון שבזכות אברהם אבינו יש לנו ציצית ותפילין (חוט תכלת כנגד חוט ותפילין כנגד שרוך) [גמ' סוטה יז.] לכן רק בשחרית שתיקן אאע"ה מתפללים עם טלית ותפילין.

ב. הנה, מצוות טלית ותפילין מקיימים בתפילת שחרית, ומדוע לא במנחה ומעריב. ויש לומר, שהנה אברהם אבינו תיקן תפילת שחרית, ואת מצוות טלית ותפילין גם כן קיבלו כלל ישראל בזכות אברהם אבינו, שאמר למלך סדום שלא יקח כלום "אם מחוט ועד שרוך נעל", ונתקדש אז שם שמים על ידו, ובשכר זה זכינו לציצית ותפילין, ולכן, בתפילת שחרית שתיקן אברהם מקיימים את המצוות שבזכות אברהם.

(משך חכמה)

ג. אומר האמרי אמת שאפי' שע"י חוט א"א להתעשר אך אברהם לא לקח כלום, משום שהוא ידע שהוא עתיד להתעשר, וחשש שיהיה מלך סדום תולה שהוא התעשר ע"י סגולה מהחוט שלקח, כמו שהגמ' בב"ב [ט"ז]

אומרת שמי שלקח פרוטה מאיוב התעשר, ולא רצה אברהם שכך יהיה עם מלך סדום.

"הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו' כה יהיה זרעך" (ט"ו, ה')

האדמו"ר ר' חיים מצאנז אמר על פסוק זה, הכוכבים מלמטה נראים קטנים וזעירים, אבל במקומם הינם כבירים וגדולים, וזה מה שאומר הקב"ה לאברהם, "כה יהיה זרעך" - זה יהיה מעמדם וגורלם של ישראל, על פני הארץ הם קטנים ודלים, אבל למעלה בשמים הם חשובים ונכבדים ביותר.

"ויאמר לו כה יהיה זרעך" (ט"ו, ה)

אומר בעל הטורים שאמר הקב"ה לאברם בעוד כ"ה שנים יהיה לו זרע, והרי אז היה בגיל ע"ה וכשעברו כ"ה שנים והיה ק' נולד יצחק.

"והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" (ט"ו, ו')

ישנם עוד ב' פעמים תיבת ויחשבה, א' בתמר "ויחשבה לזונה" ב' חנה "ויחשבה עלי לשכורה" שחשדום וזכו ע"י כך תמר למלכות ונבואה וחנה זכתה לשמואל, וזהו ויחשבה לו צדקה שע"י כך היה להם צדקה.

(בעל הטורים בשם הרא"ש)

"ויהי השמש לבוא" (ט"ו, י"ב)

עד עכשיו נקרא מאור גדול ומכאן שמש, משום שאברהם אבינו גילה שהוא אחד מרבבות שמשים של הקב"ה ואינו אלוה, ולכן נקרא שמש

(משך חכמה)

"ואתה תבוא אל אבותיך בשלום" (ט"ו, ט"ו)

פירש"י, שאמנם תרח היה עובד עבודה זרה, אבל עשה תשובה, ולכן הקב"ה יכל לומר שיבוא בשלום אל אבותיו. ויש להבין, הלא ידוע שאפילו אדם רשע אם בנו צדיק, בנו מכניסו לגן עדן, ואם כן יתכן שתרח לא עשה תשובה.

ויש לומר שאם אכן כך היה (שתרח נכנס לגן עדן בזכות בנו), היה צריך לומר "תבוא אל אביך", ומי הם "אבותיך" לשון רבים, אלא בהכרח שגם אבי תרח נכנס לגן עדן, בזכות תרח שחזר בתשובה.

(שלל רב)

ענינים נוספים

א. (ט"ז, ח') המלאך שאל את הגר מאין היא הולכת ולאן, והיא ענתה שהיא בורחת מפני שרה גבירתה, ומבאר המלבי"ם שהיא היתה במצב בורחת, ולא ידעה להיכן רק מאיפה.

ב. "והוא יהיה פרא אדם וגו'" (ט"ז, י"ב) ע"פ פסוק זה אומרים ווארט שכשהמלאך אמר לאברהם בפר' וירא "כעת חיה ולשרה בן", שהפי' הוא מה שיש כעת (ישמעאל) זה חיה, ולשרה יהיה בן (יצחק).

ג. (י"ז, ה' ט"ו) אברהם ושרה ניתן ה' בשמם וביחד זה גמ' עשר כנגד עשרה נסיונות שעמדו בהם (ע"פ השמועה).

ד. מצוות ברית מילה (סוף הפרשה), עד עכשיו היו לאברהם ז' מצוות בני נח ועכשיו נצטווה על המילה שהיא מצוה שמינית, וע"ז אמר דוד למנצח על השמינית [י"ב, א'] שהיא ביום השמיני והיא מצווה שמינית.

לפרשת וירא

"אל נא תעבור מעל עבדך" (י"ח, ג')

הגמרא (ב"מ פז:) לומדת מכאן שגדולה הכנסת אורחין יותר מקבלת פני השכינה.

וזה נפקא מינא לזמן הזה: שהנה אמרו חז"ל שאם יש שלום בין איש ואשתו, יש השראת השכינה ביניהם, ועוד אמרו חז"ל שאשה צרה עינה באורחים.

ואם כן כאשר יעמוד אדם במצב שיש לו אורחין להכניס, ואינו יודע מה לעשות, שהרי אם יכניס את האורחין, זה יכול לגרום שתסתלק השכינה מביניהם, ומצד שני יש לו את מצות הכנסת אורחין. לכן אמרו חז"ל שגדולה הכנסת אורחין, יותר מקבלת פני השכינה.

(טעמו וראו)

"יוקח נא מעט מים" (י"ח, ד')

מעשה ב"אמרי אמת" שישב בסעודה עם בני ביתו, בסוף הסעודה קם הרבי והביא מים אחרונים. שאלה אותו הרבנית: למה לא יצוה לאחד מבניו להביא את המים, וגם יקיים מצוות חינוך?

ענה לה הרבי: גם זה חינוך, שילמדו מזה שמה שאפשר לעשות בעצמו, לא צריכים להטריח אחרים.

"יוקח נא מעט מים" (י"ח, ד')

את כל הדברים שעשה אברהם בעצמו עשה בשפע, אבל את המים שאמר לישמעאל לעשות, אמר רק מעט כדי שלא להטריחו, שלא להצטדק על חשבון אחרים.

(דרכי מוסר)

"ואקחה פת לחם וסעדו לבכם" (י"ח, ה')

הכף החיים (בסימן קנ"ז) מביא הלכה בשם הפוסקים, שצריך להתיר החגור קודם האכילה, כדי שלא לבא לידי חולי מעיים, ח"ו.

הלכה זו רמוזה בפסוק זה: "ואקחה" ר"ת מהסוף להתחלה, התר חגור קודם אכילה. או בר"ת וקודם אכילה קשר חגורה התר. "פת" פן תבא "לחם" לידי חולי מעיים. ואז "סעדו לבכם".

"ויאמרו כן תעשה כאשר דברת" (י"ח, ה')

אע"פ שאין דרך ארץ לומר כך לאחר שיעשה, אלא כיון שצדיק אומר מעט ועושה הרבה, אזי התכוונו לומר לו שלא יטרח יותר ממה שדיבר, והוא כן הביא יותר.

(דרכי מוסר)

"ויאמר מהרי" וגו' (י"ח, ו')

אמר לה למהר, משום שהיה זה בפסח, וכדי שלא תחמיץ העיסה.

(אלשיך)

"איה שרה אשתך" (יח, ט')

פירש"י לשגר לה כוס של ברכה. ואע"פ שנטמא הלחם כדלעיל (פסוק ח'), מ"מ היה לו לחם מוכן תמיד ליתן לאורחים, רק שהיה אופה להם טרי, ואם לא היה, נתן מהישן.

(נפלאות חדשות)

"ויאמר הנה באהל" (יח, ט') "שלשה אנשים נצבים" (י"ח, ב')

פירש"י ג' מלאכים לג' שליחויות, ורפאל שריפא את אברהם הלך ג"כ להציל את לוט.

וקשה, דהלא אין מלאך א' עושה שתי שליחויות.

וי"ל שאכן לוט לא היה אמור להנצל, אבל כשאמר אברהם ששרה באוהל, נתחדש כאן שאין דרך אשה לצאת, וע"י כאן הותר למואבית לבא בקהל מדין עמוני ולא עמונית, אזי עכשיו היה צריך להציל את לוט בשביל שיצא ממנו דוד, והלך רפאל להצילו.

(חידושי הרי"מ)

"אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר" (י"ח, כ"ד)

הרש"ר הירש מדייק את הפסוק "בתוך העיר", שאברהם לא ביקש שינצלו אנשי סדום בזכות צדיקים שבמקרה מתגוררים בסדום, או צדיקים שמסתגרים בד' אמותם. אלא ביקש בזכות צדיקים שהם "בתוך העיר", שהם מעורבים עם אנשי המקום, ומשתדלים להחזירם למוטב, וכזה צדיק ראוי להגן על העיר כולה, בתקוה שיעלה בידו להחזיר את אנשי המקום למוטב.

"ואנכי עפר ואפר" (י"ח, כ"ז)

אומר הביה"ל שאברהם הקטין עצמו לשני הצדדים, כלו' שלא היה שוה מעולם כמו עפר שזה יש לו רק עתיד, ולא יהיה שוה לעולם כאפר שזה יש לו רק עבר, והוא אין לו לא עבר ולא עתיד.

ובשכר זה זכה מידה כנגד מידה לאפר פרה שהוא מטהר (וזה עתיד) ולעפר סוטה שמגלה על טהרה (וזה לעבר) כדמבואר בגמ' חולין (צח).

"ותלך ותתע" (כ"א, י"ד)

פירש"י חזרה לגילולי בית אביה. יש לומר הטעם, משום שיהודי לעולם אינו טועה (בלאנדז'ט נישט), ואם כתוב שטעתה בהכרח שחזרה לגילולי בית אביה.

(והגדת)

מתיקות השבת

פנינים וסיפורים בעניני השבת, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שבת ◪ הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א

"ירדתי מהמונית ופרצתי בצחוק, אבל מיד לאחר מכן קלטתי שהיהודי הזה, הוא בעל מסירות נפש. מה הוא אשם שהוא עם הארץ? שבת אצלו זה חלות, והוא מוכן למסור נפשו כדי להשיג חלות, אפלו בלונדון הרחוקה..."

הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּתוֹת שֶׁל חוֹל

כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי כְּרָאוּי לוֹ. כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּדָּת מֻחְלָלוֹ. שְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַל פִּי פָּעֳלוֹ. אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ

ה"**בֵּית הַלֵּוִי**" (בְּפָרָשַׁת תְּרוּמָה) מֵביא בְּשֵׁם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁגַּם מִי שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ מִתְעַנֵּג לְשֵׁם שָׁמַיִם - יָצָא יְדֵי חוֹבַת 'עֹנֶג שַׁבָּת'.

מִדְרָשׁ נוֹסָף, הַמּוֹפִיעַ אַף הוּא בַּזֹּהַר, אוֹמֵר: "מֵעוֹלָם לֹא זָזָה שְׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּתוֹת שֶׁל חוֹל".

מָה הַכַּוָּנָה 'שַׁבָּתוֹת שֶׁל חוֹל'?

יֵשׁ הָאוֹמְרִים כִּי הַכַּוָּנָה לְדִבְרֵי הַטּוּר, שֶׁעָדִיף לָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה שַׁבַּתּוֹ חוֹל וְאַל יִזְדַּקֵּק לַבְּרִיּוֹת. הַכַּוָּנָה אֵינָהּ רַק לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בְּפַעַל, אֶלָּא אַף מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַשִּׂיג הַלְוָאָה, אִם יוֹדֵעַ כִּי לְפִי מַצָּבוֹ הַנּוֹכְחִי אֵין לוֹ מֵהֵיכָן לְהַחְזִיר - עָדִיף שֶׁיְּכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת בְּמַאֲכָלִים פְּשׁוּטִים, וְאַל יִזְדַּקֵּק לַבְּרִיּוֹת. עַל זֹאת אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ, כִּי אֲפִלּוּ בְּ'שַׁבָּתוֹת שֶׁל חוֹל', גַּם מִי שֶׁעוֹשֶׂה שַׁבַּתּוֹ חוֹל מֻחְמֶּצֶת עָנִיו, עִם זֹאת לֹא זָזָה הַשְׁכִּינָה מִמֶּנּוּ.

ה"**כְּתָב סוֹפֵר**" בְּאֵר, כִּי 'שַׁבָּת שֶׁל חוֹל' הִיא תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, אוֹתָהּ אָנוּ מְחֻיָּבִים לְהוֹסִיף בִּכְנִיסַת הַשַּׁבָּת וּבִיצִיאָתָהּ.

אַגַּב כָּךְ, צָרִיךְ לְהָעִיר כִּי אֲנָשִׁים רַבִּים אֵינָם מְקַיְּמִים חִיּוּב זֶה שֶׁל תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי הֵם מִתְפַּלְּלִים מִנְחָה שֶׁל יוֹם חוֹל בִּשְׁקִיעַת הַחַמָּה מַמָּשׁ, וְאִם כֵּן אֵימָתַי קְיָמוּ תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת? הַחִיּוּב הוּא לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה מֻקְדָּם יוֹתֵר, לְהַגִּיד "לְכוּ נְרַנְּנָה" וּלְהַסְפִּיק לוֹמַר: "מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת" עוֹד קֹדֶם הַשְׁקִיעָה, זֶה נֶחְשָׁב תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת. מִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לְהוֹסִיף יוֹתֵר מִזֶּה, בִּירוּשָׁלַיִם מְקַבְּלִים שַׁבָּת אַרְבָּעִים דַּקּוֹת לִפְנֵי הַשְׁקִיעָה, וּמֵעִקַּר הַדִּין אֶפְשָׁר לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת מִ'פְּלַג הַמִּנְחָה', הַיְנוּ שָׁעָה וְרֶבַע לִפְנֵי הַשְׁקִיעָה.

הַ'שַּׁבָּת' הַזּוֹ שֶׁאָדָם מוֹסִיף, אֵינָהּ הַשַּׁבָּת שֶׁהַקָּבָ"ה צִוָּה בַּתּוֹרָה, כִּי אִם תּוֹסֶפֶת שֶׁהָאָדָם מוֹסִיף מֵעַצְמוֹ, לָכֵן הִיא נִקְרֵאת 'שַׁבָּת שֶׁל חוֹל'. עִם זֹאת, אוֹמֵר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, אַף עַל זְמַן זֶה, שׁוֹרָה הַשְׁכִּינָה.

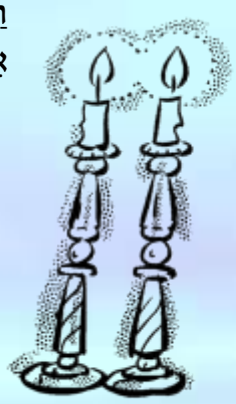
פְּשָׁט נוֹסָף אוֹמֵר הַ"כְּתָב סוֹפֵר", אֲבָל קֹדֶם לָכֵן אַקְדִּים סִפּוּר, אוּלַי קְצָת קִיצוֹנִי, אֲבָל הוּא יַמְחִישׁ הֵיטֵב אֶת דְּבָרָיו. כָּךְ סִפֵּר **הָרַב פִּינְחָס אֶרְלַנְגֶּר** שְׁלִיטָ"א:

פַּעַם הוּא נָסַע לְחֵיפָה וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לָעִיר, שָׂכַר מוֹנִית שֶׁתִּקַּח אוֹתוֹ לְיַעֲדוֹ. כְּדַרְכָּם שֶׁל נָהֲגֵי מוֹנִיּוֹת, הִתְחִיל אוֹתוֹ נָהָג מוֹנִית לִשְׁפּוֹךְ לִבּוֹ לְפָנָיו. הוּא סִפֵּר כִּי לִפְנֵי זְמַן קָצָר חָזַר מִלּוֹנְדוֹן, שָׁם טִיֵּל בְּמֶשֶׁךְ שְׁבוּעַיִם. 'לוֹנְדוֹן זֶה לֹא מָקוֹם לִיהוּדִים', אָמַר הַנָּהָג, שֶׁכַּנִּרְאֶה לֹא שָׁמַע עַל הַשְׁכוּנוֹת הַיְּהוּדִיּוֹת בָּעִיר הַגְּדוֹלָה.

"וּמַדּוּעַ זֶה לֹא מָקוֹם לִיהוּדִים?" שָׁאַל אוֹתוֹ הָרַב אֶרְלַנְגֶּר, וְנָהָג הַמּוֹנִית עָנָה בְּכַעַס, תּוֹךְ תִּפּוּף עַצְבָנִי עַל הַהֶגֶה: "בְּיוֹם שִׁשִּׁי רָצִיתִי לִקְנוֹת חַלּוֹת לְשַׁבָּת. הִסְתּוֹבַבְתִּי בְּמֶרְכַּז הָעִיר מֵחֲנוּת לַחֲנוּת, וְחַלּוֹת אַיִן. נָסַעְתִּי בָּרַכֶּבֶת הַתַּחְתִּית מִקָּצֶה אֶחָד לְקָצֶה שֵׁנִי שֶׁל הָעִיר, וְאֵין חַלּוֹת. בַּסּוֹף, לְאַחַר שָׁעוֹת שֶׁל חִפּוּשִׂים, מָצָאתִי בְּקֹשִׁי אֵיזֶה לֶחֶם הַדּוֹמֶה קְצָת לְחַלּוֹת, אָז אַתָּה רוֹאֶה שֶׁזֶּה לֹא מָקוֹם שֶׁל יְהוּדִים".

נָהָג הַמּוֹנִית - הַמְּשִׁיךְ לְסַפֵּר הָרַב אֶרְלַנְגֶּר - לֹא נִרְאָה בְּדִיּוּק מֵאֵלּוּ הַשּׁוֹמְרִים שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ. עַל רֹאשׁוֹ לֹא הָיְתָה כִּפָּה, וְלֹא הָיָה כָּל סִמְמָן אַחֵר שֶׁיָּעִיד כִּי שְׁמִירַת מִצְווֹת מַעֲסִיקָה אוֹתוֹ.

הַנָּהָג שֶׁהִבְחִין בְּמַבָּטֵי הַפְּלִיאָה, הַמְּשִׁיךְ וְאָמַר: "אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מִסְתַּכֵּל עָלַי בְּעַיִן עֲקֻמָּה, מְחַפֵּשׂ אֶת הַכִּפָּה שֶׁעַל רֹאשִׁי. אָז דַּע לְךָ, שֶׁגַּם אִם אֵין לִי כִּפָּה, זֶה לֹא אוֹמֵר שֶׁאֲנִי לֹא דָּתִי. אַתֶּם הַחֲרֵדִים, יֵשׁ לָכֶם כָּל מִינֵי חֻמְרוֹת. אַתֶּם לֹא נוֹסְעִים בְּשַׁבָּת, לֹא מַדְלִיקִים אוֹר, אֲנִי לֹא מַחְמִירָה כָּל כָּךְ, אֲבָל זֶה לֹא אוֹמֵר שֶׁאֲנִי לֹא דָּתִי. סַבְתָּא שֶׁלִּי מֵעוֹלָם לֹא הִפְסִידָה הַדְלָקַת נֵרוֹת, כָּךְ גַּם אִמָּא שֶׁלִּי, וְגַם אֲנִי מַקְפִּידָה עַל כָּךְ מְאֹד. אֵין שַׁבָּת שֶׁאֲנִי לֹא מַדְלִיקָה נֵרוֹת, וְגַם הַשַּׁבָּת הִצַּלְתָּ אוֹתִי בְּזֶה שֶׁהִשַּׁגְתָּ לִי נֵרוֹת'...".

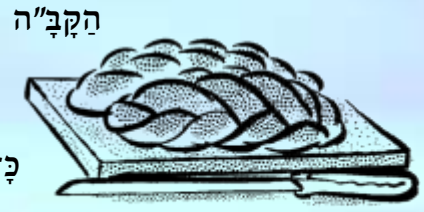

הַסִּפּוּר הַזֶּה הוּא קִיצוֹנִי, כִּי מְדֻבָּר כָּאן עַל אֲנָשִׁים שֶׁמְּחַלְּלִים שַׁבָּת רַחֲמָנָא לִיצְלַן, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם מְקַיְּמִים שַׁבָּת בַּאֲכִילַת חַלּוֹת אוֹ בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת.

אֲבָל הַ"כְּתָב סוֹפֵר" אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ בֵּין שׁוֹמְרֵי הַשַּׁבָּת שְׁנֵי סוּגִים: יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהַשַּׁבָּת אֶצְלָם הִיא יוֹם שֶׁל הִתְעַלּוּת רוּחָנִית, תְּפִלָּה, לִמּוּד תּוֹרָה, וּסְעֻדּוֹת שַׁבָּת כַּדָּת וְכַדִּין עִם זְמִירוֹת וְדִבְרֵי תּוֹרָה. וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁאָמְנָם אֵינָם מְחַלְּלִים שַׁבָּת, אֲבָל לְדִידָם כָּל הַשַּׁבָּת זֶה אֲכִילַת כָּל מִינֵי מַעֲדַנִּים, תְּפִלָּה מְהִירָה בְּאֵיזֶה מִנְיָן מְאֻחָר, וְשָׁעוֹת אֲרֻכּוֹת שֶׁל שֵׁנָה. הַאִם הַשַּׁבָּת שֶׁלָּהֶם זוֹ 'שַׁבַּת קֹדֶשׁ' אוֹ 'שַׁבָּת שֶׁל חוֹל'? עַל זֶה אוֹמֵר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, כִּי גַּם בְּשַׁבָּת כָּזוֹ שֶׁהִיא 'שַׁבָּת שֶׁל חוֹל' שׁוֹרָה הַשְׁכִּינָה.

עַל פִּי זֶה אוֹמֵר ה"**יַלְקוּט הַגֵּרְשֹׁנִי**" פְּשָׁט נִפְלָא בַּפִּיּוּט שֶׁלְּפָנֵינוּ:

"כָּל מְקַדֵּשׁ שְׁבִיעִי כָּרָאוּי לוֹ" - יֵשׁ אָדָם הַזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כַּדָּת וְכַדִּין. לְעֻמַּת זֹאת יֵשׁ - "כָּל שׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּדָּת מֻחְלָלוֹ", יֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת רַק בְּכָךְ שֶׁאֵין הוּא מְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, הוּא אֵינוֹ נוֹסֵעַ בְּשַׁבָּת, לֹא מַדְלִיק אוֹר, אֵינוֹ מְבַשֵּׁל. גַּם עָלָיו נֶאֱמַר - "שְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַל פִּי פָּעֳלוֹ". הֲרֵי לְכָל הַפָּחוֹת, הוּא אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּשַׁבָּת לִמְקוֹמוֹת אֲסוּרִים. הוּא סָפוּן בְּבֵיתוֹ וְיָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, בְּלִי לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת. אִם כֵּן מֻבְטָח לוֹ כִּי "אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ", הַקָּבָ"ה הַמְכֻנֶּה 'אִישׁ' [כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּשִׁירַת הַיָּם: "ה' אִישׁ מִלְחָמָה"], לֹא יָזוּז מִמַּחֲנֵהוּ וּמִדִּגְלוֹ, כִּי גַּם בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת כָּזוֹ שׁוֹרָה הַשְׁכִּינָה.

קירוב בני הנעורים במשנת חז"ל

מצאנו בדברי חז"ל חמשה תיאורים נפלאים, בענין קירוב צעירים לתורה ומצוות. ננסה ללמוד את דבריהם הקדושים בעיון - על אף שאין לנו השגה בקדושי עליון, מכל מקום תורה לדורשה ניתנה - ולדלות מהם פנינים ומרגליות טובות.

מעשה ברבי אלעזר בן רבי שמעון

מובא במדרש: מעשה והגיעו סוחרים אל ביתו של רבי שמעון בר יוחאי, וראו את בנו רבי אלעזר יושב על יד התנור, ואמו רודה פת מן התנור והוא אוכל, ושוב אמו רודה פת מן התנור והוא אוכל, עד שסיים את כל עריבת העיסה. לעגו לו הסוחרים ואמרו: "ווי, נחש רע שרוי במעיו של זה, דומה שזה מביא רעבון לעולם". שמע רבי אלעזר את קולם, וכשיצאו למכור סחורתם, נטל את חמוריהם והעלם אל הגג. חזרו הסוחרים, חיפשו את חמוריהם ולא מצאום. נשאו עיניהם וראום על הגג, ומשהבינו שהוא אשר עשה להם זאת, הלכו אל אביו רבי שמעון וסיפרו לו את המעשה. אמר להם: "שמא מילה רעה אמרתם לו?" אמרו לו: "לא, אלא כך וכך היה המעשה". אמר להם: "ולמה דיברתם אליו בעין רעה וצרה, האם משלכם היה אוכל? או עליכם מוטלות מזונותיו? וכי לא מי שבראו ברא את מזונותיו? אף על פי כן, לכו ואמרו לו בשמי שאני מבקש ממנו, והוא יורידם לכם". הלכו ואמרו לו, והנס האחרון היה גדול מן הראשון, שכשהעלה אותם היה מעלה אותם אחד אחד, וכשהורידם היה מוריד אותם שנים שנים [שהיה גבור גדול]. וכיון שנתעסק בתורה, אפילו טליתו לא היה יכול לסבול (שיר השירים רבה, פרק ה' אות ג', מתורגם ע"פ מדרש רבה המבואר).

עוד מובא במדרש: רבי אלעזר ב"ר שמעון היה עוסק בסבלות, פעם אחת הגיע אליו אליהו הנביא ז"ל, בדמות זקן אחד, וביקש ממנו שיסחוב אותו עצמו למקום רחוק. נטלו רבי אלעזר על כתפיו, והיה עולה עמו בהרים ויורד בעמקים ועובר בשדות קוצים, עד שתש כוחו של רבי אלעזר וביקש לנוח מעט. כיון שנח, אמר לו אליהו: "לשם מה לך כל הטירוף שבעבודה הזו, אין זה טוב עבורך, חזור לאומנות אבותיך" [התורה], שאל אותו רבי אלעזר: "האם תוכל ללמדני"?, השיב לו: "הן". למד עמו שלש עשרה שנים, וכיון שלמד תורה, אף את בגדו לא יכל לשאת מרפיון כוחו (פסיקתא דרב כהנא, דרוש ויהי בשלח, הערה רי"ח, מתורגם ע"פ ביאור הר"ש בובר שם, וע"פ מה שחנני השי"ת בביאורו).

עיון במעשה

א] יש ללמוד מכאן איך צריכים הורים להתייחס לבן שאינו הולך בדרכם. הרי רבי שמעון בר יוחאי היה תנא אלוקי, ובודאי שגם אשתו היתה צדקת גדולה, אבל בנם היקר אינו עוסק בתורה, אלא עובד בסבלות, ואוכל עשרות ככרות לחם. איך עלולים הורים כאלו בימינו להגיב באופן טבעי? "אתה עושה לנו בושות, צא מביתנו..." אבל רשב"י ורעייתו, ממשיכים לספק לו את החום הביתי, ואת כמויות האוכל העצומות שהוא צרך, ללא תנאים מוקדמים.

ב] ראו והתבוננו דבר נפלא. רשב"י, לא רק שאינו משתמש בטיעון של "מה יאמרו הבריות", אלא להיפך - הוא עוד טורח ללמד את הבריות, כיצד גם הם צריכים לכבד ולקבל את בנו כפי שהוא. וכך, במקום לנזוף בבנו, אדרבה הוא נוזף בהם שהיה עליהם להתייחס אליו בכבוד.

ג] רשב"י מתאזר באמונה ובטחון, למרות שלא בטוח שפרנסתו היתה ברווח [כדרך הרבה צדיקים], ויתכן שהיה קשה לו עם הכמויות שבנו אכל, מכל מקום מתחזק רשב"י ואומר "זה שבראו ברא לו מזונותיו".

ד] בעומק הדברים יתכן לבאר, כי יסוד זה החזיק את רשב"י ואשתו לא רק בנסיון פרנסת הבן, אלא גם בעצם הנסיון הקשה לגדל בן כזה. האמונה הברורה, שמי שברא את בנו עם התכונות הקשות, ברא גם את "מזונו" הנפשי הנצרך לו, דהיינו שהוא מעניק להוריו כח להכיל אותו ולגדלו.

ה] איננו מוצאים את רשב"י ורעייתו מנסים לשכנע את רבי אלעזר להתיישב ללמוד, אולי משום שלא רצו לבקש ממנו דבר שחששו שלא יוכל לציית אליו, וכך עלול להעכר הקשר ביניהם, ולכן הם נתנו לו תמיכה משפחתית, והשאירו את מלאכת הקירוב לקב"ה ולשליחיו הרבנים. ואכן, אנו רואים כי נשמר קשר מצוין בין רשב"י לבנו, וכך ידע רשב"י שמיד כאשר יצוו לבנו בשמו שיוריד את החמורים, הוא יציית, למרות כעסו על הסוחרים.

ו] כאשר אליהו הנביא מבקש לשדלו לעזוב מלאכתו, הוא נוקט בתחבולה, ומבקש ממנו לשאתו על כתפיו למרחוק. יתכן לבאר עפ"י מה שביארנו בפנים הספר (בפרק כ'), שכאשר מאפשרים לתלמיד להיות משפיע כלפי הרב, זה מסייע לו להתקשר לרב ולקבל ממנו. עוד יתכן, שיש בזה השראה מיוחדת של קדושה, לשאת את אליהו הנביא על כתפיו, ועי"ז התחזק כח הקדושה שבו ונאות לתקן דרכיו.

ז] אולם אליהו הנביא לא הסתפק ב'סיבוב' סמלי, הוא מריץ אותו בהרים בעמקים ובשדות קוצים עד שתש כוחו לגמרי, ורק אז פותח עמו בשיחה. יתכן לבאר, שאליהו ביקש לשוחח עמו דוקא בשעה שתש כוחו הגשמי, שאז שוקטים כוחות גופו, והנפש פנויה להתרכז ברוחניות. עוד יתכן לבאר, שהוא רצה שר' אלעזר ירגיש את החלק הקשה שבעבודתו, ואז יוכל לשכנע אותו "לשם מה לך הטירוף", בה בשעה שהוא מרגיש את זה על בשרו, שאז הדברים מתקבלים.

ח] אליהו הנביא אינו משכנע אותו בערכים של עולם הבא אלא של עולם הזה, "לשם מה לך הטירוף", כי בדרך כלל אדם שעוסק בחומריות, יש להשתמש בטיעונים חומריים כדי לשכנעו.

ט] אליהו הנביא אינו אומר לו סתם ללמוד, אלא "חזור לאומנות אבותיך", מכיון שידע שיש קשר מצוין בין רבי אלעזר להוריו, ממילא ידע כי כאשר יצביע לו על הדרך הסלולה לפניו, דרך אבותיו האהובים והנערצים, זה יתקבל על ליבו.

י] וכמה התבררה הגישה כנכונה, שהרי בהמשך דרכו של רבי אלעזר, כל עיקר גדלותו הגיעה מ"אומנות אבותיו", אביו רשב"י, עמו שהה במערה י"ג שנים, שם עלה ונתעלה לבלי סוף.

יא] עתה נסגור את המעגל. גם רשב"י עצמו כמה תועלת קיבל מהחברותא עם בנו במערה, בלעדיו יתכן שלא היה מצליח להסתתר שם לבד. ועתה נתאר לעצמנו שח"ו רשב"י היה מסתכסך עם בנו באותם שנים קשות של אכזבה ממנו, אפילו אם נניח שלבסוף היה רבי אלעזר חוזר לתורה איכשהו, אבל את רשב"י במערה, שם גילה את ספר הזוהר, היינו עלולים להפסיד ח"ו!.

לתגובות, ולהצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת ymp803@gmail.com

אוצר היסודות והחקירות

מרבותינו מעתיקי השמועה, בכל חלקי התורה ◪ מתוך הספר 'דרישה וחקירה', בעריכת יהושע לינטופ

מלאכת הוצאה - עקירה והנחה

אין המוציא מרשות לרשות, או המעביר ברשות הרבים חוץ לארבע אמות חייב, עד שיעקור חפץ מעל גבי מקום שיש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, או יתר, ויניח על גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים (רמב"ם פי"ג מהל' שבת ה"א).

האם עיקר המלאכה הוא עצם ההוצאה, ויש תנאי במלאכה שלא מתחייב עד שתהיה עקירה והנחה, או שהעקירה והנחה הם עצם המלאכה.

חילוקי הגרמ"מ המבורגר (שבת עמ' לח).

הזורק ונחה בתוך ידו של חבירו, אם עמד חבירו במקומו וקבלה הזורק חייב, שהרי עקר והניח. ואם נעקר חבירו ממקומו וקבלה פטור. זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקבלו בידו ברשות אחרת, או חוץ לארבע אמות, פטור כאילו נעקר אחר וקבלו, **שאין ההנחה גמורה, עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בו בשעת עקירה** (רמב"ם פי"ג מהל' שבת הט"ו).

האם החסרון הוא מצד 'מלאכת מחשבת' (שמות לה, לג), והיינו שצריך שינוח במקום שהיתה דעתו שינוח שם. או שהחסרון הוא בגוף המעשה, שצריך שינוח במקום שמצד העקירה היה צריך לנוח שם.

מכן יקראל (על הרמב"ם שם).

מלאכת הוצאה - עקירה צורך הנחה

לימא פליגא דרבי אבין, דאמר רבי אבין: הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו - פטור, שעקירה צורך הנחה היא, הבא נמי הגבהה צורך אכילה היא. הכי השתא, התם אי אפשר להנחה בלא עקירה, הכא אפשר לאכילה בלא הגבהה, דאי בעי גחין ואכיל. אי נמי, התם אי בעי לאהדורה לא מצי מהדר לה, הכא מצי מהדר לה.

מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא. איכא בינייהו: המעביר סכין ברשות הרבים וקרע שיראין בהליכתו, להך לישנא דאמרת אי אפשר להנחה בלא עקירה, הכא נמי אי אפשר להנחה בלא עקירה. להך לישנא דאמרת לא מצי מהדר לה, הכא מצי מהדר לה (כתובות לא, א).

יש לבאר גדר הפטור בשני אופנים:

א. רואים כאילו החיוב כבר התחיל, והחיוב הוא שפוטר, ואם כן דינו לפטור מממון שמתחייב באותה עת, אפילו על ידי מעשה אחר.

ב. באמת כל זמן שלא חל החיוב בפועל לא שייך שהחיוב יפטור, אלא שהגדר הוא, שמעשה אחד אינו יכול לחייב מיתה וממון.

ולפי זה אם החיוב יהיה על שני מעשים נפרדים, יתחייב על שניהם.

חילוקי הגר"ש רוזובסקי (סנהדרין סי' יג אות י).

מלאכת הוצאה - קלוטה כמי שהונחה

פשט העני את ידו. אמאי חייב, והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה על ארבעה, וליכא. אמר רבה: הא מני - רבי עקיבא, דאמר לא בעינן מקום ארבעה על ארבעה. דתנן: הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע - רבי עקיבא מחייב, וחכמים פוטרים. **רבי עקיבא סבר: אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא,** ורבנן סברי: לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא (שבת ד, א).

מעל גבי מקום ארבעה - דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה, וידו לאו מקום ארבעה הוא, וקתני לה מתניתין בין לעקירה בין להנחה, דקתני 'ונתן לתוך ידו של בעל הבית' - הרי הנחה, 'או שנטל מתוכה' - הרי עקירה.

קלוטה - החפץ, הואיל ונקלט באוירה של רשות הרבים - כמי שהונחה בתוכו הוא, ואף על גב דלא נח (רש"י שם).

לרבי עקיבא שקלוטה כמי שהונחה, האם נחשב הדבר כמונח למעלה באויר, או כמונח למטה בארץ.

מכני נזר (שו"ת או"ח סי' רמ), והביא מחלוקת למקונים בדבר. [ולמה במכני לך (הולמה עמ' מט), פני שבת (שבת ז, ב ד"ה ולילמא) וחילוקי הגרמ"מ המבורגר (שבת עמ' כמ)].

האם אומרים קלוטה כמי שהונחה גם לפטור, או רק לחייב.

שילת לוד (שבת סי' יח אות ב).

מלאכת מבעיר

המבעיר כל שהוא חייב, והוא שיהא צריך לאפר, אבל אם הבעיר דרך השחתה פטור מפני שהוא מקלקל, והמבעיר גדישו של חבירו או השורף דירתו חייב אף על פי שהוא משחית, מפני שכוונתו להנקם משונאו והרי נתקררה דעתו ושכבה חמתו ונעשה בקורע על מתו או בחמתו שהוא חייב, וכחובל בחבירו בשעת מריבה, שכל אלו מתקנים הן אצל יצרן הרע. וכן המדליק את הנר או את העצים, בין להתחמם בין להאיר, הרי זה חייב, המחמם את הברזל כדי לצרפו במים, הרי זה תולדת מבעיר וחייב (רמב"ם פי"ב מהל' שבת ה"א, וראה בהשגות הראב"ד שם).

האם החיוב של מבעיר הוא על יצירת האש, או על כילוי הדבר שנשרף והפיכתו לאפר.

שולמן ערוך הרב (או"ח תלה, ג), לפנת פענח (שו"ת החלקות סי' ב ד"ה מכתבו), מכני נזר (או"ח סי' רלח), משמת משה (פסחים סי' נט ד"ה ומקר), מנחת יעקב (שבת ח"ד עמ' שעח) ומסיפת שמועות (תנוכה עמ' לט הערה לח).

וכל המקלקלין פטורין. תני רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן: כל המקלקלין פטורין, חוץ מחובל ומבעיר. אמר ליה: פוק תני לברא, חובל ומבעיר אינה משנה. ואם תמצא לומר משנה, חובל - בצריך לכלבו, מבעיר - בצריך לאפרו. והאנן תנן כל המקלקלין פטורין. מתניתין רבי יהודה, ברייתא רבי שמעון (שבת קו, א).

מה שחייבה התורה בחובל ומבעיר לרבי שמעון, אף שהיא מלאכה שאין צריכה לגופה, יש לבאר בשני אופנים:

א. הוא דין התורה בחובל ומבעיר, שלא יצטרכו 'מלאכת מחשבת' (שמות לה, לג) כלל.

ב. כיון שכל חובל ומבעיר אין בהם תיקון וצורך בעצם המלאכה, אם כן זהו דרך מלאכת חבלה והבערה, בלא צורך ותיקון עצמי.

שיעורי הגר"פ מקובלין (שבת סי' ג ד"ה והנ"ל), עיין שם.

מלאכת מבשל

האופה בגרוגרת חייב, אחד האופה את הפת או המבשל את המאכל, או את הסממנין, או המחמם את המים, הכל ענין אחד הוא. שיעור המחמם את המים כדי לרחוץ בהן אבר קטן, ושיעור מבשל סממנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו (רמב"ם פ"ט מהל' שבת ה"א).

י"א שהאיסור הוא במעשה הבישול, וי"א שהאיסור הוא בתוצאה.

ונפקא מינה, כשהניח קדירה על האש בשבת, ונתבשלה לאחר השבת.

רש"ש (שבת עג, ו ד"ה במשנה הזורע), מנחת חינוך (מצוה רלח אות ח ד"ה והנה) ומגלי טל (מלאכת זורע סק"ח). ולמה עוד בחבלת השדון (שמות עמ' קי).

האם אפיה וצליה הם 'בישול', אלא שיש הרבה מיני בישול. או שאינם בישול ממש, אלא שנכנסים הם באיסורי שבת, בגדר אב מלאכה דבישול.

ונראה, שבזה תלויה המחלוקת (שו"ע או"ח שיח, ה), אם יש בישול אחר אפיה.

חילוקי הגרמ"מ המבורגר (שבת עמ' לב).

מחודדים בפיך

חידונים על פרשיות השבוע והמועדים ◪ הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א

וכן מהרה"ג רבי ישעי'הו גלינסקי שליט"א, לעילוי נשמת מרת זיוה בת רבי אליעזר הכהן ע"ה

הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א

חידון לפי סדר א–ב לפרשת לך לך

א. שָׁם מלך אריוך (יד, א)
ב. מנהל הבית (טו, ב)
ג. אשת האדון (טז, ח)
ד. כינוי לעבד אברם (טו, ב)
ה. שפחת שרי (טז, א)
ו. פרס (אהלו) (יב, ח)
ז. אותם מָלַים (יז, כג)
ח. מה היה בבארות, בעמק השדים (יד, י)
ט. תקבר בשיבה... (טו, טו)
י. יספר (יג, טז)
כ. מלך עילם (יד, ט)
ל. נשבה ע"י המלכים (יד, יב)
מ. מהאנשים שהלכו עם אברם (יד, כד)
נ. דרומה (יג, יד)
ס. המלך שלהם, יצא לקראת אברם (יד, יז)
ע. שם נוסף לים המלח (יד, ג)
פ. מעמי כנען (טו, כ)
צ. אותו, אברהם לא בתר (טו, י)
ק. מזרחה (יג, יד)
ר. הוכו בעשתרות קרניים (יד, ה)
ש. אשת אברם (טז, א)
ת. מוציא עשן (טו, יז)

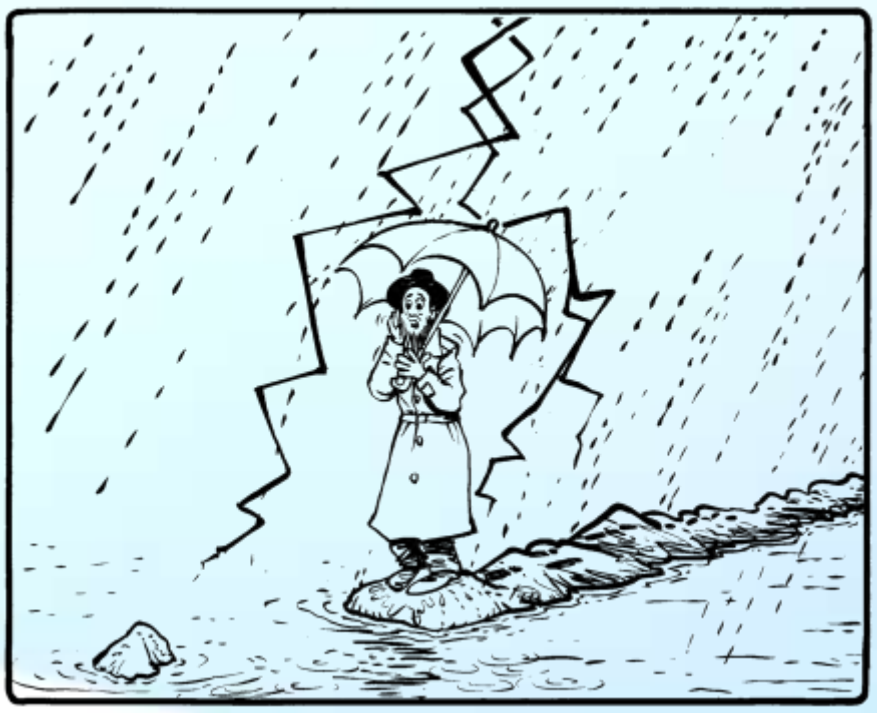
לפרשת וירא

א. דרך, רגילות (יח, יא)
ב. למענם (יח, כו)
ג. חומר בעירה (יט, כד)
ד. סוגר את הפתח (יט, ו)
ה. "הבוקר" (יט, טו)
ו. "והתעכב" (יט, טז)
ז. מבוגר מאד (יט, ד)
ח. שומן החלב (יח, ח)
ט. מבני ראומה (כב, כד)
י. משקה משכר (יט, לב)
כ. ידי (כ, ה)
ל. עירוב קמח במים (יח, ו)
מ. הזדרזי (יח, ו) דין (יח, כה)
נ. עומדים (יח, ב)
ס. קמח משובח (יח, ו)
ע. מנין (יח, לב)
פ. דרכו נכנסים (יח, י)
צ. חייכה, שמחה (יח, יג)
ק. התקרה שלי (יט, ח)
ר. הלך בזריזות (יח, ז)
ש. דן אנשים (יח, כה)
ת. תהרוג, תכלה (יח, כג)

הרה"ג רבי ישעי'הו גלינסקי שליט"א

לפרשת לך לך

1. שם מפרש בשו"ע שהוא שם ברכה בשו"ע ובפרשתינו הבטחה [טו,א]
2. כהן ולא משבט לוי. [יד,כ] מזמירות יום שבת בפרשה. [יד,כ]
3. באר שמקומה בין שני מקומות שלדעת רבן גמליאל המביא משם גט צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. [טז,יד תרגום; גיטין ב.]
4. ממפרשי הש"ס שהוא מסימני הסדר. [יד,ז]
5. אחד משבעת המינים. [יד,ז] ממכות מצרים. [טז,י] ומכה נוספת בשינוי ניקוד. [טז,יד]
6. התואר שקראו לו בני חת ניתן בפרשתנו, היכן? [יד,יז ברש"י; כג,ו]
7. מה המשותף בין מילת אברהם לכניסת נח לתיבה? [ז,יג רש"י; יז,כג רש"י]
8. היכן מצאנו שחבר אברהם ספרים? [רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"א ה"ג]
9. מה לא ביקשו עד שבוע זה כדי לא להפריע לאנשים לחזור לביתם? [תענית י.]

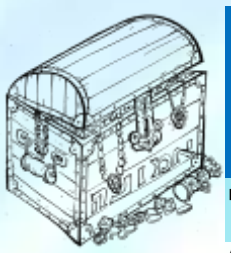
10. שלוש מילים רצופות שר"ת שלהן שם חודש. [טו,טו] ומה ר"ת של המילים "אב המון"? [יז,ה; שבת ק"ה.]
11. הנפטר מן הנפטר בב' ומן החי בל'. [טו,טו; ברכות סד.]
12. מה היה קודם: ברית בין הבתרים או הציווי לך לך? [ברכות ז:; תוס' ד"ה לא.]
13. והיה שמך אברהם. היכן מזכירים דבר זה בפסוקי דזמרה? [ויברך דוד] והיכן ברכה מברכות השחר בהפטרה? [הנותן ליעף כח]
14. אות מא"ב ששם מצא המלאך את מי ששרה נתנה בה אות זו לרעה. רמז: אנו מתפללים להינצל מכך כל יום. [טז,ז; טז,ה רש"י]
15. מי תיקנה את תפילת מוסף של ראש חודש? רמז: הברכה האמצעית של תפילה זו פותחת בר"ת של שמה. [ברכי יוסף או"ח סי' תכ"ג סק"ב]

לפרשת וירא

16. שם אדם, כשם בע"ח לשעה. [כב,כד; שמות כה,ה] והיכן שם אדם בעל שלוש אותיות עוקבות. [כב,כב] ומי מורכב שמו משתי מילים? [יט,לח]
17. היכן שמונה וארבע, כנגד שמונה וארבע? [כב,כ רש"י]
18. הפר של היום השני של קרבנות הנשיאים וקרבן הפר של יום ראשון של פסח כנגד מה שעשה אברהם ביום זה. [במדבר יט, רש"י] [במדבר ז,כא רש"י] [בראשית יח,ו רש"י; שמות יב,מא רש"י]
19. האומר מה הועילו אצלנו לומדי תורה הרי זה מגלה פנים בתורה ואין לו חלק לעולם הבא שמכחיש מקרא מפורש מפרשתינו, איזה? [יח,כו; שערי תשובה שער שלישי אות קמ"ה]
20. מי ענשה היה להיות כלה ולמי בביתו היו שתי כלות? [יח,כא וברש"י; יט,יד רש"י]
21. איזה הלכה בהלכות קרבנות נלמד מהפרשה? [כו,י; זבחים צז:] ואיזה הלכה מהלכות תפילה נלמד מהפרשה? [שו"ע או"ח צ,יט; ברכות ו:]
22. מי נענה תחילה ע"י שהתפלל על חבירו? [ברכות ו:] וקיבל את שכבר הובטח לו. [כא,א רש"י; יח,יד]
23. על איזה אדם חי אמרו זכר צדיק לברכה ומהו המקור לאמירת שליט"א? [יח,יח רש"י; תורה תמימה אות ל"ח]
24. מה המשותף בין: אברהם, יהודה, יואב, ואליהו, שהוא שם פרשה? [יח,כו רש"י]
25. אב ובנו ושניהם חולים. האב הציע מעט מים והבן שתה הרבה מים. [יח,א רש"י; יח,ד; כא,טו רש"י]
26. מי אמר ידעתי, למי שאמר לא ידעתי, למי שאמרו לו ידעתי. [כו,ו; כא,כו; כב,יב]
27. אצל אברהם לשון שמחה אצל שרה לגלוג ואצל ישמעאל ג' עברות. [יז,יז; כא, ט רש"י]
28. מה המשותף בין עפר סוטה לאפר פרה אדומה? [סוטה יז.]
29. מי עשה בכותל מה שאסור לעשות על מת? [כא,ב רש"י; ויקרא יט,כח]
30. בפרשתנו היפלא מה' דבר. איזה הפטרה מסתיימת במילים הממני יפלא כל דבר? [הפטרת בהר]
31. מילה המופיעה פעמיים באותו פסוק וכל פעם הכוונה לפועל אחר? [יח,ב]
32. מי נתן שלש לשונות? והיכן בפסוק אחד שתים מתוך ארבע לשונות? [ב"מ פו:; יח,ט רש"י]
33. מה שירד בזכות משה, זכו בזכות האמירה בפרשה שהיא ר"ת של מה שעושים כדי לא לבוא לידי חולי מעיים. [יח,ה; ילקוט שמעוני בראשית יח ד"ה יוקח נא; תענית ט.; קצו"ע לב,ו]

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור ◪ מתוך כתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל

לפרשת לך לך

בפרק ט"ז פסוק ג' כתוב שאברהם אבינו לקח את הגר. והנה בגמ' יבמות דף ק' עמוד ב' מבואר דאעא"ה היה אסור בשפחה. וכ' שם המהרש"א דמ"מ היה מותר לאברהם אבינו לקחת את הגר שפחת שרה, משום דממילא נשחררה כדין שנושא שפחתו המבואר בפרק ד' דגיטין דיוצאת לחירות, ואף לפי המדרש שהגר היתה שפחת שרה מנכסי מלוג וכדכתיב ולה שפחה מצרית, מ"מ כיון ששרה עצמה נתנה אותו לאברהם אבינו כדכ' ותקח שרה וכו' ותתן אותה וע"כ נשחררה מיד מדין הנושא לעבדו בן חורין יצא לחירות.

והקשו האחרונים דמ"מ היתה עדיין אסורה לאברהם מדין מצרית ולא יבוא בקהל ד'. ובערוך לנר הקשה עוד דהרי הפסוק מחשיב אותה לשפחה אף אח"כ אחרי שנשאה אברהם וכדכתיב בפסוק ח' הגר שפחת שרה, וגם צ"ע דהרי רש"י בהמשך מביא ק"ו של רבי אבא, של בן הגבירה ובן האמה, דהרי ישמעאל לא היה בן האמה, שהרי אמו נשחררה כשנשאה אברהם.

והנה על הקושיא הראשונה מצד מצרית יש לומר שאף שקיים אאע"ה את כל התורה, מיהו הא שמצרית אסורה הוא בגלל שנשעבדו בבני ישראל בהיותם במצרים, וכיון שבזמן שלקח הגר עדיין לא היה טעם הגזרה עדיין לא נאסרו.

ועל הקו' ממש"כ הגר שפחת שרי בספר רביד הזהב מביא מהמדרש שהגר היתה שפחת שרה מלוג וכנ"ל ועשתה עמה תנאי שמשחררה במסירתה לאברהם על מנת שלא תזלזל בה, וכיון שאח"כ זלזלה בה הוברר שהיא לא משוחררת, והיינו מש"כ הגר שפחת שרה. ולפ"ז גם מתיישב הק"ו שישמעאל שפיר היה בן שפחה. וכעי"ז כתב בחת"ס דכיון שאמרה שרה בשעת מעשה "אולי אבנה ממנה" הו"ל כגלוי דעת, וכיון שהגר אמרה לשרה שאין שרה כדאי להבנות ממנו חזרה להיות שפחת שרי, דהרי ע"ד כאן נמסרה לאאע"ה.

בפרק י"ז פסוק כ"ג כתוב וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה, ופירש"י ביום ולא בלילה. הנה איתא במגילה כ' ע"א אין מלין אלא ביום. וזה דווקא במילה בזמנה דהיינו ביום השמיני אבל במילה שלא בזמנה נחלקו ביבמות דף ע"ב ע"א דלדעת ת"ק אף מילה שלא בזמנה אין מלין אלא ביום ולדעת ראב"ש מילה שלא בזמנה מלין אף בלילה. ולהלכה קימ"ל ביו"ד סימן רס"ה דאף מילה שלא בזמנה אין מלין אלא ביום.

ובפנים יפות מק' לשיטה שמילה שלא בזמנה מותר למול אף בלילה, א"כ באברהם אבינו שמל את אנשי ביתו שהיה מילה שלא בזמנה, מדוע כתב רש"י שהיה מותר למול רק ביום ולא בלילה. ותירץ דאף דסתם מילה שלא בזמנה אפשר למול אף בלילה מ"מ מילה זו שהיא להתגייר צריכה להיות דוקא ביום כדאיתא בש"ע יור"ד סי' רס"ח סעיף ד' דמילה של גירות אין מלין אלא ביום דמשפט כתוב ביה מה משפט ביום אף גרות ביום. עוד תירץ ע"פ מה שכתב בבית יוסף יור"ד סימן רס"ו בשם הרשב"ץ, דמילה שלא בזמנה אסור למול ביום חמישי, כיון שהשלישי למילה יהיה בשבת ויבא לידי חילול שבת א"כ ה"ה שלשה ימים קודם יו"ט אסור למול מילה שלא בזמנה כדי שלא יצטרך לחלל יו"ט, וא"כ אתי שפיר כיון שאחז"ל (ב"ר מ"ח י"ב) שיום שבאו המלאכים היה ער"פ והוא היה יום ג' למילתו נמצא אם היה ממתין עד הלילה היה שלישי למילתו בליל פסח והיה גורם לחילול יו"ט לכן לא מל בלילה.

עוד נראה לתרץ דמש"כ רש"י ביום ולא בלילה אין פירושו דאסור למול לו היה לילה אלא שלא רצה למול רק ביום שנצטווה דאם ימול בלילה אחר כך יעבור על ביטל עשה כמו שכתב המג"א בסימן תקס"ח דבמילה שלא בזמנה עובר בכל שעתא על ביטל עשה. ובטל תורה ר"ה דף ו' ע"ב פירש שאין זה בכל רגע אלא שעובר בכל יום שהוא זמן מצוה מחודשת ולפ"ז אתי שפיר דבלילה הוי כבר יום חדש ואז יעבור על ביטול עשה [ומה שלא תירץ כן הפנ"י משום דלעיל כתב דקודם מתן תורה היה הלילה הולך אחר היום ואם כן בלילה לא היה זמן מצוה מחודשת. מיהו יש להעיר לפי"ד על מש"כ שם בתירוצו השני דאם אברהם היה מל בלילה יהא זה בליל יו"ט דהרי לדבריו שהלילה הלך אחר היום נמצא דאינו אלא ערב יו"ט ולא יו"ט]. ונראה להוכיח מדברי השעה"צ סימן תמ"ד סקכ"ד שפירש במג"א כל שעתא כפשוטתו ודלא כהטל תורה, לפי שדן שם במי שבי"ד ניסן לאחר זמן איסור חמץ שאינו יכול כבר לבטל חמצו ויש לו בן למול מה יקדים דלכאורה כיון שמילה שלא בזמנה חייב למול כל רגע ורגע וגם בחמץ כל רגע עובר בעשה של תשביתו הו"א דשוים קמ"ל דביעור חמץ עדיף עיי"ש. ולפי"ד הטל תורה הנ"ל אין אפילו הו"א שמילה שוה כי אינו עובר על מניעת קיום מילה אלא פעם אחת ביום.

לפרשת וירא

בפרק י"ח פסוק ט"ז כתוב ואברם הולך עמם לשלחם, ופירש"י לשלחם ללוותם כסבור אורחים הם עכ"ל. והנה ברמב"ם פרק י"ד מהלכות אבל מבואר שמאברהם אבינו לומדים אנו מצות לוית אורחים. ודנו האחרונים למה לא מצינו שיקפדו במצוה זו. ובערוך השולחן חו"מ סימן תכ"ד סק"ב כותב וז"ל ועכשיו לא נהגו בזה משום שאין הולכים ברגל אלא נוסעים בקרון ואינו נוסע לבדו עכ"ל, וכעי"ז כתב בספר בעמק ברכה (ערך גמ"ח שבגופו אות ב' סק"ד) בשם החזו"א. וקשה מאוד דאי מקור מצות לויה נלמד מאברהם אבינו הרי כאן שהיה ג' מלאכים ולא היו יחידים מ"מ קיים בהם אאע"ה מצות לויה, ואיך אפשר לומר דמצות לויה נאמרה רק בהולך יחידי.

ויש לדון בב' ההולכים יחד בדרך חוץ לעיר אך בדעתם להיפרד באמצע הדרך כל אחד לדרכו, האם בכה"ג יש מצות לויה לאנשי העיר שיצאו משם או דנימא דכיון דבזמן יציאתם מעיר שמר כל אחד על חבירו אם כן לא איכפ"ל מה שבדעתם לעשות אח"כ וה"ה פטורים ממצוות ליווי. ואי נימא כצד הראשון יש ליישב ולומר דכיון שאברהם אבינו חשב שאח"כ יפרדו כל אחד לדרכו, אם כן בכה"ג צריך ליווי דחשיב כל אחד כהולך בדרכו יחידי. וצע"ע. ויש לציין שבשו"ת בצל החכמה חלק ד' סימן ל"ד הוכיח מהא דפרעה ליווה את אברהם אבינו וכל משפחתו ובזכות זה זכה להשתעבד בבני בניו, דיש מצות לויה אף באינו הולך יחידי, ודלא כערוה"ש הנ"ל.

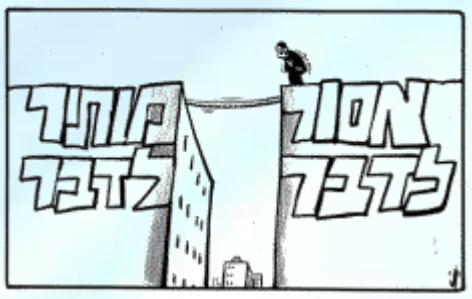
בפרק י"ח פסוק י"ט כתוב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' וגו'. הקשה הגרז"נ גולדברג (שליט"א) [זצ"ל] דמבואר כאן דמעלתו של אאע"ה הוי החינוך שהוא דבר שאינו מחיוב בו מן התורה אלא מדרבנן, והוא תמוה.

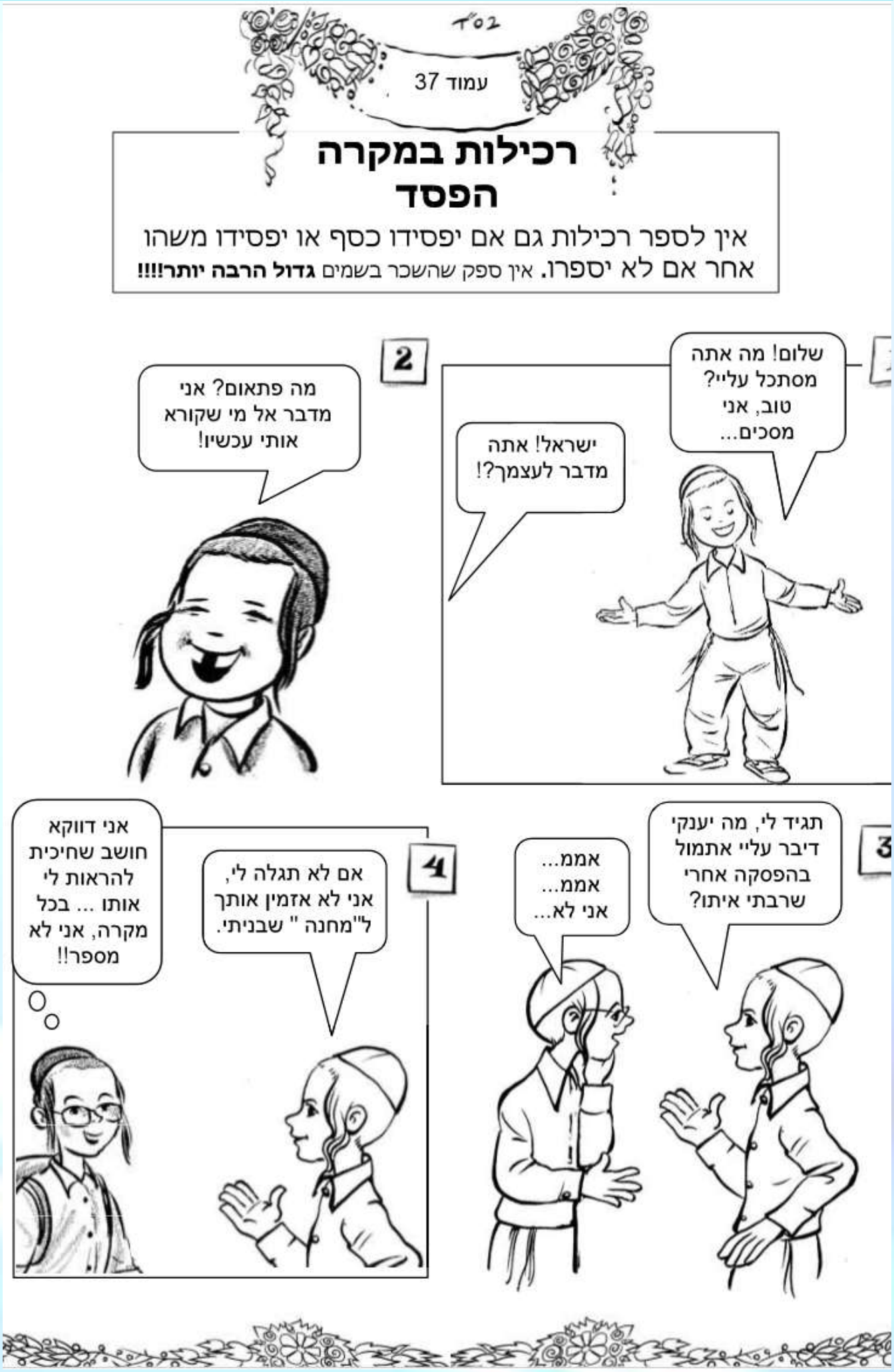
ותירץ דהא דחינוך הוה מדרבנן היינו החיוב להרגילו בקיום המצוה [שו"מ מפורש כך במשנה ברורה סימן ל"ז סק"ט שפירש לחנכו במצוות הנחתן וכן ללמדו הדינים הנצרכים לו], אבל לחנכו ולומר לו שצריך לשמוע לציווי ד' הוה מן התורה. ומקור לזה מצאנו גבי אמונה, בדברים פרק ד' פסוק ט' דכתוב רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח וכו' והודעתם לבנך, וכן גבי פסח בשמות פרק י"ג פסוק ח' דכתיב והגדת לבנך, וכתב המג"א דהיינו אפילו לבנו הקטן, וכן במצות ת"ת כתוב ולמדתם אותם את בניכם, והיינו מה' מצוות ד' שצריך לשמוע לזה וכמש"כ בשו"ע הגר"ז ריש הלכות תלמוד תורה. ומבואר שאע"פ שאין חיוב מן התורה לחנך בנו במצוות מכל מקום יש לאב מצות עשה מה"ת ללמדו תורה שנאמר ולמדתם את בניכם.

החפצים בחיים

הלכות לשון הרע ורכילות לילדים, נערך עם איורי הרב יונתן גרשטין שליט"א

המדור נועד לעורר את לב המעיינים, לענין הלכה למעשה יש לשאול מורה הוראה מוסמך

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבועיים, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו ט"ז מדורים:

מדורים מגדולי ישראל, ועניינים שונים:

א. 'אורות אילת השחר' - עובדות והנהגות ותשובות, ממרן ראש הישיבה הגאון רבי **אהרן יהודה ליב שטינמן** זצוק"ל, מסדרת הספרים 'כאיל תערוג'.

ב. 'חיים של תורה' - שו"ת ממרן שר התורה הגאון רבי **חיים קניבסקי** זצוק"ל. חלק ניכר מהדברים מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי **מתתיהו גבאי** שליט"א. המדור באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי **גמליאל רבינוביץ** שליט"א.

ג. 'הדרכות וחיזוקים' - ממרן ראש הישיבה הגאון רבי **ירחמיאל גרשון אדלשטיין** זצוק"ל, מסדרת הספרים 'דרכי החיזוק'.

ד. 'מתיקות התורה' - חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, ממרן עמוד ההוראה רבי **יצחק זילברשטיין** שליט"א, מסדרת הספרים 'חשוקי חמד'.

ה. 'אוצר היסודות והחקירות' - חקירות ויסודות מרבותינו מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת **יהושע לינטופ.**

ו. 'מרגליות שאול' - חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הגאון הצדיק **שאול מרגליות** זצ"ל. באדיבות בני משפחתו שיבדלחט"א, והרה"ג רבי **מרדכי שמחה ברנט** שליט"א.

ז. 'מתיקות השבת' - דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני שבת, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ומתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי **שלמה לוינשטיין** שליט"א.

ח. 'שתולים בבית ה" - ענייני חינוך, מהרה"ג רבי **יחיאל פליסקין** שליט"א.

ט. 'ביאורי תפילה' - כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרה"ג רבי **אריה יהודה פרידנר** שליט"א.

מדורי הפרשה:

י. 'אוצרותיהם אמלא' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא', מדרשותיו של מגיד המישרים הגאון רבי **אליעזר טורק** שליט"א.

יא. 'פניני פרשת השבוע' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי **אשר קובלסקי** שליט"א.

יב. 'עשרה מי יודע' - קושיה בעניני הפרשה עם עשרה תירוצים, מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ **'עיון הפרשה'** [וכל הזכויות שמורות להם], בעריכת **יהושע לינטופ.** ועוד שותי"ם על הפרשה מהרבנים הגאונים: רבי **יהודה שמחה סטורץ** שליט"א, ורבי **שלום חזקיה** שליט"א.

יג. 'וואריטם וסיפורים' - לשולחן השבת והחג, מהרבנים הגאונים: רבי **שלמה קולדצקי** שליט"א, רבי **ברוך רובין** שליט"א, רבי **חיים איזנבאך** שליט"א.

יד. 'מחודדים בפיך' - חידות לפרשת השבוע, מהרבנים הגאונים: רבי **ישעי'הו גלינסקי** שליט"א, ורבי **מנחם אלינגר** שליט"א.

טו. 'סיפור ושאלה בצידו' - לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה מובא בגליון הבא.

טז. 'החפצים בחיים' - הלכות לשון הרע ורכילות, בעריכת ד. ל. ע"פ איורי הרב **יונתן גרשטין** שליט"א.

הקובץ כולו מעוטר באיורי המאייר התורני הנודע הרב יונתן גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין.

אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רבינו אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל ◪ מרן רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל ◪ מרן רבינו ירחמיאל גרשון אדלשטיין ב"ר צבי יהודה זצ"ל ◪ מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל ◪ הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל ◪ סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל ◪ סבתי מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל ◪ סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל ◪ סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל ◪ סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל ◪ סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל ◪ סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל ◪ סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל ◪ מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל ◪ הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל ◪ הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל ◪ מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל